

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE TEOLOGIE ROMANO-CATOLICĂ ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

**APĂRAREA ȘI SALVAREA VIETII NENĂSCUTE,
CHEMARE ȘI MISIUNE PENTRU TOȚI OAMENII**

- LUCRARE DE DIZERTAȚIE -

PROFESORI COORDONATORI:

PR. LECT. DR. EMIL MORARU

LECT. DR. ȘTEFAN CRISTIAN BECA

STUDENTĂ:

BRATOSIN FLORENTINA

BUCUREȘTI

IUNIE 2018

CUPRINS

Cuprins.....	2
Introducere.....	4
Capitolul I: Demnitatea și apărarea vieții în Sfânta Scriptură și Tradiția Bisericii	6
1. Sacralitatea vieții în Sfânta Scriptură.....	6
1.1. <i>Imago Dei, darul lui Dumnezeu în crearea omului.....</i>	6
1.2. <i>Viața omului este sacră și inviolabilă. Să nu ucizi!</i>	10
1.3. <i>Isus Cristos, Răscumpărătorul vieții omului</i>	17
2. Viața ca dar în gândirea principalilor Părinți ai Bisericii.....	23
2.1. <i>Conceptul de imago Dei la Părinții Bisericii.....</i>	24
2.2. <i>Avortul, un afront împotriva Dumnezeului vieții.....</i>	29
Capitolul II: Inviolabilitatea vieții în doctrina Magisteriului Bisericii Catolice.....	36
1. Conciliul al II-lea din Vatican și demnitatea persoanei umane.....	37
2. <i>Humanae vitae</i> și demnitatea vieții în conceperea și primirea ei.....	40
3. Congregația pentru Doctrina Credinței: de la <i>Declarația despre avortul procurat la Dignitas personae</i>	44
3.1. <i>18 noiembrie 1974: Declarația despre avortul procurat.....</i>	45
3.2. <i>21 decembrie 1988: Instrucțiunea Donum vitae</i>	47
3.3. <i>8 septembrie 2008: Instrucțiunea Dignitas personae</i>	49

4. Slujirea și apărarea vieții de la <i>Familiaris consortio</i> la <i>Evangelium vitae</i>	53
4.1. 22 noiembrie 1981: Exortăția apostolică <i>Familiaris consortio</i>	53
4.2. 25 martie 1995: <i>Scrisoarea enciclică</i> <i>Evangelium vitae</i>	57
Capitolul III: Legislația, știința și mișcările pro-viață	63
1. Legislația din România cu privire la avort.....	63
2. Știința recunoaște viața umană de la începuturile ei	70
3. Principalele atacuri ale științei împotriva vieții nenăscute.....	73
3.1. <i>Contracepția</i>	73
3.2. <i>Fertilizarea in vitro</i>	75
3.3. <i>Planned Parenthood</i>	75
4. Principalele mișcări pro-viață	76
4.1. <i>Human Life International</i>	76
4.2. <i>40 Days for Life</i>	79
4.3. <i>Mișcarea pro-viață în România</i>	81
5. <i>40 de zile pentru Viață București</i>	82
Concluzie	86
Bibliografie	88

INTRODUCERE

Fiecare om este unic. Viața fiecărui om este unică. Codul genetic al omului este unic. Și fiecare om are o misiune unică în această lume. Așadar, cu fiecare viață ucisă omenirea pierde și ajunge în incapacitatea de a-și împlini menirea pe acest pământ.

Mi-am propus ca în această lucrare să reamintesc adevărul cu privire la viața umană, în acest timp, în care, mai mult decât oricând în istorie, omul este dat la moarte de către om. Iar cel care este ucis se află într-o postură extrem de nedreaptă: deși nu a atacat și nu a pus în pericol viața și integritatea nimănui, este ucis și nu are niciun fel de posibilitate de a se apăra în vreun fel, de a striga ori de a riposta.

În primul capitol voi aduce în prim-plan momentul creării omului de către Dumnezeu, Creatorul său, - omul făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu precum și misiunea pe care acesta a primit-o, aceea de a fi rodnici, de a se înmulți, de a stăpâni pământul și de a-l supune. Iar rodnicia omului vine din iubirea pe care Creatorul său a pus-o în bărbat și femeie, acea iubire care se dăruiește și se jertfește, asemenea lui Cristos care se dăruiește și se jertfește pentru Biserică, mireasa sa. Dumnezeu l-a creat pe om din iubire și pentru iubire, de aceea pus sigiliul chipului Său în om. Acest chip și această asemănare a lui Dumnezeu imprimă vieții omului un caracter sacru. Tocmai de aceea, Dumnezeu Tatăl l-a trimis pe Unicul Său Fiu ca să răscumpere omenirea decăzută, redându-i viața cea nouă, viața harului de la început.

Tot în primul capitol voi arăta grija și preocuparea principalilor Părinți ai Bisericii pentru sacralitatea și inviolabilitatea vieții umane de la concepere și până la sfârșitul ei natural.

În al doilea capitol îmi propun să scot în evidență din Doctrina și Magisteriul Bisericii Catolice continua îngrijorare și preocupare a Bisericii pentru viața umană amenințată și pusă în primejdie în diverse contexte sociale și istorice.

În cel de-al treilea capitol voi încerca să fac un scurt istoric al crimei prin avort în România, legiferarea și așa-zisa interzicere a avortului, prezentând decrete, legi sau recomandări europene.

Tot în acest capitol voi prezenta două mari mișcări pro-viață internaționale precum și acțiuni de apărare și salvare a vieții nenăscute din Covasna și București.

CAPITOLUL I

Demnitatea și apărarea vieții în Sfânta Scriptură și Tradiția Bisericii

*Și l-a creat Dumnezeu pe om după chipul său.
După chipul lui Dumnezeu l-a creat;
bărbat și femeie i-a creat. (Gen 1,27)*

1. Sacralitatea vieții în Sfânta Scriptură

Reflecția creștină asupra vieții umane a plecat întotdeauna de la primele pagini ale Sfintei Scripturi. Aici își au fundamentul un sens profund al vieții în toate formele sale și un sens acut de Dumnezeu care revelează în viață, căutată neîncetat de către om, un dar sacru în care Dumnezeu face să se oglindească misterul și generozitatea sa. Dumnezeu Bibliei este „un Dumnezeu viu”: „Sufletul meu e însetat de Dumnezeu, de Dumnezeul cel viu.” (*Ps 42,3*). „Prin aceasta veți cunoaște că Dumnezeul cel viu este în mijlocul vostru.” (*Ios 3,10*).

1.1. Imago Dei, darul lui Dumnezeu în crearea omului

În prima relatare, viața umană apare în ultimele etape ale creației, precum încoronare a sa. În ziua a șasea sunt creați „peștii cei mari și toate ființele vii care mișună în ape, după specia lor, și toate păsările înaripate, după specia lor” (*Gen 1,21*). La rândul său, pământul dă naștere altor ființe vii (cf. *Gen 1,24*). Crearea omului este așezată ca punct culminant al creației. În primul capitol al Cărții Genezei se poate citi declarația solemnă a Dumnezeului creator:

Și a zis Dumnezeu: „Să-l facem pe om după chipul și asemănarea noastră și să stăpânească peste peștii mării și peste păsările cerului, peste animale, peste tot pământul și peste toate reptilele care se târăsc pe pământ!”. Și l-a creat Dumnezeu pe om după chipul său. După chipul lui Dumnezeu l-a creat; bărbat și femeie i-a creat. (*Gen 1,26-27*).

Astfel, textul citat mai sus, învață că „ființele umane au fost create după chipul (*tselem*) și asemănarea (*demuth*) lui Dumnezeu. Chipul este asociat cu dominația asupra animalelor create.”¹ În limba ebraică cuvântul „chip” trimite la imaginea unei statui care, în semnificația simbolismului semitic, se apropie din ce în ce mai mult de subiectul reprezentat. Termenul „asemănare” indică, în schimb, distanța și exclude identitatea totală. Astfel, omul este reprezentarea cea mai asemănătoare care se poate imagina a lui Dumnezeu; este un interlocutor, cel care poate asculta cuvântul lui Dumnezeu, dar nu este Dumnezeu. Omul este capodopera creației lui Dumnezeu. Despre celelalte lucrări ale sale Creatorul a văzut că erau bune sau acel lucru era bine (cf. *Gen 1,4.10.12.18.21*). În schimb, după crearea omului, „Dumnezeu a privit toate cele pe care le făcuse și, iată, erau foarte bune.” (*Gen 1,31*).

Marea majoritate a cercetătorilor contemporani în Sfânta Scriptură recunoaște centralitatea temei omului „*imago Dei*” în revelația biblică: „Când l-a creat Dumnezeu pe om, l-a făcut după asemănarea lui Dumnezeu. Bărbat și femeie i-a creat. I-a binecuvântat și le-a dat numele de „om” în ziua când au fost creați.” (*Gen 5,1-2*). „Căci Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul său!” (*Gen 9,6*). Astfel, această tematică a omului creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu este văzută drept cheie de lectură pentru înțelegerea biblică a naturii umane și pentru toate afirmațiile de natură antropologico-biblică atât în Vechiul cât și în Noul Testament.²

Pentru Sfânta Scriptură, *imago Dei* constituie aproape o definiție a omului; misterul omului nu poate fi înțeles separat de misterul lui Dumnezeu. „Omul ca *imago Dei* (*Gen 1,27*; cf. *Rom 5,12-19*) este omul care tinde spre armonie, o tendință care constă în contradicția moarte-viață (*Rom 6,1-11*) care se rezolvă în raportul afabil și de dăruire

¹ L. Gormally, *La dignità umana: il punto di vista cristiano e quello laicista*, în Pontificia Accademia per la Vita, *La cultura della vita: fondamenti e dimensioni. Atti della settima Assemblea della Pontificia Accademia per la Vita*, Juan de Dios Vial Correa – Elio Sgreccia (ed.), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2002, 51.

² Cf. E. Sgreccia, „La bioetica nella visione cristiana”, *Studia Bioethica*, II/2009, nr. 3, 29.

completă Duhului însuși (*Rom 8,1-17*) și care îi permite omului să trăiască pentru că se deschide înaintea lui Dumnezeu și a altora într-o integrare umană esențială.”³

Paginile biblice au subliniat mereu centralitatea acestei expresii pline de semnificații. Amplă și cu multe dimensiuni, aceasta vrea să afirme în primul rând că „viața umană se află sub ocrotirea deosebită a lui Dumnezeu, pentru că fiecare om, indiferent sărac sau bogat, bolnav, suferind, nefolositor sau important, născut sau nenăscut, incurabil, lipsit de vlagă sau plin de energie și sănătate, este o imagine a Sa și poartă înăuntrul lui suflarea Sa. Acesta este motivul cel mai profund al inviolabilității demnității umane și pe acesta se sprijină de fapt fiecare civilizație.”⁴

A fi *imago Dei* implică capacitatea și exigența comuniunii omului cu Dumnezeu și cu celelalte persoane și fundamentează coparticiparea omului la stăpânirea pe care Dumnezeu o exercită asupra lumii. Sfânta Scriptură prezintă o viziune a ființei umane, în care dimensiunea spirituală este văzută împreună cu dimensiunile fizică, socială și istorică a omului. Astfel dotarea ontologică a omului de a fi *imago Dei* privește integralitatea sa ca ființă creată, nu doar sufletul sau inteligența sau libertatea ori aspecte particulare.

În același timp, relatarea creației din Cartea Genezei subliniază că omul nu a fost creat ca un individ izolat: „Și l-a creat Dumnezeu pe om după chipul său. După chipul lui Dumnezeu l-a creat; bărbat și femeie i-a creat” (*Gen 1,27*). Complementaritatea și comuniunea strânsă sunt exprimate ca vocație a bărbatului și a femeii.

Și cea de-a doua relatare a creației (*Gen 2,4-25*) oferă o imagine interesantă din punct de vedere antropologic. În Adam, omul apare constituit după trei dimensiuni fundamentale: în relație cu Dumnezeu, în relație cu semenii și în relație cu universul.

Legătura cu Dumnezeu este esențială, fundamentală; creat din pământ, el își datorează existența suflării lui Dumnezeu: „Domnul Dumnezeu l-a plăsmuit pe om din țărâna pământului, i-a suflat în nări suflare de viață și omul a devenit ființă vie.” (*Gen 2,7*). Astfel, omul prin însăși originea sa este o ființă fundamental dependentă de Dumnezeu. Nu se poate ridica la nivelul lui, ci trebuie să-și recunoască caracterul ontologic de creatură. Ascultarea față de voința lui Dumnezeu – „din pomul cunoașterii binelui și răului să nu

³ J. L. Barragañ, *L'uomo "immagine di Dio". Vita umana e salute alla luce della teologia*, în Pontificia Accademia per la Vita, *La cultura della vita: fondamenti e dimensioni*, 26.

⁴ J. Ratzinger – Benedict XVI, *In principio Dio creò il cielo e la terra. Riflessioni sulla creazione e il peccato*, Lindau, Torino 2006, 66.

mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, vei muri!” (*Gen 2,17*) – este consecința acestei relații cardinale.

Omul este chemat să iasă din singurătatea sa: „Nu este bine ca omul să fie singur.” (*Gen 2,18*). Sfânta Scriptură nu ezită în a sublinia aspectul sărăciei și al nevoii omului: „Mai bine doi decât unul, căci au răsplată bună din truda lor. Căci de cad, unul îl ridică pe celălalt. Dar vai de cel care este singur, care cade și nu are pe nimeni ca să-l ridice!” (*Qoh 4,9-10*). „Îi voi face un ajutor pe potriva lui.” (*Gen 2,18*) spune Domnul. Expresia „pe potriva lui” indică atât ideea de egalitate cât și cea de întregire. Nu rămâne doar la sfera sexuală, ci o depășește pentru a arăta că întâlnirea este indispensabilă pentru om în găsirea mântuirii. Singurătatea înseamnă sărăcie, neputință; omul nu a fost creat autosuficient.

Dumnezeu îl așază pe om în centrul creației, pentru ca să o cultive, să o stăpânească și să aibă grijă de ea. Adam, dând nume fiecărui animal, își afirmă suveranitatea proprie (cf. *Gen 2,19-20*). Această realitate este subliniată și de sfântul Ioan Paul al II-lea: „Omul, creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, este chemat să fie colaboratorul său în mod liber și, în același timp, responsabil în „gestionarea” întregii creații.”⁵ Însă, „ajutorul pe potriva lui” va fi oferit de către Dumnezeu doar prin crearea femeii: „Și Domnul Dumnezeu a făcut să cadă un somn adânc asupra omului și el a adormit. Și a luat una din coastele sale și a închis locul ei cu carne. Domnul Dumnezeu a făcut o femeie din coasta pe care o luase din om și a adus-o la om.” (*Gen 2,21-22*).

Prin acest limbaj plin de imagini se afirmă că femeia nu este străină bărbatului, dimpotrivă e ca și parte a lui, cu aceeași demnitate, capabilă de dialog și de dragoste. În concluzie, bărbatul și femeia au aceeași natură și, prin urmare, aceeași demnitate. Sfintele Scripturi ne explică faptul că acest chip al lui Dumnezeu, care este omul, este un chip dublu: „bărbat și femeie i-a creat” (*Gen 1,27*). „Omul este dar și chip al lui Dumnezeu în masculinitatea și în feminitatea sa. Dumnezeu nu este sexuat, dar chipul lui este. Diferența sexuală înseamnă că nicio ființă umană nu conține în sine tot ce este uman, iar chipul complet este format de către amândoi, atât de bărbat cât și de femeie.”⁶ Iar pentru a descoperi pe deplin chipul lui Dumnezeu, trebuie să colaboreze și să privească unul la

⁵ Ioan Paul al II-lea, *Discurs către participanții la Adunarea Generală a Academiei Pontificale pentru Viață*, 03.03.2001, 3.

⁶ J. L. Barragañ, *Alcuni accenni biblici sulla procreazione*, în Pontificia Accademia per la Vita, *La dignità della procreazione umana e le tecnologie riproduttive: aspetti antropologici ed etici. Atti della decima Assemblea della Pontificia Accademia per la Vita*, Juan de Dios Vial Correa – Elio Sgreccia (ed.), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2005, 24.

celălalt. „Semnificația diferenței sexuale trebuie să fie foarte importantă dacă Dumnezeu dorește ca acesta să fie obiectul revelației sale.”⁷

Astfel se explică atracția și unirea profundă care se instituie între cei doi. Ca și consecință, bărbatul intonează primul „imn nupțial” din istoria omenirii: „Aceasta, în sfârșit, este os din oasele mele și carne din carnea mea. Aceasta se va numi femeie, pentru că din bărbat a fost luată”. (Gen 2,23). Autorul sacru vrea să exprime unitatea dintre cele două sexe, chiar în distincția lor. Ultimul verset al celei de-a doua relatări a creației descrie într-un stil sapiențial nu doar realitatea atracției reciproce, dar sensul său: întemeierea unei familii: „De aceea, îi va lăsa bărbatul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi un singur trup.” (Gen 2,24). Astfel se subliniază unicitatea exclusivă a relației și indisolubilitatea sa. Proiectul lui Dumnezeu evidențiază egalitatea în demnitate, ajutorul reciproc și propunerea de a deveni o singură ființă vie.

Pe aceste pasaje care vorbesc despre dispoziția primară și constitutivă dată de Creator vieții bărbatului și a femeii se fundamentează doctrina creștină cu privire la sacralitatea originară a căsătoriei pe care Cristos o va ridica în Biserică la demnitatea de sacrament. Omul nu este un individ solitar și separat, ci este ontologic chemat să fie în relație: cu Dumnezeu, în uniunea matrimonială și cu proprii semenii.

Lectura în comun a celor două relatări ale creației ne duce la concluzia că echilibrul celor două elemente, cel al unității și cel al procreării, trebuie să marcheze pentru totdeauna căsătoria, așa cum Dumnezeu a hotărât-o în planul său originar.

1.2. Viața omului este sacră și inviolabilă. Să nu ucizi!

Pentru Sfânta Scriptură, viața este un lucru prețios, dorit și sacru. Fiecare viață vine de la Dumnezeu, dar suflarea omului vine într-un mod foarte special. Așa cum am evidențiat deja, pentru a crea o ființă vie, Dumnezeu „i-a suflat în nări suflare de viață” (Gen 2,7); „cel care l-a plăsmuit, cel care l-a făcut insuflându-i duhul și comunicându-i duhul de viață.” (Înț 15,11).

⁷ Barragañ, *Alcuni accenni biblici sulla procreazione*, 24.

Limbajul biblic utilizează mai multe cuvinte pentru a indica omul: el este carne, suflet, spirit. Chiar dacă sunt termeni diferiți, aceștia nu indică „părți” ale omului, ci situații trăite de întreaga ființă în raport cu Dumnezeu. Astfel, omul este *carne* (ființă muritoare, legată de pământ), *suflet* (dynamism vital răspândit în întreaga persoană) și *spirit* (viață strâns legată de originea sa divină).

Chiar și viața animalului are ceva sacru. Omul se poate hrăni din carnea lui, cu condiția ca să fi fost scurs tot sângele, pentru că „viața oricărui trup este în sângele lui care este în el” (*Lev 17,14*). „Numai să nu mâncați carnea cu viața ei, adică sângele ei!” (*Gen 9,4*); și tocmai prin acest sânge omul intră în contact cu Dumnezeu în jertfele aduse în Vechiul Testament.

Dar viața este, de asemenea, un lucru fragil. Toate ființele vii și omul însuși nu posedă viața decât în mod precar. Ele sunt, prin natura lor, supuse morții. Această viață este de fapt dependentă de respirație, adică de acea suflare fragilă, independentă de voință și extrem de vulnerabilă. Dar al lui Dumnezeu (*Is 42,5*), această suflare nu încetează să mai depindă de El (*Ps 103, 29-30*), cel care face să moară și face să trăiască (cf. *Dt 32,39*). De fapt, viața este scurtă [„Omul născut din femeie are zile puține” (*Iob 14,1*)], un simplu fum [„Căci fum este suflarea din nările noastre și cuvântul, o scânteie în palpitarea inimii noastre” (*Înt 2,2*)], o umbră [„omul este ca o suflare, zilele lui sunt ca umbra care trece” (*Ps 144,4*)]. Se pare că viața nu a încetat să se micșoreze încă de la începuturi: „Domnul a zis: «Duhul meu nu va rămâne pe vecie în om».” (*Gen 6,3*).

Prețioasă și fragilă, viața este protejată de Dumnezeu. Ceea ce este evident e că după păcatul originar, chipul lui Dumnezeu în om rămâne neschimbat, fiindcă omul, creat după chipul lui Dumnezeu, devine motivul interzicerii omuciderii⁸. În concepția despre om *imago Dei* (chip al lui Dumnezeu) există câteva afirmații foarte importante:

- prima este că viața vine de la Dumnezeu și este darul, chipul și amprenta lui. Dumnezeu este singurul stăpân al vieții și, prin urmare, aceasta este o realitate de neatins, sustrasă puterii vreunui om. Bindecuvântându-l pe Noe la sfârșitul inundațiilor, Dumnezeu a spus: „Voi cere cont de viața omului față de [orice] om, fratele său [...], căci Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul său! (*Gen 9,5-6*).”

⁸ Cf. Gormally, *La dignità umana: il punto di vista cristiano e quello laicista*, 51.

- a doua afirmație este că omul se află în vârful creației. Omul este ceva unic. Este cu siguranță legat de creație și este în solidaritate cu toate creaturile, dar în el există mult mai mult: întocmai, să fie chip al lui Dumnezeu. Și acest lucru se aplică oricărui om, dincolo de orice diferență posibilă (*Ps* 8). Imaginea lui Dumnezeu nu este ceva care se adaugă creaturii, ci exprimă mai degrabă semnificația profundă a acestei creaturi a lui Dumnezeu. Și se referă la om în totalitatea sa, nu la o parte din ea sau la o calitate a acesteia.
- a treia afirmație este că viața trebuie să fie trăită în ascultare. Chipul recheamă relația, realitate reflexă, ascultare de fapt. Dar al lui Dumnezeu, viața se dezvoltă dacă rămâne în comuniune cu izvorul ei, altfel îndepărtându-se se atrofiază.⁹

Tot Dumnezeu e cel care interzice chiar și uciderea lui Cain: „Domnul i-a pus un semn lui Cain, ca niciunul dintre cei care îl vor găsi să nu-l ucidă.” (*Gen* 4,15). Chiar și după ce a interzis omului păcătos accesul la pomul vieții, Dumnezeu nu renunță în a-i garanta omului viața. În așteptarea de a i-o oferi prin moartea Fiului său, El propune poporului său „căile vieții”, care sunt legile dreptății: „Tu îmi vei face cunoscută cărarea vieții; în fața ta sunt bucurii depline și desfătări veșnice la dreapta ta.” (*Ps* 16,11).

Iată, pun astăzi înaintea ta viața și binele, moartea și răul! Îți poruncesc astăzi să-l iubești pe Domnul Dumnezeul tău, umblând pe căile sale și păzind poruncile, hotărârile și judecățile lui ca să trăiești, să te înmulțești și să te binecuvânteze Domnul Dumnezeul tău [...] am pus înaintea voastră viața și moartea, binecuvântarea și blestemul. Alege viața ca să trăiești tu și descendența ta. (*Dt* 30,15).

Dăruindu-i viața, Dumnezeu îi cere omului ca să o iubească, să o respecte și să o promoveze. În acest fel darul devine poruncă, iar porunca este ea însăși un dar. O poruncă niciodată separată de dragostea lui Dumnezeu. Ea este întotdeauna un ajutor pentru creșterea și pentru bucuria omului. Viața umană este sacră și inviolabilă: aceste caractere, înscrise încă de la început în inima fiecărui om, sunt stabilite în Decalog [„Să nu ucizi!” (*Ex* 20,13)] și protejate atât de „nu”-ul spus omuciderii, cât și de „da”-ul spus iubirii aproapelui.

⁹ Cf. B. Maggioni, *Dio parla della vita*, în Pontificia Accademia per la Vita, *La cultura della vita: fondamenti e dimensioni*, 28-29.

Pe de altă parte, această viață, deși trăită în întregime pe pământ, nu își găsește hrana în primul rând în bunurile pământului, ci în atașamentul față de Dumnezeu „izvorul vieții”: „Cât de minunată este îndurarea ta, Dumnezeule! [...] Căci la tine este izvorul vieții și în lumina ta vom vedea lumina.” (*Ps* 36,10)].

Mai mult decât viața fericită din patria sa, poporul israelit, neascultător față de voința și cuvântul lui Dumnezeu, experimentează realitatea morții. Cu toate acestea, Domnul său continuă să-l cheme la viață. Profeții îl cheamă să se convertească și să trăiască: „Viu sunt eu – oracolul Domnului Dumnezeu – nu-mi găsesc plăcerea în moartea celui rău, ci să se întoarcă cel rău de la calea lui și să trăiască. Întoarceți-vă, întoarceți-vă de la căile voastre cele rele! Pentru ce vreți să muriți, casă a lui Israel?” (*Ez* 33,11).

«Fiul omului, oare vor putea să trăiască oasele acestea?». Eu i-am zis: «Doamne Dumnezeule, tu știi». El mi-a zis: «Profețește asupra acestor oase și spune-le: «Oase uscate, ascultați cuvântul Domnului! Așa spune Domnul Dumnezeu către aceste oase: «Iată, eu fac să vină în voi un duh și veți trăi! Voi pune să fie peste voi nervi, voi face să apară carne deasupra voastră, voi întinde asupra voastră piele și voi pune în voi un duh și veți trăi. Și veți cunoaște că eu sunt Domnul». (*Ez* 37,3-8).

Persecuția va clarifica faptul că cineva poate muri pentru a fi credincios lui Dumnezeu: moartea „pentru Dumnezeu” nu îl desparte de El, ci conduce la viață prin intermediul învierii în Împărăția Cerurilor: „Așadar, Creatorul lumii, cel care a plăsmuit neamul omenesc și se află la originea tuturor, el vă va da înapoi în îndurarea sa și duhul și viața, pentru că voi le disprețuiți acum de dragul legilor lui. [...] Frații noștri, suferind acum un scurt chin pentru viața veșnică, au căzut pentru alianța lui Dumnezeu.” (*2Mac* 7,23.36). Căci sufletele celor dreپți sunt deja „în mâinile lui Dumnezeu”: „Sufletele celor dreپți sunt în mâna lui Dumnezeu și niciun chin nu se va atinge de ele.” (*Înț* 3,1).

Darul vieții este un dar al iubirii. De fapt, Biblia întreagă este o „istorie a iubirii” între Dumnezeu și poporul său, tumultoasă pe alocuri, în care sunt inserate căsătoria și familia. Dumnezeu se revelează în mod progresiv ca Iubire; oamenii învață să-l iubească și să se iubească între ei. Iubirea lui Dumnezeu se revelează în Lege, care, printre porunci, are unele dedicate în mod special respectului față de căsătorie și față de familie: „Cinstește-i pe tatăl tău și pe mama ta ca să ți se lungească zilele în țara pe care ți-o dă Domnul

Dumnezeul tău! [...] Să nu comiți adulter! [...] Să nu poftești casa aproapelui tău; să nu poftești soția aproapelui tău, nici sclavul lui, nici sclava lui, nici boul lui, nici măgarul lui, nici vreun alt lucru care este al aproapelui tău!” (*Ex* 20,12.14.17).

Profeții, în mod special, se folosesc de realitatea matrimonială pentru a conduce la înțelegerea iubirii lui Dumnezeu, a comuniunii de har dintre Dumnezeu și poporul său Israel (cf. *Os* 1-3; *Is* 54,5-10). Chiar și experiența negativă a infidelității și a trădării se îndreaptă, în mod paradoxal, spre descoperirea iubirii și a fidelității fără tăgadă din partea lui Dumnezeu. Profetul Osea supune clasică categorie teologică a alianței unei originale reinterpretări. Limbajului alianței (prezentată la patriarhi și pe muntele Sinai cu conotații de tip politico-militar) i se interpune cel nupțial: „Te voi logodi cu mine pentru totdeauna. Te voi logodi cu mine în dreptate, în judecată, în milostivire și îndurare.” (*Os* 2,21).

Cartea *Cântarea Cântărilor* poate fi considerată ca expresia cea mai bogată și cea mai completă a temei nunții. Este o celebrare a iubirii umane, în care tradiția ebraico-creștină a citit o mare alegorie a relației matrimoniale dintre Dumnezeu și poporul său. O iubire umană, prin urmare, în care, totuși, citim misterul iubirii lui Dumnezeu. Cartea conține expresii de neegalat asupra misterului iubirii-comuniune care leagă pentru totdeauna un bărbat și o femeie: „Pune-mă ca o pecete pe inima ta, ca o pecete pe brațul tău! Căci tare ca moartea este iubirea și gelozia, teribilă ca locuința morților. Văpaia ei este ca văpaia focului și ca flăcările Domnului.” (*Ct* 8,6-7).

Pe de altă parte, textele sapiențiale exprimă valoarea și frumusețea iubirii și a relației interpersonale care îi unește pe soți: „Tu l-ai făcut pe Adam și i-ai dat-o pe Eva, soția lui, ca ajutor și sprijin. Din amândoi s-a născut tot neamul omenesc. Tu ai spus: «Nu este bine ca omul să fie singur. Să-i facem un ajutor pe potrivă lui!».” (*Tob* 8,6.17).

„Frumusețea femeii înveselește fața și merge dincolo de orice dorință a omului. Dacă este pe limba ei îndurare și blândețe, soțul ei nu este ca fiii oamenilor. Cel care dobândește o femeie are începutul bogăției: e un ajutor potrivit lui și coloană a tihnei.” (*Sir* 36,23-26).

În pofida diferitelor condiții culturale și sociale și a opticii masculine care predomină în discurs, literatura sapiențială exprimă valoarea și frumusețea iubirii și a relației interpersonale care unește soții, în vederea succesului omului în viață. Aceasta

explică fericirea care se naște în a avea alături o femeie virtuoasă și un număr mare de descendenți: „Cine găsește o soție găsește binele; dobândește favoare de la Domnul.” (*Prov* 18,22).

Soția ta va fi ca o viță roditoare înăuntrul casei tale; copiii tăi vor fi ca vlăstarele măslinului împrejurul mesei tale. Iată, așa va fi binecuvântat omul care se teme de Domnul! Să te binecuvânteze Domnul din Sion, ca să vezi fericirea Ierusalimului în toate zilele vieții tale și să-ți vezi pe fiii fiilor tăi! (*Ps* 128,3-6).

Iată, moștenire de la Domnul sunt fiii, rodul sânelui este răsplătă [de la el]! Ca săgețile în mâna celui viteaz, așa sunt fiii tinereților. (*Ps* 127,3-4).

Procrearea, așadar, este prima dintre îndatoririle soților și unul dintre cele mai semnificative imperative ale Legii. Bărbatul fără urmași era considerat un „bărbat mort”, asemănător unui orb sau unui lepros. Toți profetii insistă fără încetare asupra datoriei părinților față de fii, recunoscând în mod deschis prioritatea instinctului iubirii materne: „Uită oare o femeie de cel pe care-l alăptează, fără ca să aibă milă de fiul sânelui ei?” (*Is* 49,15). În cazul în care soții nu puteau să aibă copii era prevăzută adopția (cf. *Gen* 16,1-16; 29,31-35; *Est* 2,7).

În ceea ce privește pruncuciderea, o referire la avort se găsește în *Cartea Numerilor*: „Să nu fie [ca un copil] născut mort din sânul mamei sale, al cărui trup este pe jumătate putred!” (12,12). O altă subliniere se poate citi în *Cartea lui Iob*: „De ce n-am murit din pântecul [mamei] și, abia ieșit din sânul [ei], să-mi fi dat duhul? [...] Sau de-aș fi fost ca un avorton ascuns, ca pruncii care n-au văzut lumina! (3,11.16).

„În realitate, pedepsirea severă a prostituției și a adulterului și prețuirea ridicată pe care poporul evreu o avea pentru fecunditate, făceau extrem de rare cazurile de avort provocat.”¹⁰ Astfel, singurul text explicit despre avort în Vechiul Testament se poate citi în *Cartea Exodului* sub forma următoarei prescripții:

Dacă se ceartă oamenii și lovesc o femeie însărcinată și o fac să nască înainte de vreme [trad. literală: o fac să avorteze¹¹], fără altă nenorocire, să fie pedepsiți după cum va decide bărbatul

¹⁰ L. Sterpellone, *La medicina nella Bibbia*, Rubbettino, Soveria Mannelli 2004, 41.

¹¹ Cf. C. Borgoño, „Smasherando i miti sulla storia dell'aborto”, *Studia Bioethica*, I /2008, nr. 2-3, 84.

femeii, după hotărârea judecătorilor! Dar dacă se întâmplă o nenorocire, vei da viață pentru viață, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mână pentru mână. (21,22-25).

Dincolo de o interpretare pur legală a existenței sau nu a unui text care să condamne în mod categoric avortul, găsim afirmații categorice despre diferite aspecte foarte importante pentru a înțelege doctrina biblică despre avort: omul, chip și asemănare a lui Dumnezeu, așa cum am văzut deja din relatarea creației, porunca „să nu ucizi”, respectul față de cei mici, statutul vieții nenăscute în Sfânta Scriptură:

Ochii tăi m-au văzut înainte de a mă naște și în cartea ta îmi erau scrise toate; zilele erau fixate pe când nu era niciuna dintre ele. (*Ps* 139,16)

Mai înainte de a te fi format în sânul mamei, eu te cunoșteam. Mai înainte de a fi ieșit din pântec, te-am consacrat și te-am pus profet pentru popoare. (*Ier* 1,5).

Domnul m-a chemat din sânul matern, din pântecul mamei mele și-a adus aminte de numele meu. (*Is* 49,1).

Căci tu m-ai scos la lumină din sânul mamei, m-ai pus în siguranță la pieptul mamei mele. Spre tine m-am îndreptat de când m-am născut; din sânul mamei mele, tu ești Dumnezeul meu. (*Ps* 22,10-11).

Toate împreună, aceste bastioane ale doctrinei biblice vetero-testamentare nu par deloc a sugera o atitudine permisivă cu privire la avort. „Prin urmare, fiecare viață este și *locul lui Dumnezeu*, locul în care Donatorul, cel care se dăruiește fiecărui om, este mai esențial activ și mai radical prezent în persoană! De fiecare dată când este concepută o nouă viață umană, de fiecare dată când aceasta începe, se naște și continuă, Tatăl însuși își exercită Paternitatea, Creatorul clădește un templu viu, astfel încât să-i putem mulțumi Lui, primindu-l în darul vieții și, în acest mod, dăruindu-i pe sine însuși.”¹²

¹² T. Styczen, *Vivere significa ringraziare: gratias ago, ergo sum*, în Pontificia Accademia per la Vita, *La cultura della vita: fondamenti e dimensioni*, 244.

1.3. Isus Cristos, Răscumpărătorul vieții omului

În Noul Testament, cel despre care se vorbește ca „chip al Dumnezeului invizibil” este Cristos: „El este icoana Dumnezeului nevăzut, primul născut din toată creația” (*Col 1,15*).

Cu venirea Mântuitorului, „viața cea veșnică ce era la Tatăl” (*IIn 1,2*), promisiunile lui Dumnezeu față de poporul său și față de omenire devin realitate. Isus anunță viața pentru că Dumnezeu „nu este un Dumnezeu al morților ci al celor vii” (*Mc 12,27*). Pe de o parte, Mântuitorul reafirmă validitatea poruncii a cincea „să nu ucizi”, dar pe de altă parte cere existența unei „dreptăți superioare”:

Ați auzit că s-a spus celor din vechime: «*Să nu ucizi!*». Dacă cineva comite o crimă, va fi condamnat la judecată. Dar eu vă spun că oricine se mânie pe fratele său va fi condamnat la judecată. Dacă cineva îi spune fratelui său «prostule!», va fi condamnat de Sinedriu. Dacă cineva îi spune «nebunule!», va fi condamnat la focul Gheenei. (*Mt 5,21-22*).

Totodată, el explică exigențele pozitive ale poruncii, dându-le forță și profunzime: grija față de frate, față de cel străin, iubirea față de dușman. El însuși vindecă și redă viața. Această putere de dăruire a vieții este semnul că are putere asupra păcatului (cf. *Mt 9,6*) și că aduce viață care nu moare, „viața veșnică”, viața cea adevărată:

Și iată că a venit un om la el și i-a zis: „Învățătorule, ce lucru bun trebuie să fac ca să am viața veșnică?”. El i-a zis: „De ce mă întrebi despre ceea ce este bun? Unul este Cel Bun; dacă vrei să intri în viață, păzește poruncile!”. L-a întrebat: „Care?”. Atunci Isus i-a zis: „Să nu ucizi! Să nu comiți adulter! [...] Cinstește-i pe tatăl tău și pe mama ta! și: Să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși!”. (*Mt 19,16-19*).

Pentru a intra în viața cea adevărată adusă de Cristos și pentru a fi părtașă de ea, e nevoie să fie aleasă calea cea îngustă, sacrificarea tuturor bogățiilor, inclusiv a vieții pământești: „Intrați pe poarta strâmtă, pentru că largă este poarta și lată calea ce duce spre pieire și mulți sunt cei care intră pe ea! Dar cât de strâmtă este poarta și cât de îngustă calea care duce la viață! Și puțini sunt cei care o găsesc.” (*Mt 7,13-14*). „Căci cine vrea să-

și salveze viața o va pierde; cine însă își pierde viața pentru mine, [acela] o va afla. Așadar, ce i-ar folosi omului de-ar câștiga lumea întreagă, dacă și-ar pierde sufletul? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” (*Mt 16,25-26*).

Isus nu numai că anunță și dăruiește viața, ci este el însuși „Evanghelia vieții”, „Cuvântul vieții” (*IIn 1,1*): „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Cuvântul era Dumnezeu. Acesta era la început la Dumnezeu. Toate au luat ființă prin el și fără el nu a luat ființă nimic din ceea ce există. În el era viața și viața era lumina oamenilor.” (*In 1,1-4*).

Isus, „Cuvântul făcut trup” (cf. *In 1,14*), dăruiește viața din abundență (cf. *In 10,10*) tuturor acelor pe care Tatăl său li i-a încredințat: „Tată, a venit ceasul: glorifică-l pe Fiul tău ca Fiul să te glorifice pe tine, pentru ca, precum i-ai dat putere asupra fiecărui om, să dea viața veșnică tuturor acelor pe care i-ai dat lui!” (*In 17,2*). El este „calea, adevărul și viața” (*In 14,6*), „învierea și viața” (*In 11:25*), el dă o apă vie care devine „izvor de apă care țâșnește spre viața veșnică” în cel care o primește (*In 4,14*). Cristos, „Pâinea vieții”, îi dăruiește celui care mănâncă trupul său să trăiască prin el, așa cum el trăiește prin Tatăl: „Cine mănâncă trupul meu și bea sângele meu rămâne în mine și eu în el. Așa cum m-a trimis Tatăl care este viu, iar eu trăiesc prin Tatăl, [la fel] și cel care mă mănâncă pe mine va trăi prin mine.” (*In 6,56-57*). Însă pentru acest „va trăi prin mine”, Mântuitorul cere de la om adeziunea credinței sale: „Eu sunt învierea și viața. Cel care crede în mine, chiar dacă moare, va trăi; și oricine trăiește și crede în mine nu va muri în veci.” (*In 11,25-26*).

Și exact ceea ce cere Isus de la cel care crede în el, o face el primul pentru a da exemplu: ceea ce vestește, viața, el o dăruiește. Isus își oferă viața sa în mod liber, din iubire față de Tatăl și față de ai săi, asemenea bunului păstor pentru oile sale: „Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun își dă viața pentru oi.” (*In 10,11*). „În aceasta am cunoscut iubirea: el și-a dat viața pentru noi.” (*IIn 3,16*). Dar jertfa vieții sale o transformă în dar al vieții pentru toți cei care cred în el: Isus Cristos, mort și înviat, este „autorul vieții”: „Voi l-ați ucis pe cel care conduce la viață, dar Dumnezeu l-a înviat din morți pe acesta căruia noi îi suntem martori.” (*Fap 3,15*).

Întrucât existența omului, dar venit de la Tatăl din cer, este efemeră, Fiul lui Dumnezeu duce la împlinire sensul vieții. Pe Golgota, în momentul culminant al jertfei de

pe cruce, Isus revelează în moarte întreaga măreție a vieții: prin actul său de auto-dăruire, moartea și învierea sa devin izvor de viață: „Așadar, dacă ați înviat împreună cu Cristos, căutați cele de sus, unde Cristos șade la dreapta lui Dumnezeu! Cugetați la cele de sus, și nu la cele de pe pământ, căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă împreună cu Cristos în Dumnezeu!” (*Col 3,1-3*).

Astfel, *Evangelia vieții* se împlinește pe lemnul Crucii. Trecerea de la moarte la viață se repetă în cel care în Cristos și, „botezat în moartea lui” (cf. *Rom 6,3*), trăiește pentru Dumnezeu în Cristos Isus: „Când a murit, el a murit pentru păcat o dată pentru totdeauna, dar acum este viu; el trăiește pentru Dumnezeu. Tot așa și voi, considerați că sunteți morți pentru păcat, dar vii pentru Dumnezeu în Cristos Isus!” (*Rom 6,10-11*). Cel care trăiește și crede în Cristos nu mai trăiește pentru el însuși, ci pentru cel care a murit și a înviat pentru el: „El a murit pentru toți, pentru ca cei care trăiesc să nu mai trăiască pentru ei înșiși, ci pentru acela care a murit și a înviat pentru ei.” (*2Cor 5,15*). Astfel pentru omul credincios „a trăi este Cristos” (*Fil 1,21*).

Creștinul, deja de pe acest pământ, cu cât participă la moartea lui Cristos și la suferințele sale, cu atât mai mult arată viața sa în propriul trup: „Pretutindeni purtăm în trupul nostru moartea lui Isus ca să se arate și viața lui Isus în trupul nostru.” (*2Cor 4,10*). Moartea trupească nu înseamnă o înfrângere a vieții, ci o întărește făcând-o să înflorească în Dumnezeu, cel care „a înghițit moartea prin victoria sa” (*1Cor 15,54*). Apostolul Paul își dorea moartea pentru „a fi cu Cristos” (*Fil 1,23*), căci în viața veșnică omul va fi asemenea lui Dumnezeu și îl va vedea așa cum el este [„Iubiților, acum suntem copii ai lui Dumnezeu, dar nu s-a arătat încă ce vom fi. Știm că atunci când se va arăta, vom fi asemenea lui pentru că îl vom vedea așa cum este.” (*1In 3,2*)], „față în față” (*1Cor 13,12*). Această viață își va găsi perfecțiunea în ziua când însuși trupul, înviat și glorificat, va intra în Ierusalimul ceresc și va vedea manifestându-se slava lui Cristos, viața omului: „Când se va arăta Cristos, care este viața voastră, atunci și voi vă veți arăta împreună cu el în glorie.” (*Col 3,4*). Atunci nu va mai fi moarte - „El va șterge orice lacrimă din ochii lor, iar moarte nu va mai fi. Nu va mai fi nici plâns, nici țipăt, nici durere, pentru că lucrurile dintâi au trecut”. (*Ap 21,4*) -, iar Dumnezeu va fi totul în toți: „Iar când toate îi vor fi supuse, atunci

și el, Fiul, se va supune celui care i-a supus lui toate, pentru ca Dumnezeu să fie totul în toți.” (1Cor 12,28).

Viața creștină se remarcă ca urmarea lui Isus, ca participare profundă la misterele sale și imitație a stilului său de existență, care are ca motiv dominant, dragostea, iubirea. Principiul etic fundamental, virtutea pe care pivotează viața creștină este, prin urmare, caritatea. Existența credinciosului este o viață de iubire ca dăruire de sine celuiilalt. Dăruindu-se în totalitate oamenilor, Dumnezeu le cere răspunsul unui dar la fel de total: porunca iubirii, relatată de toate Evangheliile sinoptice:

Auzind fariseii că le-a închis gura saduceilor, s-au adunat la un loc, iar unul dintre ei, învățat al *Legii*, ca să-l pună la încercare, l-a întrebat: „Învățătorule, care poruncă este cea mai mare în *Lege*?”. El i-a zis: „*Să-l iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din tot cugetul tău!* Aceasta este cea mai mare și cea dintâi poruncă. Iar a doua este asemenea acesteia: «*Să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși!*». În aceste două porunci este cuprinsă toată *Legea și Profeții*”. (Mt 22,34-40).

Atunci, unul dintre cărturari, auzind că discută cu ei și văzând că le-a răspuns bine, s-a apropiat de el și l-a întrebat: „Care este prima dintre toate poruncile?”. Isus i-a răspuns: „Prima este: «*Ascultă, Israele: Domnul Dumnezeuul nostru este singurul Domn. Să-l iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău și din toată puterea ta!*». A doua este aceasta: «*Să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși!*». Nu este nicio altă poruncă mai mare decât acestea”. (Mc 12,28-31).

Dar iată că un învățat al *Legii* s-a ridicat ca să-l pună la încercare, spunând: „Învățătorule, ce trebuie să fac ca să moștenesc viața veșnică?”. El i-a zis: „Ce este scris în *Lege*? Cum citești?”. Acesta, răspunzând, a zis: „*Să-l iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși!*”. El i-a spus: „Ai răspuns bine, fă aceasta și vei trăi!”. (Lc 10,25-28).

Isus consideră ca fiind pentru el orice gest al îndurării făcut față de unul „dintre frații mei cei mai mici” (Mt 25.40): „Vă dau o poruncă nouă: să vă iubiți unii pe alții! Așa cum eu v-am iubit pe voi, așa să vă iubiți unii pe alții! Prin aceasta vor recunoaște toți că sunteți discipolii mei: dacă aveți dragoste unii față de alții.” (In 13,34-35).

În iubirea lui Cristos, sexualitatea își regăsește vocația originală de a fi un semn și instrument al comuniunii. Chiar dacă Isus trăiește fără ca să se căsătorească, dedicându-se

în întregime misiunii pe care i-o dă Dumnezeu și totodată vede și pentru ucenicii săi această formă de viață ca o posibilitate, o vocație a harului „pentru Împărăția cerurilor” (Mt 19,12), totuși el are o considerație foarte mare și un respect profund pentru căsătoria pe care Dumnezeu însuși a instituit-o „la începutul creației”:

„Însă, de la începutul creației, [Dumnezeu] «i-a făcut bărbat și femeie; de aceea omul își va părăsi tatăl și mama și se va uni cu soția lui și cei doi vor fi un singur trup», astfel încât nu vor mai fi doi, ci un singur trup.” (Mc 10,6-8) Tocmai pe acest fundament se poate înțelege pe deplin învățătura precisă a lui Isus despre unitatea și indisolubilitatea căsătoriei: „Prin urmare, ceea ce Dumnezeu a unit, omul să nu despartă!”. (Mc 10,9). Acest mesajul este primit de către apostolul Paul, care, în timp ce exaltă virginitatea, care „amplifică” iubirea și se îndreaptă în mod clar spre veșnicie, reafirmă demnitatea căsătoriei, scoțând în evidență fidelitatea și indisolubilitatea care trebuie să o caracterizeze (cf. 1Cor 7.1-40).

Iubirea conjugală este văzută în perspectiva iubirii-*agape* revelată în Cristos, sens nou și normă a vieții creștinului și, prin urmare, a vieții sale conjugale și familiale. Iubirea-*agape* își asumă în sine și înobilează întregul limbaj al sensibilității conjugale. În acest limbaj se găsesc toate imperativele morale referitoare la viața de cuplu și de familie.

Iubirea-*agape* nu este doar matrimonială, ci și paternă, maternă, fraternă: „Copiii, ascultați de părinții voștri, în Domnul, căci așa este drept! *Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta* – aceasta este cea dintâi poruncă, [însoțită] de o promisiune – *ca să-ți fie bine și să trăiești mult timp pe pământ!*. Iar voi, părinților, să nu-i provocați pe copiii voștri la mânie, ci creșteți-i în disciplina și învățătura Domnului!” (Ef 6,1-4).

Totuși, chiar și familia, asemenea căsătoriei, nu este un absolut. Se conturează noi legături cu Dumnezeu; chiar și în interiorul legăturilor familiale relațiile sunt noi. Astfel, la nivel global se observă o familie aflată în tensiune, în creștere, datorită Evangheliei:

Au venit mama și frații lui și stând afară, au trimis la el ca să-l cheme. Mulțimea era așezată în jurul lui și i-au spus: „Iată, mama ta și frații tăi te caută afară!”. Iar el, răspunzând, le-a zis: „Cine este mama mea și cine sunt frații mei?”. Și, rotindu-și privirea peste cei așezați în jurul lui, a spus: „Iată mama mea și frații mei! Oricine face voința lui Dumnezeu, acela îmi este frate și soră și mamă.” (Mc 3,31-35).

În Evanghelie apare un spirit de libertate față de legăturile de sânge și un anumit sens al relativității structurilor familiale, pentru darul unei legături „parentale” cu Cristos, nu după trup, ci datorită credinței, care devine o prioritate. În plus, Evanghelia începe cu descrierea formării unei familii „unice”, în care căsătoria și virginitatea sunt unite și în care Dumnezeu vine să locuiască. În această nouă viziune, Familia sfântă de la Nazaret are o valoare exemplară:

Nazaretul este școala în care începem să înțelegem viața lui Isus: școala Evangheliei. Aici, cineva învață să privească, să asculte, să mediteze și să pătrundă semnificația, atât de profundă și atât de misterioasă, a acestei manifestări foarte simple, foarte umile și frumoase a Fiului lui Dumnezeu. Aproape fără a-ți da seama, aici e posibil ca să înveți chiar să-i imiți exemplul. [...] O lecție în viața de familie. Fie ca Nazaretul să ne învețe ce este familia, comuniunea sa de iubire, frumusețea ei austeră și simplă, caracterul său sacru și inviolabil.¹³

Atitudinea lui Isus față de copii este foarte cunoscută. Sfintele Evanghelii notează diferite episoade din care reiese sentimentul de simpatie pe care el o avea față de „cei mai mici”. În momentul în care discipolii săi încercau să îi îndepărteze pe copiii care erau adunați în jurul lor, Isus îi dezaprobă cu tărie: „Lăsați copiii să vină la mine, nu le interziceți, căci a unora ca aceștia este împărăția lui Dumnezeu! Adevăr vă spun, cine nu primește împărăția lui Dumnezeu ca un copil nu va intra în ea». Și, luându-i în brațe, îi binecuvânta punându-și mâinile peste ei.” (Mc 10,14-16).

În alte pasaje evanghelice Isus pare să îi investească pe copii cu un rol simbolic, așezându-i în mijlocul, alături de sine sau ridicându-i în brațe pentru ca toți să îi vadă. Aceștia reprezintă modelul ucenicului perfect, care primește cuvântul într-o atitudine de disponibilitate totală, întrupând o condiție de „micime” care este indispensabilă pentru a intra în împărăția lui Dumnezeu: „Așadar, cine se va umili asemenea acestui copil, acela va fi cel mai mare în împărăția cerurilor.” (Mt 18,4). Referirea la „micime” poate fi înțeles într-un sens intim, ca umilință și simplitate a sufletului, dar și ca sărăcie de mijloace și de putere. Isus repetă reiterând în diverse ocazii cu foarte multă claritate că nu se poate căuta împărăția lui Dumnezeu și în același timp să se rămână atașat de avuție, fiindcă „nimeni nu

¹³ Paul al VI-lea, *Discursul cu ocazia vizitei la Bazilica Bunei-vestiri din Nazaret*, 05.01.1964.

poate sluji la doi stăpâni” (Mt 6,24). Apostolilor care discutau între ei cine este cel mai mare, Isus le răspunde punând alături un copil: „Dacă cineva vrea să fie primul, să fie ultimul dintre toți și slujitorul tuturor!” (Mc 9,35) ; „căci cel mai mic dintre voi toți care sunteți aici, acela este mare” (Lc 9,48).

Prin urmare, după învățătura lui Isus, omul care aspiră să intre în împărăția lui Dumnezeu, după ce renunță la bogății și la putere, se poate spune că într-un fel regresează la stadiul de copil. De fapt, există o strânsă legătură între convertirea inimii și a deveni „mici asemenea copiilor”: „Adevăr vă spun, dacă nu vă veți întoarce și nu veți deveni asemenea copiilor, nu veți intra în împărăția cerurilor.” (Mt 18,3).

Paradoxal, acest regres nu poartă la distrugerea omului, ci la înălțarea lui, întrucât îl dezbracă de tot ceea ce e efemer și superficial și scoate în evidență intimitatea veșniciei. În acest mod copilul reprezintă o condiție particulară, atât socio-economică, cât și spirituală, în care demnitatea omului nu depinde de lucrurile pe care le posedă pe care rugina și molia mai devreme sau mai târziu le vor distruge (cf. Mt 6,19-20). Lipsa de avuții și de putere devine mult mai mult: condiția pentru o încredințare radicală providenței divine, care eliberându-l pe om de preocupările și de neliniștile vieții, îl îndeamnă să se îmbogățească înaintea lui Dumnezeu, în câștigarea unicului bine care nu dispare niciodată (cf. Lc 12,33).

Privit în această perspectivă, discipolul-copil pare a fi antiteza perfectă a aceluia individ „adult” pe care banalitatea vieții l-a făcut sceptic și calculat, incapabil de abandon și entuziasm. Un individ pe care Isus l-a asemănat într-una din parabolele sale cu un teren plin cu spini în care „grija lumii și pofta amăgitoare a bogăției înăbușă cuvântul” (Mt 13,22) și îl fac fără rod.

2. Viața ca dar în gândirea principalilor Părinți ai Bisericii

Din primele pagini ale Bibliei, după cum am văzut deja, apare conceptul *imago Dei*, o idee care mai târziu devine unul din motivele centrale ale gândirii tuturor Părinților Bisericii. Nu este doar o definiție pe care autorul biblic le dă ființelor umane, ci este o modalitate de a manifesta măreția și complexitatea naturii umane. Fiecare persoană umană este creată în chipul și asemănarea lui Dumnezeu și aceasta constituie un punct de plecare

indispensabil pentru discursul privind problema inviolabilitatea vieții omului. Ideea imaginii lui Dumnezeu face să apară în prim-plan natura personală, concretă și spirituală a vieții umane și subliniază cu tărie că existența umană nu poate fi înțeleasă decât în misterul lui Dumnezeu.

2.1. Conceptul de *imago Dei* la Părinții Bisericii

Pentru Părinții Bisericii, este mai mult decât evident că polii în jurul cărora se produce o reflecție antropologică sunt Dumnezeu și omul, unde este clar că al doilea ia înțeles de la primul și nu invers. Sfântul Augustin exprimă această mișcare într-un mod lapidar: „Dumnezeule, pururi aceeași: să mă cunosc pe mine, să Te cunosc pe Tine.”¹⁴

După cum doctrina omului *imago Dei* este un element fundamental al antropologiei biblice, la fel este și pentru tradiția patristică, care nu a avut la dispoziție textul biblic în ebraică, ci în traducerea greacă a Septuagintei, și apoi cea a Vulgatei în latină. La Sfinții Părinți norma hermeneutică generală este că Vechiul Testament este citit în lumina Noului Testament și, prin urmare, în paralel cu textele sf. Paul.

Majoritatea Părinților Bisericii nu a îmbrățișat pe deplin viziunea biblică care identifica *imago Dei* cu totalitatea omului, adică lua drept sinonimi cei doi termeni chip și asemănare; alții, pe de altă parte, au căutat să explice care sunt semnificațiile acestora care diferențiază unul de celălalt.

Părinții Bisericii au încercat neconținut să pătrundă în semnificația textului din *Cartea Genezei*: „Și l-a creat Dumnezeu pe om după chipul său” (1,27) și au acordat o importanță foarte mare relației creației.

Potrivit sfântului Irineu din Lyon chipul (*imago*) denotă o participare ontologică, pe când asemănarea o transformare morală¹⁵. În primul rând, apără unitatea omului. *Imago Dei* privește unitatea omului, totalitatea lui, și nu o parte specifică, sufletul sau trupul. Chiar dacă omul este alcătuit din „spirit, suflet și trup” (*ITes* 5,23), el afirmă că omul complet nu este redus la nici unul dintre aceste părți constitutive, luate separat, ci în

¹⁴ Augustin, *Soliloquiorum*, II, 1, 1.

¹⁵ Cf. Irineu, *Adversus haereses*, V, 6, 1; V, 8, 1; V, 16, 1.

unitatea lor. Și își motivează afirmația spunând că obiectul mântuirii este omul total. Nu trei oameni, ci un singur om. Interpretând cele două relatări ale creației în sens complementar, Irineu pune accentul pe trup: în om, deși alcătuit din trei elemente, trup, suflet și spirit, ceea ce acționează ca un pol de atracție este trupul, capabil să primească spiritul și să devină „glorios”. Căci trupul omului este considerat chip al trupului lui Cristos. Chiar dacă accentul cade mai mult pe trupul creat, în sfântul Irineu omul în întregime ca persoană constituie obiectul a *imago Dei*, al chipului lui Dumnezeu în om.

Spre deosebire de gândirea lui Irineu, Clement din Alexandria, exponent al școlii alexandrine, *imago Dei* privește doar „sufletul”, sau mai bine spus „mintea”, locul conștiinței. Sublimitatea chipului lui Dumnezeu afectează corpul numai în mod indirect, căci neputând participa la natura invizibilă și spirituală a *imago Dei*, se situează la un nivel mult mai scăzut. Clement consideră omul compus în esență din suflet și din trup, atribuindu-i lui Dumnezeu o creație directă și imediată; afirmă totuși că expresia „după chip și asemănare” „nu se referă la chipul și asemănarea după trup – că nu-i îngăduit să fie asemenea cel muritor cu Cel nemuritor – ci la chipul și asemănarea după spirit și rațiune, adică acolo unde Domnul poate imprima cum se cuvine asemănarea cu binefacerea Sa și cu conducerea Sa. Că nu conduci cu însușirile trupului, ci cu judecățile minții.”¹⁶ Prin urmare, conceptul de asemănare îi este mai propriu acțiunii omului și nu atât esenței lui.

Și cei trei Părinți cappadocieni – Grigore de Nyssa, Vasile cel Mare și Grigore de Nazianz – își asumă afirmația că *imago Dei* se referă în mod direct la natura necorporală a sufletului, singura care îl poate cunoaște pe Dumnezeu și să îi fie asemănător. Pentru sfântul Grigore de Nyssa, cele două relatări ale creației omului din Cartea Genezei sunt povestiri ale celor două intervenții creative distincte din partea lui Dumnezeu: prima se referă la crearea omului ideal, în cea de-a doua la crearea omului istoric. În ambele cazuri, Dumnezeu imprimă asupra omului sigiliul propriului chip, înzestrându-l cu liberul arbitru și cu suveranitate față de celelalte creaturi. Chipul ideal se referă la întreaga umanitate și se concretizează în principal în suflet. El privește omul ideal ca un proiect, un program ideal conceput de Dumnezeu pentru omenire, dar care nu a existat niciodată din punct de vedere istoric. Este vorba despre proiectul, modelul din care omul trebuie în mod constant să se

¹⁶ Clement Alexandrinul, *Stromata*, II, 102, 6-7.

inspire dacă vrea să se asemene cu Dumnezeu. *Imago Dei* este, în realitate, și ținta la care va ajunge omul după viața actuală dacă va trăi conform preceptelor divine și după exemplul lui Cristos. Chipul real istoric a fost realizat de către Dumnezeu atunci când a decis să creeze omul sexual, făcându-l atât de asemănător cu animalele. În chipul concret, asemănarea funcționează în două direcții: în direcția lui Dumnezeu, prin suflet și prin facultățile sale; în direcția animalelor, prin corp și prin sexualitatea sa.

Firea omenească stă la mijloc între două extreme opuse una alteia, între ființele dumnezeiești și netrupești, pe de o parte și viața dobitoacelor și a vietăților necugetătoare, pe de altă parte. Într-adevăr, în alcătuirea omului ușor le putem surprinde pe amândouă: de la Dumnezeu, el a primit cugetul și puterea de judecată, care este comună pentru bărbat și femeie, iar din lumea necugetătoarelor, omul are alcătuirea trupească și toate cele trupești (căci oricine face parte din categoria oamenilor are pe deplin și una și alta din aceste însușiri).¹⁷

Tertulian în lucrarea sa despre botez evidențiază că Dumnezeu a creat omul după chipul său și ia transfuzat respirația vitală ca și asemănare a lui. În timp ce chipul nu poate fi niciodată distrus, asemănarea poate fi pierdută prin păcat¹⁸.

Sfântul Ambroziu recunoaște dubla creație și diferența dintre cei doi oameni: omul „creat“, adică sufletul, este esența omului: „Sufletul nostru este zidit după chipul lui Dumnezeu. Întreaga ființă, omule, în aceasta constă, căci fără de suflet tu nu prezinți nicio valoare, întrucât fără de el „pământ ești și în pământ te vei întoarce” (*Gen 3,19*)¹⁹. Omul „format” sau trupul nu este un element esențial al nostru, ci mai degrabă o posesie a noastră sau, mai bine spus, o posesie a sufletului. Doar sufletul este chipul și nu trupul sau rațiunea.

Căci ce va da omul în schimb pentru sufletul său?, în care nu se cuprinde doar o părticică din tine, ci însăși esența întregii ființe omenești? Doar prin puterile sufletului ajungi tu să te faci stăpân peste celelalte ființe din lumea fiarelor și a păsărilor. Prin suflet ne asemănăm cu Dumnezeu, pe când prin trup ne asemănăm cu dobitoacele. Sufletul e cel care vedește pecetea

¹⁷ Grigore de Nyssa, *De hominis opificio*, XVI.

¹⁸ Tertulian, *De baptismo*, 5, 6.7.

¹⁹ Ambroziu, *Hexaemeron*, 43.

asemănării cu Dumnezeu, câtă vreme trupul abia dacă ne oferă niște trăsături inferioare, comune cu fiarele, cu dobitoacele.²⁰

Dar să precizăm mai îndeaproape ce însemnează cuvintele „după chipul lui Dumnezeu”. Să poată fi oare numit trupul „după chipul lui Dumnezeu”? Desigur că nu, căci am văzut doar că el e pământ. [...] Așadar, chipul lui Dumnezeu nu se vede în trupul nostru, ci în sufletul nostru, care este liber, concepând și acționând cu gânduri și planuri într-un fel sau în altul, după cum le privește pe toate cu ochiul său care scrutează totul. [...] Așadar, numai sufletul poate fi socotit după chipul lui Dumnezeu, întrucât nu se orientează după puterile trupului, ci după cele ale duhului. [...] Să nu uiți, dar, că sufletul nostru e zidit după chipul lui Dumnezeu.²¹

Un alt părinte occidental foarte important este cu siguranță sfântul Augustin (secolele IV-V), care afirmă că omul este făcut după chipul lui Dumnezeu potrivit sufletului și, în consecință, ceea ce este mai mareț în suflet, mintea sau intelectul, este asemănător cu „ceea ce excelează în el”, este asemenea chipului său, „ochiul său interior și inteligibil”. Pentru el, *imago Dei* în om are o structură trinitară, care se reflectă în structura tripartită a sufletului uman (spirit, conștiință de sine și dragoste) sau în cele trei aspecte ale psihicului (memorie, inteligență și voință). Conform lui Augustin, chipul lui Dumnezeu din om îl îndrumă către Dumnezeu în actul de invocare, cunoaștere și iubire²².

Această teză fundamentală îi permite lui Augustin să elimine argumentul maniheilor care le atribuiă creștinilor ideea corporalității în Dumnezeu, și să plaseze chipul în ceea ce diferențiază omul de creaturile inferioare și stabilește puterea lui asupra lor, dar, înainte de toate, întemeiază o relație imediată între om și Dumnezeu.

Augustin acceptă diversificarea elementelor care compun ființa umană, îi subliniază diferențele și rolurile (sufletul este principiul vital al corpului și nu invers), dar nu definește omul plecând de la alcătuirea sa în sine. Astfel, el consideră că este inutil să fie analizate elementele care alcătuiesc omul; în schimb, este necesar să se caute care este binele omului în totalitate. Binele său principal coincide cu sfârșitul său și este ceea ce definește omul:

Cum vom defini omul? Vom spune că este suflet și corp sub înfățișarea unui car tras de doi cai sau de un centaur? Îl vom numi doar un corp care este în slujba unui suflet care este stăpân pe

²⁰ Ambroziu, *Hexaameron*, 55.

²¹ Ambroziu, *Hexaameron*, 56.

²² Augustin, *Confessionum*, I, 1, 1.

sine...? Îl vom numi doar un suflet, dar înțelegând totodată și trupul pe care îl deține...? Poate că ar putea fi dificil și, oricum, am discuta îndelung asupra acestei întrebări care, pe de altă parte, ar fi superfluă. Fie că, de fapt, omul se definește ca un suflet și un trup, fie că limităm doar sufletului numele omului, binele principal al omului nu este binele principal al trupului, ci ceea ce este binele principal al sufletului și al trupului împreună sau că singur binele principal al sufletului este și binele principal al omului.²³

„Ar fi fals să spunem – continuă Augustin - că omul este în minte și că în trup nu este om”²⁴ și cu toate că „trupul este de o natură diferită de cea a spiritului, el nu este străin de natura omului. Deși spiritul nu are nimic fizic, omul este totuși alcătuit dintr-un spirit și dintr-un trup”²⁵. „Unitatea lor este o mare minune, de neînțeles pentru om: este omul”²⁶.

Unitatea trupului și a sufletului, un argument pentru Augustin în favoarea unității în Dumnezeu a Tatălui și a Fiului, îi servește pentru a determina „simțirea” sufletului care se face prin intermediul trupului, dar nu depinde în totalitate de el²⁷. Sufletul, care este de natură necorporală, este spiritual, se poate cunoaște pe sine ca atare, se poate reuni cu Dumnezeu Treime (rădăcina existenței sale ca *imago Dei*), este nemuritor (poate supraviețui fără trup), este legat de adevăr care, prezent în el, determină unitatea dintre mintea care îl contemplă și adevărul contemplat.

În minte Augustin distinge două rațiuni: cea inferioară, îndreptată înspre cele ale lumii, și cea superioară, îndreptată spre adevărurile eterne și, în consecință, spre Dumnezeu. Numai aceasta din urmă este *imago Dei* în mod corespunzător pentru că este incoruptibilă asemenea lui Dumnezeu. Nu se alterează nici atunci când trupul este corupt, fiindcă îl cunoaște pe Dumnezeu, îl cheamă, îl iubește, cu alte cuvinte, este în comuniune cu El. Trupul nu este locul chipului, dar, cu toate acestea, în afară de a fi o „amprentă” a lui Dumnezeu asemenea întregii creații, fiind făcut în slujba rațiunii, el participă în mod indirect la o calitate a chipului, fie pentru că există și trăiește, fie pentru că, fiind capabil să contemple cerul datorită staturii sale drepte, se apropie mai mult decât restul creației de chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

²³ Augustin, *De moribus Ecclesiae*, I, 4.

²⁴ Augustin, *Sermones*, 154, 10, 15.

²⁵ Augustin, *De continentia*, 12, 26.

²⁶ Augustin, *De Civitate Dei* 21, 10.

²⁷ Cf. Augustin, *De Genesi ad Litteram*, 11, 24, 51.

Omul își găsește măreția întrucât este chip al lui Dumnezeu și participă la natura supremă; dar și neputința sa, care este la fel de supremă, deoarece dorința este disproporționată față de posibilitățile reale²⁸. Din cauza acestei tensiuni existențiale, omul se află într-o neliniște care aparține ființei sale și pe care numai Dumnezeu o poate potoli²⁹. Dumnezeu și omul se găsesc într-o tensiune constantă de căutare, care se intersectează și apoi se întâlnesc în cunoașterea pe care omul o percepe despre Dumnezeu ca o imagine a lui însuși.

Viziunea strict sintetică și globală despre om în Sfânta Scriptură întâlnește în Părinții Bisericii o anumită soluție de continuitate, în favoarea schemei dualiste, a unei distincții mai explicite a elementelor care „alcătuiesc” omul. Cu toate acestea, trebuie spus că pozițiile Părinților nu sunt uniforme, ci diferite, până la punctul în care s-ar putea vorbi de antropologii diferite: de la cea care pare cea mai apropiată de conceptul biblic, la cea care coincide adesea cu dualismul grec. Caracterul mai mare „sintetic” al primei tendințe prezintă o evaluare completă și pozitivă a corpului sau a cărnii, în polemică cu gnosticii; a doua tendință se apropie mai mult de gândirea platoniană, pentru care corpul și sensibilul sunt realități slăbite. Ambele tendințe, cu toate acestea, se plasează pe fundamentul credinței comune, din moment ce amândouă acceptă, cu nuanțe diferite, credința în creația și răscumpărarea omului întreg, precum și în înviere: trei pietre de temelie care disting gândirea creștină de dualismul antropologic grec.

2.2. Avortul, un afront împotriva Dumnezeului vieții

În același timp, o poziție clară, urmată în mod substanțial de către Biserica Catolică până în prezent, este cea a Părinților Bisericii în legătură cu avortul. Deși în realitate pentru cei din lumea antică nu exista nici un drept la viață (avortul și expunerea nou-născuților în piețele publice erau recunoscute ca fiind normale de către greci și romani), toți Părinții sunt extrem de vehemenți împotriva avortului, definindu-l drept omucidere și un afront foarte grav la adresa Dumnezeului vieții.

²⁸ Cf. Augustin, *De Civitate Dei*, 12, 1, 3.

²⁹ „Tu ne-ai zidit pe noi pentru Tine; și neliniștită este inima noastră, până se va odihni întru Tine”. Augustin, *Confessionum*. I, 1, 1.

Astfel în Biserica primară avortul era considerat drept o crimă împotriva vieții umane, iar unica sursă a acestuia provine din disprețul față de Dumnezeu Creatorul. Condamnarea avortului este clară și fără nuanțe. *Didahia*, numită și *Doctrina celor Doisprezece Apostoli*, este una dintre cele mai vechi scrieri ale creștinismului timpuriu, în jurul anului 150. Ea prezintă o cateheză morală împărțită în două părți: „modul de viață” (cap. I-IV) și „calea morții” (cap. V-VI), conform unui dualism care nu este necunoscut Bibliei, de la pomul cunoașterii binelui și răului până la *Evanghelia după sfântul Ioan*. Este, de asemenea, cel mai vechi document creștin în care se face mențiune despre avort: „Să nu ucizi, să nu săvârșești adulter; să nu strici băieți, să nu fii desfrânat, să nu furi, să nu vrăjești, să nu faci otrăvuri, să nu ucizi copil în pântec, nici pe cel născut să nu-l ucizi, să nu poftesci cele ale aproapelui.”³⁰ (II, 2) În *Didahia* cei care aleg calea morții prin avort sunt catalogați ca „ucigași de copii” și „stricători ai făpturii lui Dumnezeu”.³¹

Scrisoarea lui Barnaba consideră avortul drept o încălcare gravă a poruncii carității: „Să nu te îndoiești cu privire la nici un lucru; să nu iei în deșert numele Domnului. Să-ți iubești aproapele mai presus de tine însuși; să nu ucizi un copil prin avort sau după ce s-a născut. Să nu-ți îndepărtezi mâna de fiul sau de fiica ta, ci învață-i din tinerețe teama de Domnul.”³²

La scriitorul Atenagora din Atena, condamnarea avortului este plasată în contextul luptei creștinismului împotriva expresiilor diverse ale disprețului față de viața omului din lumea romană. Apărându-i pe creștini în fața împăratului Marcus Aurelius (cca. 177), Atenagora introduce în acuzația comună de omucidere infanticidul și subliniază, pentru a-i apăra pe creștini, convingerea lor că suprimarea fătului aflat în uter prin practici abortive este o adevărată omucidere. Deja de atunci, conștiința creștină a considerat că avortul este o crimă. În plus, același autor afirmă că Dumnezeu are grijă față de embrioni pentru simplul fapt că sunt ființe vii și că respectul pentru viața fătului este o garanție morală a respectului pentru viața adultului. De asemenea, este interesantă motivația care face apel la un principiu al raționalității recunoscut de toată lumea (*logos*): așa-numita „lege naturală”

³⁰ *Didache*, II, 1.

³¹ *Didache*, V, 2.

³² *Epistole Barnaba*, XIX, 5.

(acest concept, la care este se referă și astăzi Magisteriul Bisericii, a fost elaborat de către filosofia elenistică a stoicilor).

Și dacă noi spunem că femeile care folosesc substanțe medicinale pentru a avorta săvârșesc crime și că vor trebui să-i răspundă lui Dumnezeu pentru avort, în baza cărui principiu am comite atunci o crimă? De fapt, aceeași persoană nu poate considera fătul aflat încă în pântece ca fiind o ființă vie (și, prin urmare, obiectul grijii divine) și apoi, când a ieșit la lumină, să-l omoare; nici nu abandonează noii născuți (pentru că cei care îi abandonează sunt imputabili infanticidului) și, în același timp, odată ce au crescut, îiucid. Noi suntem în toate privințele asemănători și egali fiind supuși rațiunii (*logos*) și nu poruncindu-i.³³

Clement din Alexandria (150-215 cca.), maestru al renumitei școli creștine din Alexandria Egiptului, vorbind despre contracepție, se referă la femeile care, pentru a ascunde relațiile în afara căsătoriei, iau substanțe abortive. Împreună cu fătul ele își pierd umanitatea. Aici, în mod explicit, respectul față de embrion se demonstrează a fi o atitudine fundamentală înrădăcinată în sensibilitatea umană (este „legea naturală” cea care îl cere).

A avea legături sexuale, nu cu scopul de a avea copii, înseamnă a batjocori natura; trebuie să luăm ca dascăl natura care ne-a prescris să păzim lecțiile înțelepte de timp, adică bătrânețea și copilăria; bătrâneții nu i-a îngăduit deloc căsătoria, iar copilăriei natura îi cere să nu se căsătorească încă; în orice caz natura nu ne îngăduie să ne căsătorim în orice timp din viață.³⁴

El denunță avortul ca moartea simțului umanității: „Întreaga noastră viață se va scurge în chip firesc, dacă ne stăpânim de la început poftele și nu ucidem cu mijloace rele fătul omenesc, făcut să se nască prin dumnezeiască purtare de grijă. Femeile, care folosesc pentru acoperirea desfrânării droguri pentru avort, scot afară o materie complet moartă, dar avortează odată cu fătul și iubirea de oameni.”³⁵

Printre cele mai cunoscute texte în apărarea copilului nenăscut se numără cele ale celebrului avocat african, Tertulian din Cartagina (160-220 cca.). Între 197-206 se

³³ Atenagora, *Presbeia peri ton Christianon*, 35, 6.

³⁴ Clement Alexandrinul, *Paedagogus*, II, 95, 3.

³⁵ Clement Alexandrinul, *Paedagogus*, II, 96, 1.

pronunță cel puțin în patru scrieri ale sale în mod deschis împotriva infanticidului și avortului: *Către neamurile păgâne, Apologeticul, Despre îndemnarea la castitate, Despre vâlul fecioarelor*. El afirmă în mod clar coexistența sufletului de la primul moment al concepției în carnea embrionului uman, pe care el îl numește *animal*, cel care urmează să fie animat. Prin urmare, avortul este ilicit în fiecare moment al vieții fătului.

Căci e de puțină importanță pentru un propovăduitor al adevărului cine sunt adversarii, oricât ar fi de îndrăzneți aceștia, cum sunt în primul rând cei ce afirmă că sufletul nu se zămislește în pântecul mamei, concomitent cu dezvoltarea fizică a embrionului, ci că este imprimat din afară în momentul nașterii, când copilul nu este încă viu; de altfel, zic ei, sămânța reținută în femeie prin împreunare și înzestrată cu viață din fire, se dezvoltă prin însăși substanța ei corporală; devenită făt, acesta este scos aburind din cuptorul uterului, și eliberat de căldură, ca fierul înroșit când este aruncat în apă rece, izbit de răceala aerului de afară, capătă puterea vieții și i se aude vocea.³⁶

Distincția introdusă în lucrarea sa *Despre suflet* reflectă încă o dată calitatea penală diferită prevăzută de fragmentul din *Cartea Exodului* 21,22. În consecință, Tertulian atribuie fătului format o calificare de o mai deplină întregire biologică, astfel încât suprimarea acestuia în acel stadiu trebuie să fie considerată chiar și legal o crimă.

Oricum, o putere organizatoare a voinței divine modelează toată pregătirea de sădire, plămuire și dezvoltare a omului în uter, imprimând și acestei lucrări rațiunea sa. [...] Noi credem că acestea sunt îndatoriri divine ale îngerilor [îngerii au grijă de copii în pântecul mamelor]. Așadar, de la acela este om fătul în uter, de la care vine împlinirea chipului. Căci și legea lui Moise atunci îl judecă după talion pe cel vinovat de avort, când cauza aparține de acum omului, când de acum lui i se pune în seamă starea vieții și a moții, când de acum destinul are cuvântul, pentru că fătul, trăind încă în mama sa, are soartă comună în primul rând cu mama.³⁷

Cea mai renumită afirmație a lui Tertulian cu privire gravitatea crimei avortului se găsește în *Apologeticul*: distrugerea celui conceput deja este o adevărată ucidere „anticipată”, deoarece este deja un om cel care este pe cale să devină unul:

³⁶ Tertulian, *De anima*, XXV, 2.

³⁷ Tertulian, *De anima*, XXXVII, 1-2.

Pe când noi, care ne interzicem oriceucidere, nu ne permitem să stingem viața pruncului conceput în pântecul mamei, înainte chiar ca sângele să se plămădească în el ca om. A împiedica nașterea este o omucidere anticipată: căci ce deosebire poate fi între a răpi viața unui suflet născut sau a-l omorî la naștere? Om este și cel născut, urmând să crească și cel care este un fruct doar în germen.³⁸

Nu mai puțin clară este poziția sfântului Vasile cel Mare, unul dintre părinții cappadocieni. Avortul, indiferent de stadiul de graviditate la care se săvârșește, este întotdeauna crimă și, ca atare, trebuie să fie pedepsit. Calificarea faptei drept omucidere se referă în aceeași măsură atât la femeia care propune cât și la cea care acceptă medicamentele abortive. În ceea ce privește pedeapsa, excomunicarea este suficientă timp de 10 ani (nu pe viață), chiar dacă efectul salutar nu este măsurat în timp, ci prin intensitatea pocăinței.

Femeia care-și omoară în chip voluntar fătul se face vinovată de pedeapsa uciderii. În credința creștină nu se precizează dacă fătul era format sau încă nu era. Dar dreptatea n-o cere numai ceea ce era vorba să se nască, ci și pe cel care a uneltit împotriva lui însuși, pentru că, așa cum se întâmplă deseori, femeile mor în astfel de încercări. Aici se mai adaugă șiuciderea fătului, care e o a douaucidere, cel puțin intenționată de cele care nutresc astfel de fapte silnice. Totuși, pocăința acestor femei nu trebuie prelungită până la moarte, ci ele pot fi primite (din nou în comuniune, n.tr.) după un răstimp de 10 ani³⁹. Vindecarea lor să nu se hotărască în timp, ci după felul în care ele se pocăiesc.⁴⁰

Tot așa și dacă cineva și-ar pregăti o doctorie cu scop ascuns, dar în realitate această doctorie provoacă moartea, o astfel de faptă este voluntară. [...] De aceea și femeile care prepară droguri pentru provocarea avortului sunt ucigașe întocmai ca și cele care primesc otrăvurile careucid fătul din pântecul mamei.⁴¹

Și sfântul Ieronim condamnă în mod categoric crima avortului și răspândește în lumea romană a timpului său idealul vieții monastice și așa-zisa fuga de lume. Pentru a ilustra gravitatea unui astfel de act, el descrie în Scrisorile lui cadrul corupției morale

³⁸ Tertulian, *Apologeticum*, IX, 8.

³⁹ „Pe femeile care sunt desfrânate și-și omoară fătul și se îndeletnicesc cu pregătirea mijloacelor de avort, hotărârea de mai înainte le-a oprit până la ieșirea din viață, și această hotărâre se ține îndeobște. Dar, găsind ceva spre a le trata mai blând, am hotărât ca vreme de 10 ani să împlinescă în penitență, potrivit treptelor hotărâte.” *Sinodul din Ancira*, canonul 21.

⁴⁰ Vasile cel Mare, *Epistola ad Amphlochium*, III.

⁴¹ Vasile cel Mare, *Epistola ad Amphlochium*, IX.

existente în societatea romană a timpului său: „Unele [femei], când sunt însărcinate din cauza păcatelor lor, folosesc medicamente pentru a face avort și când (cum se întâmplă de obicei) mor odată cu fetele lor, merg în iad cu vina nu numai de adulter împotriva lui Cristos, dar și a sinuciderii și infanticidului.”⁴²

O poziție extrem de pregnantă împotriva oricărui act prin care se urmărește avortul este cea a sfântului Augustin (354-430), una dintre cele mai impunătoare figuri ale creștinismului occidental. Autorul unei bibliografii vaste, de la tratatul polemic până la autobiografia spirituală, a ajutat la punerea bazele teologiei creștine, rămânând, după mai bine de cincisprezece secole, în multe privințe de neegalat. În lucrarea sa *De nuptiis et concupiscentia*, sfântul Augustin încearcă să împacă două puncte aparent opuse ale gândirii sale: afirmarea bunătății căsătoriei și condamnarea relațiilor sexuale, considerate ca instrument pentru transmiterea păcatului original. Potrivit lui Augustin, finalitatea naturală a căsătoriei este procrearea. Prin urmare, „uniunea sexuală realizată [de soți] cu intenția de a genera nu este vinovată”. În schimb, actele sexuale desăvârșite „nu din dorința de a avea descendenți, ci doar pentru plăcerea senzuală” nu constituie o greșeală gravă, cu condiția ca unirea să nu fie „realizată astfel încât să se creeze un obstacol în calea fătului, pe care reclamă căsătoria” (XIV). Practicile puse în act pentru a preveni conceperea sau, mai rău, pentru a suprima viața concepută împotriva propriei voințe, în afară de a fi vinovate în ele sine, aduc la lumină „nelegiuirea sumbră” a celor care „detestă să crească și să păstreze alături de ei copiii pe care se temeau să-i genereze”. Prin aceste comportamente, spune sfântul Augustin, „o infamie ascunsă este dezbrăcată de o cruzime manifestată”:

Uneori această cruzime libidinoasă (sau, dacă vrei, această poftă crudă) ajunge până la punctul de a obține substanțe contraceptive [*sterilitatis venena*] și, în caz de eșec, până la a ucide într-un oarecare mod fetele concepute în uter și de a-i expulza, dorind ca copilul să moară înainte de a trăi sau, în cazul în care trăiește deja în pântec, să fie ucis înainte de a se naște. Nu există nici o îndoială: dacă sunt ambii din acest aluat, ei nu sunt căsătoriți; și dacă s-au purtat astfel încă de la început, nu s-au unit prin căsătorie, ci prin poftă. Apoi dacă nu se comportă amândoi în acest fel, eu aș îndrăzni să spun că fie ea este într-un sens prostituata soțului, fie el este adulterul soției.⁴³

⁴² Ieronim, *Epistola ad Eustochio*.

⁴³ Augustin, *De nuptiis et concupiscentia*, XV.

Această dură condamnare a avortului, susținută de autoritatea sfântului Augustin, a exercitat o influență notabilă asupra teologiei morale din secolele următoare. În secolul al XII-lea acest fragment a fost inclusă în Decretele lui Grațian, colecția de texte care constituia punctul de referință pentru legea ecleziastică până în 1918.⁴⁴

Chiar și disciplina penitențială a Bisericii din primele veacuri era clară și unanimă. Ea prevedea excomunicarea pe viață, atenuată începând cu Sinodul din Ancira din 314 într-o penitență absolutorie de zece ani. Creștinii de la începuturile Bisericii vedeau „în făt o ființă umană care deja acționează și condamnău, prin urmare, avortul provocat ca omucidere. Insistența Părinților Bisericii asupra acestui concept este lovind: rodul concepției este *plasmă* divină; actul de a-l elimina constituie o crimă agravantă, *paricidă*, dată fiind legătura de sânge care unește mama cu fiul ei”.⁴⁵

⁴⁴ Cf. J. A. Brundage, „Canon law and Contraception”, în Vern L. Bullough (ed.), *Encyclopedia of Birth Control*, ABC-CLIO, Santa Barbara 2001, 51-57.

⁴⁵ P. Sardi, *L'aborto ieri e oggi*, Paideia, Brescia 1975, 98.

CAPITOLUL II

Inviolabilitatea vieții în doctrina Magisteriului Bisericii Catolice

Magisteriul Bisericii a susținut fără încetare adevărul revelat și învățat de către Dumnezeu în persoana Fiului său Isus Cristos: viața omului are un caracter sacru, căci fiind creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, omul este singura creatură voită de Dumnezeu pentru ea însăși. Astfel, Biserica s-a văzut nevoită în nenumărate rânduri să proclame și să apere caracterul inviolabil al vieții omului în toate aspectele sale în fața unei societăți de-a lungul timpurilor tot mai secularizată și liberalistă.

Cu precădere, Magisteriul Bisericii a reacționat la apariția curentelor de gândire iluminist, umanist și modernist care au dat naștere la transformarea omului într-un individ autosuficient și egocentric, pentru care nu mai era importantă libertatea persoanei umane ci libertățile sale, interesele sale egoiste și individuale, negând astfel lui Dumnezeu rolul său de creator și deținător al vieții. În acest context istoric, s-a mers până la extrem căci la începutul secolului al XX-lea au luat naștere ideologiile fascismului și a comunismului cu scopul de a pune cu forța în act propria viziune despre om și despre societate în general.

În contra-poziție, Biserica a propus întotdeauna recuperarea valorilor etice universale ca fundament al unei etice comune tuturor oamenilor. Viziunea teologică sa teologică pune în centru planul de mântuire al lui Dumnezeu. Omul se realizează pe sine însăși răspunzând liber la acest plan. Libertatea sa nu este un absolut prin se creează pe sine însăși, ci posibilitatea prin care se poate auto-realiza, aderând la voința și planul mântuitor al lui Dumnezeu. În principal, demnitatea omului izvorăște din faptul că omul are un raport direct cu Dumnezeu, iar libertatea sa față de oricine și orice își are fundamentul tocmai în acest raport.

Învățătura oficială a Bisericii Catolice, sprijinită pe pilonii săi principali Sfânta Scriptură, Tradiția Apostolică și doctrina Magisteriului, are ca fundament absolut,

universal și indispensabil demnitatea și sacralitatea vieții umane de la concepere până la moartea naturală. Ceea ce învață *Catehismul Bisericii Catolice* la numărul 2319, că orice viață umană este sacră „deoarece persoana umană a fost voită pentru ea însăși după chipul și asemănarea Dumnezeuului cel viu și sfânt”, face ca viața fiecărei persoane să fie indisponibilă pentru orice situație sau act care o poate afecta sau suprima în faza inițială, prin crima avortului, sau în faza terminală cu sistarea alimentației și a hidratării artificiale prin eutanasiere sau prin sinucidere „voluntară”.

1. Conciliul al II-lea din Vatican și demnitatea persoanei umane

Persoana umană și recunoașterea demnității sale se află în centrul gândirii sociale a Bisericii, dar și a întregii sale învățături morale. Conciliul al II-lea din Vatican, în *Gaudium et spes*, Constituția pastorală privind Biserica în lumea contemporană, dezvoltă o adevărată „cartă” a personalismului creștin. Primul capitol din partea I, intitulată „Demnitatea persoanei umane” (nr. 12-22), descrie pe larg „concepția corectă a persoanei umane și a valorii sale unice”. Conciliul afirmă că „credincioși și necredincioși, oamenii sunt aproape unanimi în părerea că tot ce există pe pământ trebuie referit la om ca la centrul și culmea sa”⁴⁶. Demnitatea persoanei se află la temelia întregii vieți sociale și îi determină principiile călăuzitoare.

Această viziune a persoanei poate fi accesibilă fiecărui om și, în același timp, este rodul rațiunii iluminată de credință și revelație, pentru că „numai în misterul Cuvântului Întrupat se luminează cu adevărat misterul omului.”⁴⁷. Respectul față de persoana umană în unicitatea sa și în caracterul său sacru este astăzi o valoare împărtășită în mod universal. Dar pentru Biserică această recunoaștere se întemeiază pe puternice argumente teologice: omul este creat după chipul lui Dumnezeu; Fiul lui Dumnezeu în întruparea sa a devenit cu adevărat om și a înălțat condiția noastră umană; umanitatea (și fiecare om) a fost răscumpărată prin patima, moartea și învierea lui Cristos, deschizându-se astfel calea

⁴⁶ *Gaudium et spes*, 12.

⁴⁷ *Gaudium et spes*, 22.

„îndumnezeirii”: vocația noastră implică o dimensiune transcendentă, viața în comuniune cu Dumnezeu.⁴⁸

Conciliul subliniază, în primul rând, că persoana umană are o demnitate inalienabilă, ea „a fost creată după chipul lui Dumnezeu”⁴⁹. Prin tema biblică și patristică a *imago Dei*, Biserica afirmă fără echivoc această demnitate și caracterul sacru al fiecărei persoane umane, prin însuși faptul de a fi uman. Această declarație are multe consecințe. În primul rând, indică faptul că sensul omului este înțeles cu adevărat numai în relația lui cu Dumnezeu, originea și sfârșitul fiecărei vieți. De asemenea, subliniază faptul că această demnitate umană derivă din creație: îi este dăruită, prin urmare, de către Dumnezeu. În plus, indiferent de starea persoanei, Biblia afirmă că imaginea lui Dumnezeu este ireversibilă în ea. În această perspectivă antropologică, conceptul de chip al lui Dumnezeu indică faptul că ființele umane împărtășesc aceeași condiție și permit o fundamentare fermă a valorii demnității umane, dincolo de o convenție socială simplă. Aceasta este ceea ce face învățătura socială a Bisericii atunci când stabilește apărarea și promovarea drepturilor omului „universale și inviolabile”⁵⁰, pe acest fundament teologic.

Această perspectivă implică, de asemenea, că demnitatea persoanei umane, în definitiv, nu depinde de succesele sau de capacitățile persoanei, ci de iubirea personală a lui Dumnezeu. Implicațiile etice ale acestei afirmații sunt extrem de importante în dezbaterile curente. Pot fi găsite în argumentele împotriva avortului, a eutanasiei sau a clonării, în apărarea îngrijirii copiilor nou-născuți cu handicap⁵¹.

Mai mult, implicațiile antropologice ale credinței se extind și la noțiunea de egalitate fundamentală a tuturor ființelor umane. Isus Cristos, Dumnezeu adevărat și om adevărat, constituie fundamentul egalității tuturor ființelor umane. Toate, într-un anumit fel, au fost atinse de Cristos, care a împărțit condiția lor până la moarte: „Prin întrupare, însuși Fiul lui Dumnezeu s-a unit, într-un fel, cu orice om.”⁵² Acest adevăr revelat trasează un program general în opoziție cu o concepție naturalistă sau psihologică a persoanei care

⁴⁸ Cf. *Gaudium et spes*, 22.

⁴⁹ *Gaudium et spes*, 12.

⁵⁰ *Gaudium et spes*, 26.

⁵¹ Cf. *Gaudium et spes*, 27: „tot ce se opune vieții înseși, cum ar fi omorul de orice fel, genocidul, avortul, eutanasia, și chiar sinuciderea voluntară; tot ce violează integritatea persoanei umane, ca mutilările, tortura fizică sau psihică, încercările de a constrânge însuși sufletul; [...] toate acestea și altele de acest fel sunt o rușine.”

⁵² *Gaudium et spes*, 22.

tinde să stabilească inegalități în funcție de atitudini sau de dezvoltarea capacităților. În Cristos, toate ființele umane au aceeași demnitate, indiferent de starea, talentele și abilitățile lor.

Continuând linia sa doctrinară, Conciliu subliniază condiția trupească a bărbatului și a femeii. Persoana umană este „încarnată”: „Unitate de trup și suflet, omul, prin însăși condiția sa trupească, sintetizează în sine elementele lumii materiale, astfel încât acestea, prin el, își ating culmea și își înalță glasul pentru a-l lăuda în libertate pe Creator. Ca atare, nu îi este îngăduit omului să disprețuiască viața trupului.”⁵³ A vorbi despre un subiect întrupat sau despre unitatea umană a trupului și a sufletului înseamnă că trupul nostru nu este un simplu accesoriu sau o banală locuință exterioară. Trupul este esențial pentru a deveni persoană integrată. Ceea ce e referitor la trup este, în mod inevitabil, referitor la întreaga persoană, pentru că prin intermediul trupurilor noastre intrăm în relație cu alții și cu Dumnezeu. Dumnezeu ne-a iubit atât de mult încât a luat forma noastră umană pentru ca noi să putem cunoaște iubirea lui Dumnezeu. Prin urmare, trupurile noastre, „Temple ale Duhului”, sunt simboluri ale vieții noastre interioare⁵⁴.

Părinții conciliari se referă în continuare și la dimensiunea relațională a ființei umane. Dacă omul este creat după chipul lui Dumnezeu, el este un Dumnezeu Treime, revelat în unitatea de iubire a celor trei Persoane. Acest „Dumnezeu care e iubire” (*IIn* 4,8), un Dumnezeu care se dăruiește în întregime, proiectează o lumină asupra sensului ființei umane, găsind în același mod împlinirea sa în iubire și în schimbul reciproc în a dăruii și în a primi . Această „asemănare între unirea dintre persoanele divine și unirea dintre fiii lui Dumnezeu în adevăr și iubire – afirmă Conciliul – arată că omul, singura făptură de pe pământ pe care Dumnezeu a voit-o pentru ea însăși, nu se poate găsi deplin pe sine decât prin dăruirea dezinteresată de sine.”⁵⁵

Dacă persoana umană este sacră, ea este și socială, iar demnitatea ei nu poate fi realizată și protejată decât în cadrul unei comunități umane de schimburi și de iubire reciprocă. Astfel, respectarea demnității fiecărei persoane umane cere acordarea unei atenții speciale săracilor și celor slabi și nevinovați. De fapt, Biserica a afirmat întotdeauna

⁵³ *Gaudium et spes*, 14.

⁵⁴ Cf. *Gaudium et spes*, 22.

⁵⁵ *Gaudium et spes*, 24.

că dreptatea unei societăți se măsoară în funcție de tratamentul pe care îl rezervă pentru cei sărmani și nevinovați: fiecare trebuie să-l considere pe aproapele, fără nici o excepție, ca pe „un alt el însuși”, căci „devine presantă obligația de a ne face aproapele absolut oricărui om și de a-l sluji efectiv pe acela care ne iese în cale, fie bătrân părăsit de toți, fie muncitor străin disprețuit pe nedrept, fie exilat, fie copil născut din unire nelegitimă, ce suferă pe nedrept pentru un păcat pe care nu l-a săvârșit, fie om înfometat care ne interpelează conștiința.”⁵⁶

Tratând în partea a II-a despre „câteva probleme mai urgente”, Conciliul nu obosește în a atrage atenția tuturor oamenilor „asupra unor probleme contemporane mai urgente care afectează în cea mai are măsură neamul omenesc. [...] trebuie amintite în mod deosebit: căsătoria și familia, cultura, viața economico-socială, viața politică, solidaritatea dintre popoare și pacea.” După ce apără „demnitatea originară și înalta valoare sacră a căsătoriei” și a familiei întemeiată pe „dragostea autentică între soț și soție”, Magisteriul subliniază cu fermitate că îndatorirea soților de a transmite viața și de a educa, „îndatorire ce trebuie considerată ca misiunea lor proprie”, îi face „colaboratori ai iubirii lui Dumnezeu Creatorul și, într-un fel, interpreții ei.” Și pentru că Dumnezeu, stăpânul vieții, a încredințat oamenilor misiunea nobilă de a ocroti viața, „misiune care trebuie îndeplinită într-un mod vrednic de om”, „încă de la zămislirea ei, viața trebuie protejată cu cea mai mare grijă: avortul ca și infanticidul sunt crime odioase”, căci „viața omului și îndatorirea de a o transmite nu sunt limitate la lumea aceasta și nici nu pot fi măsurate și înțelese numai în cadrul ei, ci se referă mereu la destinul veșnic al oamenilor.”⁵⁷

2. *Humanae vitae* și demnitatea vieții în conceperea și primirea ei

Părinții conciliari au afirmat cu multă claritate și autoritate că Biserica are îndatorirea permanentă „de a cerceta semnele timpurilor și de a le interpreta în lumina evangheliei, astfel încât să poate răspunde, într-un mod adaptat fiecărei generații, la întrebările fără sfârșit ale oamenilor asupra sensului vieții”⁵⁸. Perioada pontificatului

⁵⁶ *Gaudium et spes*, 27.

⁵⁷ *Gaudium et spes*, 51.

⁵⁸ *Gaudium et spes*, 4.

Fericitului Paul al VI-lea este inserată într-un context istoric foarte delicat: manifestarea societății industriale, axată pe căutarea bunăstării materiale, revoluția sexuală și răspândirea politicilor împotriva natalității.⁵⁹ E lesne de înțeles de ce principiul călăuzitor al acestui Papă este afirmarea și apărarea demnității persoanei umane încă de la conceperea sa naturală.

Cu privirea îndreptată mereu către realitățile timpului în care păstora Biserica lui Cristos, Papa Paul al VI-lea a urmărit în Scrisoarea sa enciclică *Humanae vitae* să ofere soților creștini, „colaboratorii liberi și responsabili ai Creatorului”, un *vademecum* privind reglementarea naturală a nașterilor sub forma unei reflecții noi și aprofundată „asupra principiilor doctrinei morale a căsătoriei, doctrină bazată pe legea naturală, luminată și îmbogățită prin revelația divină.”⁶⁰

În cadrul unor schimbări profunde ale societății care ating îndeaproape viața și fericirea oamenilor, precum problema numărului copiilor, raporturile conjugale și progresul tehnic și științific „în stăpânirea și organizarea rațională a forțelor naturii”⁶¹, Biserica are datoria sacră de a interveni, căci nu poate ignora situația întrucât e vorba de „alfa și omega omului, adică de valorile supreme ale existenței umane”⁶².

Obiectivul Papei este unul foarte precis: transmiterea vieții noilor ființe umane și declararea mijloacelor corecte ce pot fi folosite de către soți pentru atingerea acestui scop în care, declară Paul al VI-lea, soții își exercită „datoria foarte gravă de a transmite viața umană”⁶³. Astfel, soții intră într-un raport extrem de personal cu Dumnezeu, devenind colaboratori ai săi în lucrarea creatoare a unei noi ființe umane și, deplini conștienți fiind de misiunea la care sunt angajați, își asumă liberi și conștienți responsabilitatea răspunsului lor la chemarea divină la viață⁶⁴.

Fiind vorba despre o problemă care privește viața umană, subliniază Paul al VI-lea, chestiunea generării de noi vieți nu trebuie să se limiteze doar la unele aspecte și

⁵⁹ Cf. E. Sgreccia, S. Giardina, „Vita umana”, Centro di ricerche per lo studio della dottrina sociale della Chiesa (ed.), în *Dizionario di dottrina sociale della Chiesa. Scienze sociali e Magistero*, Vita e Pensiero, Milano 2004, 649.

⁶⁰ Paul al VI-lea, *Humanae vitae*, 4.

⁶¹ *Humanae vitae*, 2.

⁶² B. Honings, „L’*Humanae vitae*. Contenuto, commenti, problematiche”, în Alessandro Bucci (ed.), *Studia et documenta*, vol. 13, Editura Serafica, Roman 2006, 8.

⁶³ *Humanae vitae*, 1.

⁶⁴ Cf. *Humanae vitae*, 25.

perspective parțiale de ordin biologic sau psihologic, demografic sau sociologic. Ea trebuie să îmbrățișeze omul în întregime, având înaintea ochilor „o viziune integrală a omului și a vocației sale nu numai naturală și pământească, dar și supranaturală și veșnică.”⁶⁵ În acest context global al ființei umane, Papa recheamă două elemente constitutive ale vieții de căsătorie: iubirea conjugală și paternitatea responsabilă.

Pentru a înțelege „adevărata natură și adevărata noblete” a iubirii conjugale trebuie să luăm în considerație în primul rând dimensiunea sa teologică, supranaturală și apoi pe cea umană. Căsătoria, învață Suveranul Pontif, „este o înțeleaptă orânduire a Creatorului cu scopul de a realiza în omenire planul său de iubire”⁶⁶ și „îmbracă demnitatea de semn sacramental al harului, întrucât reprezintă unirea lui Cristos cu Biserica”, iar soții, „prin dăruirea reciprocă personală proprie și exclusivă”, „urmăresc comuniunea ființelor lor în vederea unei realizări reciproce personale pentru a colabora cu Dumnezeu la nașterea și educarea unei vieți noi.”⁶⁷

Pentru ca oricine să înțeleagă bogăția complexivă a luminii iubirii lui Dumnezeu și a omului, documentul vine și specifică în mod clar – căci „e extrem de important să avem o idee exactă” – care sunt „notele și exigențele caracteristice ale iubirii conjugale”: o iubire pe deplin umană, adică sensibilă și totodată spirituală; o iubire totală, adică o formă cu totul specială de prietenie personală; o iubire fidelă și exclusivă până la moarte; o iubire fecundă, care nu se epuizează în comuniunea dintre soți, dar care e destinată să continue, dând naștere la noi vieți⁶⁸. La sfârșitul enumerărilor acestor caracteristici fundamentale ale iubirii conjugale, Paul al VI-lea reafirmă declarația Conciliului al II-lea din Vatican din *Gaudium et spes*, nr. 50: „De fapt, copiii sunt darul cel mai prețios al căsătoriei și ei contribuie din plin la binele părinților înșiși.”⁶⁹

În ceea ce privește paternitatea responsabilă, documentul o prezintă „sub diverse aspecte legitime și legate între ele”: în raport cu procesele biologice, înseamnă cunoaștere și respect față de funcțiile lor; în raport cu tendința instinctului și a pasiunilor, înseamnă stăpânirea necesară exercitată asupra lor; în raport cu condițiile fizice, economice,

⁶⁵ *Humanae vitae*, 7.

⁶⁶ *Humanae vitae*, 8.

⁶⁷ *Humanae vitae*, 8.

⁶⁸ Cf. *Humanae vitae*, 9.

⁶⁹ *Humanae vitae*, 9.

psihologice și sociale, înseamnă fie hotărârea gândită și generoasă de a crește o familie numeroasă, fie decizia, „luată pentru motive grave și în respectul legii morale”, de a evita temporar sau chiar un timp nedeterminat o nouă naștere.⁷⁰

Continuând pe linia doctrinară a Conciliului, Paul al VI-lea le atrage atenția soților că „în misiunea pe care o au de a transmite viața, ei nu sunt, în consecință liberi să procedeze după placul lor, dar trebuie să-și conformeze conduita cu intenția creatoare a lui Dumnezeu, exprimată în însăși natura căsătoriei și a actelor sale și indicată de învățătura constantă a Bisericii.”⁷¹ Aceste acte ale căsătoriei, „prin care soții se unesc într-o intimitate castă și prin care se transmite viața umană” nu încetează să fie „oneste și demne” chiar dacă se prevede că vor fi infecunde: „ele rămân orânduie să exprime și să consolideze unirea lor”. Dar chiar dacă „nu se naște o nouă viață din fiecare întâlnire conjugală”, ține să avertizeze Pontiful, „fiecare act matrimonial trebuie să rămână deschis transmiterii vieții.”⁷²

Cu toate acestea, soții (și, deci, omul!), care „nu sunt stăpânii izvoarelor vieții umane, ci mai degrabă instrumentele planului stabilit de Creator”, trebuie să fie conștienți că orice „act de iubire reciprocă ce ar pricinui un rău disponibilității de transmitere a vieții, pe care Creatorul a sădit-o în acest act potrivit unor legi speciale, este în contradicție cu planul pentru care a orânduit căsătoria și cu voința Autorului vieții”; căci „viața umană e sacră, amintea Ioan al XXIII-lea; chiar de la originea sa ea angajează acțiunea creatoare a lui Dumnezeu.”⁷³

După expunerea acestor principii doctrinale fundamentale „ale concepției umane și creștine a căsătoriei”, Paul al VI-lea declară încă o dată că Biserica exclude în mod absolut trei moduri de reglementare a nașterilor: întreruperea directă a procesului de naștere deja început, mai ales avortul direct, chiar și cel făcut pentru motive terapeutice; sterilizarea directă, definitivă sau temporară, atât a bărbatului cât și a femeii; orice acțiune, care – fie în pregătirea actului sexual, fie în desfășurarea lui, fie în dezvoltarea consecințelor lui

⁷⁰ Cf. *Humanae vitae*, 10.

⁷¹ *Humanae vitae*, 10.

⁷² *Humanae vitae*, 11.

⁷³ *Humanae vitae*, 13. „Transmiterea vieții umane este încredințată de către natură unui act personal și conștient și, ca atare, este supusă celor mai înțelepte legi ale lui Dumnezeu: legi inviolabile și imuabile care trebuie recunoscute și respectate. [...] Viața umană este sacră: chiar de la apariția ei, ea angajează în mod direct acțiunea creatoare a lui Dumnezeu. Prin încălcarea legilor sale, este ofensată marea sa divină, se degradează pe sine însăși și pe omenire și se slăbește, de asemenea, chiar comunitatea careia îi aparține.” Ioan al XXIII-lea, *Mater et magistra*, 180-181.

naturale – și-ar propune drept scop sau mijloc să împiedice procrearea.⁷⁴ În schimb, este permisă folosirea mijloacelor terapeutice „cu adevărat necesare pentru a îngriji bolile organismului”, „chiar dacă se prevede că din aceasta va rezulta o piedică pentru procreație, cu condiția ca această piedică să nu fie, indiferent din ce motiv, direct voită”⁷⁵, și recurgerea la perioadele infertile: „e permis soților să țină cont de ciclurile naturale inerente funcțiilor de generare, pentru a se folosi de căsătorie numai în perioadele infertile și a programa astfel natalitatea fără a prejudicia principiile morale pe care le-am amintit.”

În orice caz, pentru a nu lăsa „la bunul plac al oamenilor misiunea de a da naștere vieții”, Pontiful îndeamnă la recunoașterea categorică a limitelor de netrecut „când e vorba de dreptul omului de a-și stăpâni trupul și funcțiile acestuia; limite pe care nici un om, fie particular, fie investit cu autoritate, nu are dreptul să le încalce.”⁷⁶ Prin urmare, Biserica, contribuind la instaurarea unei civilizații cu adevărat umane, îl angajează pe om „să nu abdice de la responsabilitatea sa și să nu se lase pe seama mijloacelor tehnice.”⁷⁷ Căci, „fidelă învățaturii și exemplului Mântuitorului”, apără însăși demnitatea soților pe care vrea să-i ajute „să participe ca fii la viața Dumnezeului viu, Tată al tuturor oamenilor.”⁷⁸ „Lor le încredințează Domnul datoria de a face vizibilă în lume sfințenia și frumusețea legii care unește iubirea reciprocă a soților cu cooperarea lor la iubirea lui Dumnezeu, autorul vieții umane.”⁷⁹

3. Congregația pentru Doctrina Credinței: de la *Declarația despre avortul procurat la Dignitas personae*

Atunci când se vorbește despre problema statutului embrionului uman nu se face altceva decât să se analizeze dacă embrionul uman este sau nu o ființă umană sau dacă este sau nu o persoană umană. Intervențiile Magisteriului Bisericii își concentrează atenția asupra problemelor morale, am putea spune asupra „statutului etic al embrionului: care este

⁷⁴ Cf. *Humanae vitae*, 14.

⁷⁵ *Humanae vitae*, 15.

⁷⁶ *Humanae vitae*, 17.

⁷⁷ *Humanae vitae*, 18.

⁷⁸ *Humanae vitae*, 18.

⁷⁹ *Humanae vitae*, 25.

atitudinea ce trebuie asumată în ceea ce îl privește și dacă putem dispune de el în mod liber ca material biologic, sau dacă se bucură ori nu de dreptul la viața proprie al fiecărei ființe umane.”⁸⁰

3.1. 18 noiembrie 1974: Declarația despre avortul procurat

Punctul de plecare în aceste reflecții ale Bisericii asupra statutului embrionului se găsește în declarația solemnă din *Gaudium et spes*: „încă de la zămisirea ei, viața trebuie protejată cu cea mai mare grijă: avortul ca și infanticidul sunt crime odioase.”⁸¹ Însă, prima luare de poziție cu privire la statutul ontologic al embrionului o găsim la nouă ani după *Gaudium et spes*, în *Declarația despre avortul procurat* a Congregației pentru Doctrina Credinței, la 18 noiembrie 1974. Luând în considerare „problema avortului procurat și a eventualei sale liberalizare legală”, Biserica, afirmă documentul, este pe deplin conștientă de misiunea sa: „ține de vocația sa să apere omului împotriva a tot ceea ce ar putea să-l dizolve sau să-l degradeze”⁸².

După ce face o prezentare pe scurt „în lumina credinței” a adevărului revelat că viața omului este prețioasă întrucât este inspirată de Creator, comunicată de către el și rămâne mereu sub protecția lui, documentul confirmă tradiția Bisericii care „a susținut întotdeauna că viața umană trebuie să fie protejată și favorizată de la începutul său, precum și în diferitele etape ale dezvoltării ei.”⁸³ „Viața este în același timp un dar și o responsabilitate; primită ca un «talant» (Mt 25,14-30), trebuie să fie valorizată.”⁸⁴

Chiar dacă Declarația se adresează în primul rând creștinilor, aceasta nu înseamnă că respectarea vieții umane nu este obligatorie pentru toți oamenii și se întemeiază pe rațiune: „Respectul pentru viața umană nu este impus doar creștinilor: pentru a-l cere este suficientă rațiunea, pe baza analizei a ceea ce este și trebuie să fie o persoană.”⁸⁵ Cu toate că omul este liber și stăpân pe sine, viața temporală trăită în această lume, afirmă

⁸⁰ C. Borgoño, „Lo statuto dell’embrione umano nella *Dignitas personae*”, *Studia Bioethica*, II/2009), nr. 1, 19.

⁸¹ *Gaudium et spes*, 51.

⁸² Congregația pentru Doctrina Credinței, *Declaratio de abortu procurato*, 1.

⁸³ *Declaratio de abortu procurato*, 6.

⁸⁴ *Declaratio de abortu procurato*, 5.

⁸⁵ *Declaratio de abortu procurato*, 8.

Declarația, „nu se identifică cu persoana; aceasta posedă în sine un nivel mai profund de viață, care nu se poate termina.” „Viața trupească este un bine fundamental, condiție aici pe pământ a tuturor celorlalți; dar există valori mai înalte, pentru care ar putea fi legitimă sau chiar necesară expunerea la pericolul de a o pierde.”⁸⁶ Ea nu poate să fie subordonată în mod definitiv decât lui Dumnezeu: astfel își împlinește destinul său care este în Dumnezeu.

În contextul formulării „drepturilor omului” prin *Declarația Universală a Drepturilor Omului* din 10 decembrie 1948, documentul vine și afirmă în mod explicit că primul drept al unei persoane umane este viața sa⁸⁷. Totodată, nu acceptă nicio discriminare fondată pe diferite perioade ale vieții: nu este justificată.

În realitate, respectul pentru viața umană se impune încă de la începutul procesului de generare. Din momentul în care ovulul este fecundat, se inaugurează o viață care nu este cea a tatălui sau a mamei, ci a unei noi ființe umane care se dezvoltă singură. Nu va deveni niciodată om dacă nu a fost deja de atunci.⁸⁸

„Declarația intenționează înainte de toate să rămână în plan biologic, ba chiar genetic, pentru a suprima orice tentativă de suport științific în favoarea avortului pe baza non-umanității nenăscutului în anumite faze ale dezvoltării.”⁸⁹ Cu acest scop afirmă incompetența științele biologice asupra unor probleme filosofice și morale, „cum ar fi momentul în care persoana umană este constituită și cea a legitimității avortului.”⁹⁰ „Tehnica nu poate scăpa de judecata moralității. După cum nu avem dreptul să folosim fără discriminare energia nucleară, adică în orice scop, tot așa nu avem voie să manipulăm viața umană în niciun sens.”⁹¹

Spre final, Congregația pentru Doctrina Credinței ține să repete cu putere ceea ce au afirmat numeroase documente pontificale: că „niciodată, sub un niciun pretext, nu poate fi folosit avortul, nici din partea familiei, nici din partea autorității politice, ca un mijloc

⁸⁶ *Declaratio de abortu procurato*, 9.

⁸⁷ Declarația Universală a Drepturilor Omului proclamă acest drept, însă, la articolul 3: „Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale.”

⁸⁸ *Declaratio de abortu procurato*, 12.

⁸⁹ Borgoño, „Lo statuto dell’embrione umano”, 21.

⁹⁰ *Declaratio de abortu procurato*, 13.

⁹¹ *Declaratio de abortu procurato*, 17.

legitim pentru reglementarea nașterilor.”⁹² Preocuparea fundamentală a Bisericii lui Cristos este de a proteja și promova viața: „omul nu poate respecta niciodată o lege intrinsecă imorală, și acesta este cazul unei legi care ar recunoaște, în principiu, legalitatea avortului.” Ba mai mult, „nu poate nici să participe la un *referendum* în favoarea unei astfel de legi, nici să o voteze. Nici măcar nu va putea să colaboreze la aplicarea sa.”⁹³

3.2. 21 decembrie 1988: Instrucțiunea *Donum vitae*

Următorul document de o importanță deosebită în favoarea respectului față de viața umană care se naște și a demnității procreației este dat de către aceeași Congregație în anul 1987: Instrucțiunea *Donum vitae*. Ca urmare a interpelării de către diferite conferințe episcopale, teologi, medici și oameni de știință cu privire la conformitatea cu principiile moralei catolice a tehnicilor biomedicale care fac posibil să se intervină în faza inițială a vieții ființei umane și chiar în procesele procreației, documentul vrea „să ofere, în lumina doctrinei precedente a magisteriului, răspunsuri specifice la principalele întrebări ridicate în această privință.”⁹⁴

Așadar contextul în care apare Instrucțiunea este climatul problematic generat de către procedurile de fecundare artificială, crioconservarea și cercetarea experimentală cu folosirea embrionilor așa-zisi supranumerari. Deși în biologie există termeni diferiți care pot indica stadii succesive ale dezvoltării ființei umane, precum „zigot”, „pre-embriion”, „embriion”, „făt”, documentul precizează că folosirea liberă a acestor termeni dorește să le atribuie „o relevanță etică identică, pentru a desemna rodul, vizibil sau nu, al zămislirii umane, din primul moment al existenței sale până la naștere.”⁹⁵

Voită drept „o reflecție aprofundată despre natura și identitatea proprie embrionului uman”, Instrucțiunea afirmă ca învățătură centrală că „ființa umană trebuie respectată ca persoană chiar din primul moment al existenței sale.”⁹⁶ Reluând declarația Sfântului Scaun din Carta drepturilor familiei, „viața umană trebuie respectată și protejată în mod absolut

⁹² *Declaratio de abortu procurato*, 18.

⁹³ *Declaratio de abortu procurato*, 22.

⁹⁴ Congregația pentru Doctrina Credinței, *Donum vitae*, Premisă.

⁹⁵ *Donum vitae*, Premisă.

⁹⁶ *Donum vitae*, I, 1.

din momentul concepției”, continuă învățăturile conținute în *Declarația despre avortul procurat*, afirmând că această „doctrină rămâne validă și este de altfel confirmată, dacă mai este nevoie, de recente descoperiri ale biologiei umane care recunoaște că în zigotul care provine din fecundare s-a constituit deja identitatea biologică a unui nou individ uman.”⁹⁷

Așadar, rodul zămisirii umane din primul moment al existenței sale, adică de la constituirea zigotului, cere respectul necondiționat care este datorat din punct de vedere moral ființei umane în totalitatea sa corporală și spirituală. Ființa umană trebuie respectată și tratată ca persoană încă de la zămisirea sa și deci chiar din acel moment trebuie să i se recunoască drepturile persoanei, printre care înainte de toate dreptul inviolabil al oricărei ființe umane nevinovate la viață.⁹⁸

„Întrucât trebuie tratat ca persoană – continuă Instrucțiunea –, embrionul va trebui să fie și apărut în integritatea sa, îngrijit și vindecat, pe cât este posibil, ca oricare altă ființă umană în cadrul asistenței medicale.”⁹⁹ Și, în virtutea respectării embrionului ca orice persoană umană, „experiențele pe embrioni, dacă sunt vii, viabili sau nu, care nu sunt direct terapeutice sunt ilicite.”¹⁰⁰ Prin urmare, „cercetarea medicală trebuie să se abțină de la intervențiile asupra embrionilor vii, dacă nu există certitudinea morală că nu se aduce daună nici vieții, nici integrității celui care trebuie să se nască și mamei.”¹⁰¹

„Respectul pentru demnitatea ființei umane exclude orice fel de manipulare experimentală sau de exploatare a embrionului uman”¹⁰². Mergând pe urma *Cartei drepturilor familiei, Donum vitae* afirmă că „practica de a menține în viață embrioni umani, *in vivo* sau *in vitro*, în scopuri experimentale sau comerciale, este întru totul împotriva demnității umane.”¹⁰³ Cu toate acestea, chiar și în cazul embrionilor umani obținuți *in vitro*, ei sunt ființe umane și subiecți de drept: „demnitatea și dreptul lor la viață

⁹⁷ *Donum vitae*, I, 1.

⁹⁸ *Donum vitae*, I, 1.

⁹⁹ *Donum vitae*, I, 1.

¹⁰⁰ Cf. Ioan Paul al II-lea, *Discurs adresat participanților la o întâlnire a Academiei Pontificale de Științe*, 23.10.1982: „Eu condamn în modul cel mai deschis și explicit manipulările experimentale făcute pe embrionul uman, pentru că ființa umană, din momentul zămisirii sale până la moarte, nu poate fi exploatată pentru nici un motiv.”

¹⁰¹ *Donum vitae*, I, 4.

¹⁰² Consiliul Pontifical pentru Familie, *Carta drepturilor familiei*, art. 4b.

¹⁰³ *Donum vitae*, I, 4.

trebuie să fie respectate chiar din primul moment al existenței lor. Este imoral a produce embrioni umani destinați să fie folosiți ca «material biologic» disponibil.” „Orice ființă umană trebuie respectată pentru ea însăși și nu poate fi redusă la o simplă valoare instrumentală în avantajul altuia.”¹⁰⁴ De asemenea, și congelarea embrionilor constituie „o ofensă față de respectul datorat ființelor umane, întrucât le expune la riscuri grave de moarte sau de daună pentru integritatea lor fizică, le lipsește cel puțin în mod temporar de primirea și de gestația maternă și le pune într-o situație susceptibilă de ofense ulterioare și manipulări.”¹⁰⁵

În partea a II-a Instrucțiunea analizează evaluarea morală a tehnicilor de intervenții asupra procreației umane: fecundarea *in vitro* și inseminarea artificială, heterologă și omologă.¹⁰⁶ În fiecare din aceste tehnici „conceperea *in vitro* este rezultatul acțiunii tehnice prin care are loc fecundarea; de fapt, ea nu este nici obținută, nici voită ca expresie și rod al unui act specific al unirii conjugale.”¹⁰⁷ „Dacă se substituie actului conjugal, este ilicit din punct de vedere moral.”¹⁰⁸

În rândurile sale concluzive, *Donum vitae* reafirmă faptul că „răspândirea tehnologiilor de intervenție asupra proceselor procreației umane ridică probleme morale foarte grave în ceea ce privește respectul datorat ființei umane încă de la zămislirea sa și demnității persoanei, sexualității sale și transiterii vieții.” Astfel, Instrucțiunea „în lumina adevărului despre darul vieții umane și a principiilor morale”, invită pe fiecare „să acționeze, în domeniul propriei responsabilități și să-l recunoască și pe cel mai mic dintre fiii oamenilor ca aproapele său.”¹⁰⁹

3.3. 8 septembrie 2008: Instrucțiunea *Dignitas personae*

Ultimul document al Congregației pentru Doctrina Credenței cu privire la anumite probleme de bioetică este Instrucțiunea *Dignitas personae* din anul 2008. Această nouă

¹⁰⁴ *Donum vitae*, I, 5.

¹⁰⁵ *Donum vitae*, I, 6.

¹⁰⁶ Cf. *Donum vitae*, II, 1-6.

¹⁰⁷ *Donum vitae*, II, 5.

¹⁰⁸ *Donum vitae*, II, 6.

¹⁰⁹ *Donum vitae*, Concluzie.

instrucțiune de natură doctrinală, continuând pe linia criteriilor enunțate de *Donum vitae*, abordează unele probleme recente apărute în urma noilor tehnologii biomedicale, care „introduse în domeniul delicat al vieții umane și al familiei, provoacă și alte întrebări, în special în domeniul cercetării embrionilor umani și al utilizării celulelor stem în scopuri terapeutice precum și în alte domenii ale medicinei experimentale.”¹¹⁰

Afirmația centrală a documentului se află chiar la începutul textului: „Fiecărei ființe umane, de la concepție la moarte naturală, trebuie să îi fie recunoscută demnitatea de persoană. Acest principiu fundamental, care exprimă un mare *da* spus vieții umane, trebuie plasat în centrul reflecției etice asupra cercetării biomedicale.”¹¹¹ Analizând aspectele antropologice, teologice și etice ale vieții și procreației umane, citează criteriul etic fundamental exprimat în Instrucțiunea *Donum vitae* în evaluarea a tuturor problemelor morale care se ridică în cazul intervențiilor asupra embrionul uman: „Rodul zămislirii umane din primul moment al existenței sale, adică de la constituirea zigotului, cere respectul necondiționat care este datorat din punct de vedere moral ființei umane în totalitatea sa corporală și spirituală.” Această afirmație cu caracter etic, continuă *Dignitas personae*, „recunoscută ca fiind adevărată și conformă cu legea morală naturală din același motiv, ar trebui să fie baza fiecărui sistem juridic.”¹¹²

Asemenea Instrucțiunii *Donum vitae*, și *Dignitas personae* folosește atunci când se referă la embrionul uman un limbaj prin care îl pune pe același plan alături de orice ființă umană: vorbește despre „trup embrionar” (nr. 4); despre „dreptul la viață al fiecărui embrion” (nr. 14); despre „practica avortului timpuriu” când analizează selecția embrionilor în vederea implantării în tehnicile de reproducere asistată (nr. 22); despre „discriminare în ceea ce privește însăși conceptul de demnitate umană” atunci când tratează despre folosirea embrionului uman drept material de laborator (nr. 22).

Cea de-a doua parte a documentul analizează noi chestiuni cu privire la procreația umană, „apărute, mai precis, conturate în anii de după publicarea Instrucțiunii *Donum vitae*”¹¹³: fertilizarea asistată, fertilizarea *in vitro*, injectarea de spermă, congelarea

¹¹⁰ Congregația pentru Doctrina Crediței, *Dignitas personae*, 1.

¹¹¹ *Dignitas personae*, 1.

¹¹² *Dignitas personae*, 5.

¹¹³ *Dignitas personae*, 11.

embrionilor și oocitelor, așa-numita reducere de embrioni, diagnosticile pre-implantare și noile forme de interceptie și de contra-gestație. „În fața acestei instrumentalizări a ființei umane în stadiul ei embrionar, trebuie repetat faptul că iubirea lui Dumnezeu nu face diferență între ființa tocmai concepută, din pântecul mamei, și un copil sau tânăr, sau adult sau bătrân. Nu face vreo diferență pentru că în fiecare din ei vede amprenta propriului chip și asemănare.”¹¹⁴

Diagnosticilor pre-implantare, ridică probleme morale serioase. Căci, afirmă Instrucțiunea, „spre deosebire de alte forme de diagnostice prenatale [...] diagnosticul înainte de implantare este urmat imediat de eliminarea embrionilor suspectați de a avea defecte genetice, sau neavând sexul dorit, sau cu anume calități nedorite. [...] El urmărește selecția calitativă și, în consecință, distrugerea de embrioni, ceea ce este un act de avort.”¹¹⁵

Tot în categoria avortului intră și așa-numitele metode de contracepție care acționează după fecundare, „când embrionul este deja format, înainte sau după implantarea în uter”, chiar dacă „nu provoacă un avort de fiecare dată când sunt folosite”: „în cel care caută să împiedice implantarea unui embrion eventual conceput și, în acest scop, cere sau prescrie astfel de produse farmaceutice, intenția de a săvârși un avort este prezentă în mod obișnuit.” În cazul substanțelor contra-gestație, de fapt, se vorbește despre avortarea unui embrion care tocmai a fost implantat în uter. Prin urmare, conchide Instrucțiunea, „folosirea mijloacelor de interceptie și de contra-gestație intră în categoria păcatului avortului și sunt extrem de imorale.”¹¹⁶ Aceasta pentru că „avortul provocat este uciderea deliberată și directă, oricum ar fi săvârșită, a unei ființe umane în faza inițială a existenței sale, cuprinse între zămislire și naștere.”¹¹⁷

A treia și ultima parte a documentului analizează tehnicile privind manipularea embrionului sau a patrimoniului genetic uman. Tehnicile de inginerie genetică, clonarea umană, folosirea terapeutică a celulelor staminale, încercările de clonare hibridă și folosirea „materialului biologic” uman de origine ilicită, precum embrionii avortați.

¹¹⁴ *Dignitas personae*, 16.

¹¹⁵ *Dignitas personae*, 22.

¹¹⁶ *Dignitas personae*, 23.

¹¹⁷ Ioan Paul al II-lea, *Evangelium vitae*, 58.

„Intervențiile asupra celulelor somatice pentru scopuri strict terapeutice sunt în principiu licite moral”, dar „terapia genică germinală, în toate formele sale, este ilicită din punct de vedere moral.”¹¹⁸ Clonarea umană este în mod intrinsec ilicită, deoarece, „ducând la extremă negativitatea etică a tehnicilor de fecundare artificială, intenționează să ducă la apariția unui nou om fără legătură cu actul de dăruire reciprocă dintre doi soți.”¹¹⁹ Amestecarea elementelor genetice umane cu cele animale „reprezintă o ofensă a demnității ființei umane”, întrucât este capabilă să perturbe identitatea specifică a omului.

Cu privire la folosirea „materialului biologic” de origine ilicită, documentul afirmă: „experimentele pe embrioni umani [...] constituie o crimă împotriva demnității lor de ființe umane, care au dreptul la același respect datorat unui copil deja născut și oricărei persoane.”¹²⁰ Dar, se subliniază în text, există motive grave, ce ar putea fi proporționale din punct de vedere moral pentru a justifica utilizarea „materialului biologic”: „pericolul pentru sănătatea copiilor poate autoriza părinții lor să folosească un vaccin în pregătirea căruia s-au folosit linii celulare ilicite, fără a aduce atingere obligației tuturor de a-și exprima dezacordul față de acesta și de a cere ca sistemele de sănătate să furnizeze alte tipuri de vaccinuri.”¹²¹

Numărul 37 care încheie Instrucțiunea vine din nou să precizeze misiunea și datoria Magisteriului Bisericii în promovarea demnității umane și interzicerea oricărui comportament și stil de viață care lezează această demnitate: „În virtutea misiunii doctinară și pastorală a Bisericii, Congregația pentru Doctrina Credinței s-a simțit obligată să reafirme demnitatea fundamentală și inalienabilă a fiecărui om, chiar și în stadiile inițiale ale existenței sale.” Primind și acceptând conținutul acestei instrucțiuni împreună cu consimțământul religios al spiritului lor, credincioșii se vor angaja „în promovarea unei noi culturi a vieții, știind că Dumnezeu oferă întotdeauna harul necesar pentru a observa poruncile lui și că în fiecare ființă umană, mai ales în cei mici, se întâlnește Cristos însuși.”¹²²

¹¹⁸ *Dignitas personae*, 26.

¹¹⁹ *Dignitas personae*, 28.

¹²⁰ *Dignitas personae*, 34.

¹²¹ *Dignitas personae*, 35.

¹²² *Dignitas personae*, 37.

4. Slujirea și apărarea vieții de la *Familiaris consortio* la *Evangelium vitae*

Sinodul Episcopilor din anul 1980 a avut ca tematică familia creștină și sarcinile ei în lumea contemporană. În prezența unor transformări ample, rapide și profunde ale societății și culturii care au afectat familia din zilele noastre mai mult poate decât alte instituții, „actualul Sinod are datoria de a arăta tuturor familiilor participarea lor particulară la misiunea Bisericii” – spunea Ioan Paul al-lea în omilia de la deschiderea lucrărilor Sinodului. „Această participare implică, în același timp, împlinirea scopului propriu-zis al familiei creștine, pe cât posibil, în dimensiunea sa deplină.”¹²³ Și întrucât Părinții sinodali i-au cerut Papei Ioan Paul al-lea să fie „interpretul lor”, prezentându-i „o listă amplă de propuneri care cuprindea roadele reflecțiilor făcute în cursul intenselor zile de lucru”, Pontiful, având prezente preocupările arzătoare ale Bisericii pentru familie, a oferit „indicațiile oportune pentru reînnoirea activității pastorale în acest sector fundamental al vieții umane și ecleziale.”¹²⁴

4.1. 22 noiembrie 1981: Exortăția apostolică *Familiaris consortio*.

Înainte de toate, pentru a clarifica de la început doctrina Bisericii cu privire la identitatea și misiunea familiei, Papa afirmă că Biserica, luminată de darul credinței, dorește să facă cunoscut adevărul complet despre bunul prețios al căsătoriei și al familiei: „Voite de Dumnezeu prin însuși actul creației, căsătoria și familia sunt destinate intrinsec spre a se realiza în Cristos și au nevoie de harul său spre a fi vindecate de rănilor păcatului și readuse la cunoașterea deplină și realizarea integrală a planului lui Dumnezeu.”¹²⁵

După ce prezintă situația familiei în lumea de astăzi, cu luminile și umbrele sale¹²⁶, („pentru unii familia este semn al mântuirii pe care Cristos o desăvârșește în lume, iar pentru alții familia este semn al refuzului pe care omul îl opune dragostei lui

¹²³ Ioan Paul al II-lea, *Omilia pentru deschiderea celui de-al IV-lea Sinod al Episcopilor*, 26.09.1980, 3.

¹²⁴ Ioan Paul al II-lea, *Familiaris consortio*, 2.

¹²⁵ *Familiaris consortio*, 3.

¹²⁶ Cf. *Familiaris consortio*, 4-10.

Dumnezeu”¹²⁷) și drept pentru care „discernământul Bisericii devine ofertă de orientare pentru a fi salvat și realizat întregul adevăr și deplina demnitate a Căsătoriei și a familiei”¹²⁸, Ioan Paul al II-lea prezintă în partea a II-a a Exortației planul lui Dumnezeu despre căsătorie și familie.

Fiindcă Dumnezeu l-a creat pe om după chipul și asemănarea sa și l-a chemat la existență din iubire, destinându-l la iubire, Papa afirmă că Dumnezeu înscrie în umanitatea bărbatului și a femeii capacitatea și responsabilitatea iubirii și a comuniunii: „Pentru aceasta, iubirea este vocația fundamentală și înăscută a fiecărei ființe umane.”¹²⁹ Iar această iubire se trăiește mai ales în viața de căsătorie și în familie, căci în căsătorie și în familie „se constituie un complex de relații interpersonale – cadrul nupțial, relația paternitate-maternitate, filiația, fraternitatea –, prin care orice persoană umană este introdusă în «familia umană» și în «familia lui Dumnezeu», care este Biserica.”¹³⁰

Partea a treia introduce o necesitate pentru orice familie: cunoașterea și realizarea după adevărul intim nu doar al ființei sale, ci și al modului său de a acționa în istorie.¹³¹ „Familie, devino ceea ce ești!” este îndemnul Pontifului pentru orice familie ca să descopere și să afle în ea însăși strigătul neîncetat care îi definește demnitatea și responsabilitatea: „Familia are misiunea de a deveni din ce în ce mai mult ceea ce este, adică o comunitate de viață și iubire, într-o tensiune care, la fel ca pentru orice realitate creată și mântuită, își va afla împlinirea în împărăția lui Dumnezeu.”¹³²

Misiunile pe care familia este chemată de Dumnezeu să le dezvolte în istorie decurg din însăși ființa ei și îi reprezintă dezvoltarea dinamică și esențială. Ioan Paul al-lea prezintă patru dintre ele, cele mai importante: 1. formarea unei comunități de persoane (18-27); 2. slujirea vieții (28-41); 3. participarea la dezvoltarea societății (42-48); 4. participarea la viața și misiunea Bisericii (49-64).

În fața unei mentalități persistente care „consideră ființa umană nu ca o persoană, ci ca un lucru, ca obiect comercial de vânzare-cumpărare, pus în slujba interesului egoist și

¹²⁷ *Familiaris consortio*, 6.

¹²⁸ *Familiaris consortio*, 5.

¹²⁹ *Familiaris consortio*, 11.

¹³⁰ *Familiaris consortio*, 15.

¹³¹ Cf. *Familiaris consortio*, 17.

¹³² *Familiaris consortio*, 17.

plăcerii”, Exortația îndeamnă ca, intensificându-se acțiunea pastorală specifică, „să se ajungă la deplina stimă a chipului lui Dumnezeu care strălucește în toate ființele umane, fără excluderea nici uneia.”¹³³ Astfel, Papa atrage atenția în ceea ce privește atenție foarte specială ce trebuie acordată copilului, dezvoltându-i „o stimă profundă pentru demnitatea lui personală, unită cu un mare respect și o grijă generoasă față de drepturile sale.” În această afirmație sunt incluși toți copiii, dar „capătă o urgență deosebită cu cât copilul este mic, are nevoie de toate, este bolnav, suferind ori handicapat.”¹³⁴

Ba mai mult, Pontiful reafirmă o grijă deosebită mai ales pentru copiii nenăscuți:

Grija pentru copii, chiar înainte ca ei să vadă lumina zilei, din prima clipă a concepției și urmând în anii copilăriei și adolescenței, este valorificarea cea dintâi și fundamentală a relației de la om la om.¹³⁵

Primirea, iubirea, stima, angajarea multiplă și unitară – materială, afectivă, educativă, spirituală – pentru oricare copil care vine pe lume vor trebui să constituie totdeauna o notă distinctivă, la care nu se poate renunța, pentru creștini și în special pentru familiile creștine.¹³⁶

Sfântul Ioan Paul al II-lea continuă tradiția doctrinară a Bisericii despre căsătorie și despre transmiterea vieții umane, repropusă de Conciliul al II-lea din Vatican și de Enciclica *Humanae vitae*. „Biserica știe că a primit misiunea specială de a păstra și apăra demnitatea înaltă a Căsătoriei și responsabilitatea extrem de mare a transmițerii vieții umane.” Astfel, „rolul fundamental al familiei este slujirea vieții, de a realiza de-a lungul istoriei binecuvântarea de la început a Creatorului, transmițând prin naștere de la om la om chipul lui Dumnezeu.”¹³⁷ „Iubirea conjugală fecundă se exprimă printr-o slujire a vieții în forme multiple, dintre care generarea și educația sunt cele mai importante, proprii și de neînlocuit.”¹³⁸

În fața unei o mentalități împotriva vieții, declară Pontiful, „Biserica crede cu tărie că viața umană, chiar slabă și suferindă, este mereu un dar minunat al Dumnezeului bunătații. [...] Biserica este de partea vieții, știind să descopere în fiecare viață umană

¹³³ *Familiaris consortio*, 24.

¹³⁴ *Familiaris consortio*, 26.

¹³⁵ Ioan Paul al II-lea, *Alocuțiunea către ONU*, 02.10.1979), 21.

¹³⁶ *Familiaris consortio*, 26.

¹³⁷ *Familiaris consortio*, 28.

¹³⁸ *Familiaris consortio*, 41.

splendoarea acelu «da» și «amin» care este Cristos însuși.”¹³⁹ Chemată să promoveze viața umană și de a o apăra împotriva oricărei uneltiri la ființa ei, în oricare stadiu de dezvoltare s-ar afla,

Biserica dezaprobă [...] orice violență exercitată de autorități în favoarea contracepției și chiar a sterilizării și a avortului procurat. [...] Trebuie detestat ca fiind în mod grav injust faptul că în relațiile internaționale ajutorul economic acordat pentru promovarea popoarelor este condiționat de programe de contracepție, sterilizare și avort provocat.¹⁴⁰

Familia, rechemată de Ioan Paul al II-lea pe linia Conciliului al II-lea din Vatican, „celula de bază și vitală a societății”¹⁴¹, este baza și alimentul continuu al societății, „prin îndatorirea sa de a sluji viața”: ea „constituie locul nativ și instrumentul cel mai eficace al umanizării și al personalizării societății, pentru că ea colaborează într-un mod original și profund la edificarea lumii, făcând posibilă o viață tot mai umană, mai ales apărând și transmițând virtuțile și «valorile».”¹⁴² În fața unor state care prin instituții și legi, „nesocotesc în mod nedrept drepturile inviolabile ale familiei și ale persoanei umane”, Ioan Paul al II-lea apără deschis și cu tărie „drepturile familiei împotriva uzurpărilor intolerabile ale societății și ale statului”. Printre ele, incluse în *Carta Drepturilor Familiei*, Papa include și susține dreptul familiei „de a-și exercita propria responsabilitate în transmiterea vieții și educarea copiilor”¹⁴³.

Comunitate intimă de viață și de iubire, familia creștină, este chemată de către Ioan Paul al II-lea ca să ia parte vie și responsabilă la misiunea Bisericii în mod propriu și original, punându-se în slujba Bisericii și a societății: familia creștină, în misiunea ei, este o comunitate care crede și evanghelizează, o comunitate în dialog cu Dumnezeu și o comunitate în slujba omului.¹⁴⁴

Exortația se încheie cu un imperativ: „Viitorul omenirii depinde de familie!” Preocupat de grija față de realitatea familiei „în timpul nostru de încercare și de har”, Ioan

¹³⁹ *Familiaris consortio*, 30.

¹⁴⁰ *Familiaris consortio*, 30.

¹⁴¹ *Apostolicam actuositatem*, 11.

¹⁴² *Familiaris consortio*, 43.

¹⁴³ *Familiaris consortio*, 46.

¹⁴⁴ Cf. *Familiaris consortio*, 50.

Paul al II-lea face un apel către toți cei îngrijorați de soarta familiei: „Este absolut necesar și urgent ca fiecare om de bunăvoință să se implice pentru a salva și promova valorile și cerințele familiei.”¹⁴⁵

4.2. 25 martie 1995: Scrisoarea enciclică *Evangelium vitae*

Raportul dintre contracepție și avort, tratat după cum am văzut deja și în *Familiaris consortio*, va avea o dezvoltare mult mai amplă în Scrisoarea enciclică a Papei Ioan Paul al II-lea *Evangelium vitae* din 25 martie 1995. După ce afirmase în 1993 în *Veritatis splendor* că „pot exista obiecte ale actului uman care se prezintă ca «neorientabile» spre Dumnezeu, pentru că sunt în contradicție radicală cu binele persoanei, creată după chipul lui Dumnezeu”¹⁴⁶, numind aceste acte ca fiind „rele în mod intrinsec” („tot ce se opune vieții înseși, cum ar fi omorul de orice fel, genocidul, avortul, eutanasia, și chiar sinuciderea voluntară”), în *Evangelium vitae* Papa analizează diferitele aspecte referitoare la atacurile asupra vieții, manipularea ei, cultura vieții împotriva culturii extinse a morții care invadează societatea occidentală și progresează.

În timp ce contracarează în mod realist amenințările fără precedent la adresa vieții și răspândirea unei „culturi a morții”, intenția primară a documentului papal este de a proclama vestea bună a valorii și demnității fiecărei vieți omenești, a măreției și a valorii ei, chiar și în faza sa temporală: „Actuala Enciclică vrea să fie o reafirmare precisă și fermă a valorii vieții umane și a inviolabilității ei și totodată un apel pasionat adresat tuturor și fiecăruia, în numele lui Dumnezeu: respectă, apără, iubește și slujește viața, fiecare viață umană!”¹⁴⁷

Primul capitol este dedicat analizei luminilor și umbrelor situației actuale în ceea ce privește viața umană. Punând la rădăcina violenței asupra vieții crima săvârșită de Cain asupra fratelui său Abel (cf. *Gen* 4,2-16), Ioan Paul al II-lea prezintă „experiența sfâșietoare a morții care intră în lume și aruncă umbra nonsensului asupra întregii existențe

¹⁴⁵ *Familiaris consortio*, 86.

¹⁴⁶ Ioan Paul al II-lea, *Veritatis splendor*, 80.

¹⁴⁷ *Evangelium vitae*, 5.

a omului.”¹⁴⁸ Însă, deseori, „amploarea și gravitatea atentatelor la viață de care istoria omenirii continuă să fie marcată” sunt rezultatul unei adevărate *structuri a păcatului*, „caracterizată de impunerea unei culturi anti-solidaristice, care se prezintă în multe cazuri ca adevărată «cultură a morții». Ea este promovată activ de puternice curente culturale, economice și politice, purtătoare ale unei concepții eficientistice a societății.”¹⁴⁹

Deși amenințărilor la adresa vieții umane prezente în vremea noastră îmbracă atât de multe forme, vădite sau ascunse, Pontiful vrea să mute atenția tuturor asupra unui alt gen de atentate care privesc „viața pe cale să se nască și viața pe sfârșite, atentate care prezintă caracteristici noi față de trecut și ridică probleme de gravitate deosebită prin faptul că tind să piardă, în conștiința colectivă, caracterul de «crimă» și să-și asume în mod paradoxal pe cel de «drept»”. Lovind viața umană în situații de maximă precaritate, când este lipsită de orice capacitate de apărare, preocuparea exclusivă a cercetării științifice, avertizează Papa, este de a obține „produse tot mai simple și eficiente împotriva vieții și, în același timp, capabile să sustragă avortul oricărei forme de control și de responsabilitate socială.”¹⁵⁰

În strânsă legătură cu avortul este și practica anticoncepțională. Papa declară fără echivoc un adevăr:

Contracepția și avortul, din punct de vedere moral, sunt *rele specific diferite*: unul contrazice adevărul integral al actului sexual ca expresie proprie a iubirii conjugale, celălalt distruge viața unei ființe umane; primul se opune virtuții castității matrimoniale, cel de-al doilea se opune virtuții dreptății și violează direct porunca divină «să nu ucizi». [...] Dar deși au naturi diferite și gravitate morală diferită, ele sunt foarte adesea în relație strânsă, ca roade ale aceleiași plante.¹⁵¹

De asemenea, și diferite tehnici de reproducere artificială, subliniază documentul,

care ar părea puse în slujba vieții și care sunt practicate de multe ori cu această intenție, în realitate deschid calea unor noi atentate împotriva vieții. [...] Sub pretextul progresului

¹⁴⁸ *Evangelium vitae*, 7.

¹⁴⁹ *Evangelium vitae*, 12.

¹⁵⁰ *Evangelium vitae*, 13.

¹⁵¹ *Evangelium vitae*, 13.

științific sau medical, în realitate reduc viața umană la un simplu «material biologic» de care se poate dispune în mod liber.¹⁵²

„Alegerile împotriva vieții se nasc, uneori, din situații dificile sau de-a dreptul dramatice, de suferință profundă, de singurătate, de totală lipsă a perspectivelor economice, de depresie și de neliniște pentru viitor.” Dar, trage un semnal de alarmă Ioan Paul al II-lea, „a interpreta aceste crime împotriva vieții ca expresii legitime ale libertății individuale, ce trebuie recunoscute și protejate ca adevărate drepturi”¹⁵³ și „a revendica dreptul la avort, la infanticid, la eutanasiere și recunoașterea lor legală”, aceste lucruri echivalează cu „a atribui libertății umane o semnificație perversă și nedreaptă: cea a unei puteri absolute asupra celorlalți și împotriva celorlalți.”¹⁵⁴

Puternic marcate de «cultura morții», există și semne pozitive ale culturii vieții care, deși „ies greu la iveală și sunt greu de recunoscut”, redau „certitudinea absolută că, urmând planul lui Dumnezeu, viața va fi biruitoare”:

Există numeroși *sofi* care știu să-și asume cu generozitate responsabilitatea de a primi copii ca pe «darul cel mai prețios al căsătoriei». [...] Numeroase *centre de ajutorare a vieții* [...] aduc un suport moral și material mamelor aflate în dificultate, tentate să recurgă la avort. [...] Medicina [...] obține astăzi rezultate altă dată de neimaginat și care deschid perspective promițătoare în favoarea vieții care se naște.

Aceste gesturi, conchide Papa, „înfăptuiesc în profunzime «civilizația iubirii și a vieții».”¹⁵⁵

Al doilea capitol al documentului se prezintă sub forma unei meditații asupra mesajului creștin despre viață. De fapt, „*Evangelia vieții* este o realitate concretă și personală, căci ea constă în a vesti *persoana însăși a lui Isus*.”¹⁵⁶ Lumina revelației, care își atinge plinătatea în Isus Cristos, confirmă și completează tot ceea ce rațiunea omenească poate înțelege cu privire la valoarea vieții umane. Prețioasă și fragilă, plină de făgăduințe și

¹⁵² *Evangelium vitae*, 14.

¹⁵³ *Evangelium vitae*, 18.

¹⁵⁴ *Evangelium vitae*, 20.

¹⁵⁵ *Evangelium vitae*, 26.

¹⁵⁶ *Evangelium vitae*, 29.

amenințată de suferință și de moarte, viața omului pe pământ poartă în sine acea sămânță a vieții nemuritoare plantată de Creator în inima omului¹⁵⁷. Această viață este obiectul iubirii gingașe și intense a lui Dumnezeu, în special în cei săraci, slabi și lipsiți de apărare: „Cu adevărat mare este valoarea vieții omenești dacă Fiul lui Dumnezeu și-a asumat-o și a făcut din ea locul în care se înfăptuiește mântuirea pentru omenirea întreagă!”¹⁵⁸

Afirmația centrală și cea mai importantă a învățaturii sfântului Ioan Paul al II-lea cu privire la viața omului se găsește la numărul 34: „*Viața este întotdeauna un bine.*” Ea este un dar prin care Dumnezeu împărtășește ceva din sine creaturii sale; omul este în lume manifestare a lui Dumnezeu, semn al prezenței lui, urmă a slavei lui. De aceea, precizează Papa, „viața omului provine de la Dumnezeu, e darul lui, chipul și pecetea lui, participarea la suflarea lui de viață. De aceea Dumnezeu e singurul stăpân al acestei vieți: omul nu poate dispune de ea.”¹⁵⁹ Și pentru că viața este sacră datorită originii sale, tot de aici izvorăște și inviolabilitatea ei, înscrisă de la origini în inima omului, în conștiința lui: „porunca lui Dumnezeu referitoare la apărarea vieții omului își are aspectul cel mai profund în *exigența de venerație și de iubire* față de fiecare persoană și față de viața ei.”¹⁶⁰

După ce afirmă că „îndatorirea de a primi și a sluji viața îi privește pe toți și trebuie să se manifeste mai ales față de viața aflată în condiții de mai mare fragilitate”, Ioan Paul al II-lea vorbește la numerele 44-45 despre demnitatea copilului încă nenăscut: valorii vieții este de necontestat încă de la începuturile ei:

Existența oricărui individ, încă de la originile lui, este în planul lui Dumnezeu. [...] Cum să-ți închipui că fie și o singură clipă a acestui minunat proces de izvorâre a vieții ar putea fi sustras acțiunii înțelepte și iubitoare a Creatorului și lăsat pradă arbitrarului omului?

Capitolul al III-lea intră în problematica poruncii lui Dumnezeu: Să nu ucizi. *Evangelhia vieții*, notează documentul, este un mare dar al lui Dumnezeu și în același timp o îndatorire care-l angajează pe om. [...] Dăruindu-i viața, Dumnezeu cere omului să o iubească, să o respecte și să o promoveze. În acest fel darul devine poruncă, iar porunca

¹⁵⁷ Cf. *Evangelium vitae*, 31.

¹⁵⁸ *Evangelium vitae*, 33.

¹⁵⁹ *Evangelium vitae*, 39.

¹⁶⁰ *Evangelium vitae*, 41.

este ea însăși un dar.” Omul nu e stăpân absolut și arbitru incontestabil față de viață, declară Papa: „Dumnezeu se proclamă Stăpân absolut al vieții omului plăsmuit după chipul și asemănarea sa (cf. *Gen* 1,26-28). Viața umană prezintă, de aceea, un caracter sacru și inviolabil, în care se oglindește însăși inviolabilitatea Creatorului.”¹⁶¹ Și declară cu multă fermitate Ioan Paul al II-lea un adevăr care, spune el, nu trebuie să mire: „uciderea unei ființe umane, în care e prezent chipul lui Dumnezeu, e un păcat de o deosebită gravitate. *Numai Dumnezeu e stăpânul vieții!*”¹⁶²

Înainte de a analiza crima abominabilă a avortului, Papa vrea să confirme „cu autoritatea pe care Cristos a conferit-o lui Petru și Urmașilor lui, în comuniune cu Episcopii Bisericii Catolice, învățătura că „*uciderea directă și voită a unei ființe umane nevinovate este întotdeauna în mod grav imorală.*” „Nimeni și nimic nu poate autoriza uciderea unei ființe umane nevinovate, fie ea făt sau embrion, copil sau adult, bătrân, bolnav incurabil sau agonizant.”¹⁶³ Numerele 58-64 sunt dedicate de către Pontif pentru „a spune lucrurilor pe nume”:

Avortul provocat este *uciderea deliberată și directă, oricum ar fi săvârșită, a unei ființe umane în faza inițială a existenței sale, cuprinse între zămislire și naștere.* Gravitatea morală a avortului provocat apare în tot adevărul său dacă se recunoaște că este vorba de o omucidere și, îndeosebi, dacă se consideră împrejurările specifice care o califică. Este suprimată o ființă umană care abia începe să trăiască.¹⁶⁴

Rațiuni de tipul ca salvarea sănătății mamei, sau un nivel demn de viață pentru ceilalți membri ai familiei, sau temerea că cel care se va naște va avea asemenea condiții de viață încât s-ar părea că ar fi mai bine pentru el să nu se nască, notează Papa, „oricât de grave și dramatice, *nu pot justifica niciodată suprimarea deliberată a unei ființe umane nevinovate.*” Căci „viața umană e sacră și inviolabilă în orice moment al existenței sale, chiar și în momentul inițial care precedă nașterea. [...] Și acolo, când se află încă în sânul

¹⁶¹ *Evangelium vitae*, 53.

¹⁶² *Evangelium vitae*, 55.

¹⁶³ *Evangelium vitae*, 57.

¹⁶⁴ *Evangelium vitae*, 58.

mamei, omul e ținta cea mai personală a providenței iubitoare și părintești a lui Dumnezeu.”¹⁶⁵

În continuare este examinată relația dintre dreptul civil și legea morală. Într-adevăr, „una dintre caracteristicile actualelor atentate împotriva vieții omenești [...] este tendința de a se pretinde pentru ele o legitimare juridică.”¹⁶⁶ Când vorbește despre avort și eutanasiere, Papa spune că acestea sunt „crime pe care nici o lege umană nu poate pretinde să le legitimeze”: „în cazul unei legi în mod intrinsec nedrepte, cum este aceea care admite avortul sau eutanasierea, nu este în nici un fel îngăduit să ne conformăm ei.” „Nu creează nici o obligație pentru conștiință, ci dimpotrivă, determină obligația gravă și precisă de a li se împotrivi prin obiecția de conștiință.”¹⁶⁷ Ceea ce ni se cere, învață Ioan Paul al II-lea, este „să iubim și să cinștim viața fiecărui om și să lucrăm cu statornicie și curaj pentru ca în timpul nostru, străbătut de prea multe semne de moarte, să se instaureze în cele din urmă o nouă cultură a vieții, rod al culturii adevărului și iubirii.”¹⁶⁸

Slujirea *Evangheliei vieții*, arată documentul, este vastă și complexă: în ea sunt implicați toți oamenii de bunăvoință căci „apărarea și promovarea vieții nu sunt monopolul nimănui, ci îndatorire și responsabilitate a tuturor.”¹⁶⁹ Spre finalul Enciclicei, Ioan Paul al II-lea reafirmă ceea ce au declarat predecesorii săi:

Înlăuntrul «poporului vieții și pentru viață» e *decisivă răspunderea familiei*: e o responsabilitate ce izvorăște din însăși natura ei (de a fi comunitate de viață și de iubire, bazată pe căsătorie) și din misiunea ei de a «ocroti, dezvălui și împărtăși iubirea». [...] Ea este cu adevărat *sanctuarul vieții* [...], locul în care viața, darul lui Dumnezeu, poate fi primită așa cum se cuvine și apărată de numeroasele atacuri la care e expusă, locul unde ea se poate dezvolta conform exigențelor unei creșteri umane autentice.¹⁷⁰

¹⁶⁵ *Evangelium vitae*, 61.

¹⁶⁶ *Evangelium vitae*, 68.

¹⁶⁷ *Evangelium vitae*, 73.

¹⁶⁸ *Evangelium vitae*, 77.

¹⁶⁹ *Evangelium vitae*, 91.

¹⁷⁰ *Evangelium vitae*, 92.

CAPITOLUL III

Legislația, știința și mișcările pro-viață

1. Legislația din România cu privire la avort

Constituția României, la articolul 22, intitulat *Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică*, stipulează:

1. Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate.
2. Nimeni nu poate fi supus torturii și nici unui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant.
3. Pedeapsa cu moartea este interzisă.

Înțelegem prin aceasta că fiecare om are dreptul de a trăi, ba chiar acest drept îi este garantat prin legea fundamentală a țării, Constituția. Iar viața omului începe în momentul concepției sale!

Ucișorii în masă, Lenin și Stalin, au fost primii care au legalizat avortul în Europa. Prima țară care a legalizat uciderea ilegală a copiilor concepuți a fost Uniunea Sovietică pe data de 18 noiembrie, 1920. Lenin, comunistul criminal în masă, în urma revoluției bolșevice, a realizat directivele sale anterioare: „cererea necondiționată a anulării oricărei legislații care interzice avortul.”¹⁷¹

Este important a se aduce la cunoștință faptul că în acea perioadă legile protejau viața în întreaga Europa.

Al doilea lider European care a legalizat avortul în țara sa a fost Adolf Hitler. Străduindu-se să creeze o *rasă superioară* nepoluată și puternică biologic, el a aprobat și legalizat în 1933, uciderea copiilor nenăscuți germani, care au avut sau ar fi avut defecte congenitale. Trebuie adăugat faptul că parlamentarii naziști au impus sancțiuni juridice

¹⁷¹ W.I. Lenin, *Dziela*, vol. 19, Editura Książka i Wiedza, Varșovia 1956, 321.

severe pentru a proteja copiii germani sănătoși, urmărind astfel creșterea demografică a rasei superioare.

Primii care au fost victimele lui Hitler nu erau comuniștii germani, evreii, polonezii sau țiganii, ci copiii nenăscuți germani presupuși a fi cu dizabilități, precum și victimele eutanasiilor, masiv comis de către naziști. După cucerirea națiunilor slave, activiștii germani au elaborat așa numitul „Plan Est” un plan de exterminare a popoarelor cucerite, în care au recomandat națiunilor ocupate să folosească metode contraceptive și să legalizeze avortul. Planurile aberante ale naziștilor sunt exemplificate cel mai bine printr-o declarație dată de Martin Bormann, secretarul particular al lui Hitler și șeful cancelariei NSDAP: „Datoria slavilor este de a munci pentru noi. Fertilitatea slavilor este nedorită. Lăsați-i să utilizeze prezervative sau să plătească avorturile – cu cât mai mult cu atât mai bine. Educația este periculoasă.”¹⁷²

După al II-lea război mondial, la mijlocul anilor 1950, dictatorii comuniști au instaurat așa numita admisibilitate juridică a avortului. În țările occidentale, precum și în Statele Unite, avortul a fost legalizat spre sfârșitul anilor '60 și în anii '70.

Și atunci, ca și acum, femeia reclamă dreptul de a face ceea ce dorește cu trupul său; însă, în cazul femeii însărcinate, trupul mamei nu este și trupul copilului. Sunt două persoane umane distincte și unice. În România, prin Decretul nr. 463 din 1957

au fost permise întreruperile de sarcină la cererea femeii însărcinate. Nu era necesar acordul soțului, iar când femeia însărcinată era minoră, nu era necesar acordul părinților. Femeia care se prezenta la o instituție medicală în care se realizau întreruperi de sarcină, cu intenția de a avorta, nu trebuia să se legitimeze.¹⁷³

Acest fapt fără precedent în legislația românească a avut efecte dezastruoase, 3 din 4 sarcini sfârșindu-se în mod tragic prin avort. Timp de 9 ani, această permisivitate, a dus la creșterea numărului întreruperilor de sarcină, cu efect sigur de scădere a natalității. De asemenea, multe femei supuse practicilor abortive au suferit vătămări, de multe ori grave,

¹⁷² J. Heydecker, J. Leeb, *Powiększ Trzecia Rzesza w świetle Norymbergi : bilans tysiąca lat*, Editura Książka i Wiedza, Varșovia 1979, 391.

¹⁷³ A.-E. Frant, „Elemente definitorii ale legislației românești în materie de avort. O perspectivă istorică”, în *Acta Universitatis George Bacovia*, vol. 3, 2/2014: http://www.ugb.ro/Juridica/Issue6RO/9_Elemente_definitorii_ale_legislatiei_romanesti_in_materie_de_avort.Frant_Ancuta.RO.pdf (05.06.2018).

ale sănătății. „S-au înregistrat foarte multe cazuri de sterilitate secundară, sarcini extrauterine, nașteri premature, avorturi spontane, tulburări endocrine, ca urmare a procedurilor abortive desfășurate anterior. Nu de puține ori, avortul a dus chiar la decesul femeilor supuse avortului.”¹⁷⁴

Sporul negativ al nașterilor – în nici un caz probleme de conștiință sau morală! – l-a determinat pe Nicolae Ceaușescu, președintele de la acea vreme a Republicii Socialiste România, să emită Decretul nr. 770 din 1966 prin care își propunea o creștere a natalității prin reglementarea întreruperilor de sarcină, însă nu interzicerea lor, după cum reiese din decret:

Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România decretează:

Art. 1. Întreruperea cursului sarcinii este interzisă.

Art. 2. În mod cu totul excepțional întreruperea cursului sarcinii va fi autorizată potrivit prevederilor art. 5, în cazurile în care:

- a) sarcina pune viața femeii într-o stare de pericol care nu poate fi înlăturat printr-un alt mijloc;
- b) unul din părinți suferă de o boala gravă, care se transmite ereditar, sau care determină malformații congenitale grave;
- c) femeia însărcinată prezintă invalidități grave fizice, psihice sau senzoriale;
- d) femeia este în vârstă de peste 45 de ani;
- e) femeia a născut patru copii și îi are în îngrijire;
- f) sarcina este urmarea unui viol sau a unui incest.

Așadar, avortul nu a fost niciodată interzis așa cum e în Malta sau în Polonia ori Irlanda (până de curând). Nu conștiința, ci creșterea sporului natalității a impus acest Decret. Și totuși, mulți, foarte mulți copii nenăscuți au fost uciși în acea vreme, uneori victime fiind și mamele lor.

Revoluția din anul 1989 care își propunea să scoată țara de sub totalitarism și dictatură, avea să aducă societății românești un alt gen de libertate prost-înțeleasă. Regimul instaurat după căderea comunismului, Frontul Salvării Naționale, în a doua zi de Crăciun a anului 1989, după ce au fost executați prin împușcare Elena și Nicolae Ceaușescu în ziua

¹⁷⁴ Franț, *Elemente definitive ale legislației*.

sfântă de Crăciun a aceluiași an, (deja se prefigura a fi un regim *anti-viață*), a anulat Decretul nr. 770 din 1966, dând frâu liber și legalizând *crima* asupra celor mai tineri oameni, copiii nenăscuți. Este primul Decret-Lege după căderea comunismului. Acest act emis de către Consiliul Frontului Salvării Naționale decretează: „Sunt și rămân abrogate următoarele legi, decrete și alte acte normative: [...] 8. Decretul nr. 770/1966 privind reglementarea întreruperii cursului sarcinii. [...] 12. Următoarele articole din Codul penal: [...] articolul 185-188 privind avortul.”

Acest lucru a fost înțeles că poate uza de avort oricine, oricum, oricând. Iar consecințele nu vor întârzia să apară. O națiune care se declară creștină îmbrățișează cultura morții, ucigând milioane de prunci nenăscuți și pe multe din mamele lor. Astfel se dezvoltă o întreagă industrie a avortului. Maternitatea, cabinetele medicale de specialitate, unde trebuie ocrotită, apărată și îngrijită viața, devin locuri unde viața este ucisă, încheiată în mod mișelesc și crud după paravanul unei legi. Sânul matern, loc sacru și leagăn al vieții, a devenit cimitir pentru foarte multe ființe umane.

Pentru a se crea confuzie și a se ascunde cât mai mult adevărul despre actul care suprimă viața copilului nenăscut s-au folosit diverși termeni ca: avort, chiuretaj, întrerupere de sarcină, însă nu s-a folosit niciodată: *avortul este crimă*. Dacă s-ar fi spus acest lucru, ar fi căzut sub incidența legii și ar fi fost pedepsiți toți cei care au contribuit la săvârșirea acestei crime. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, ca și *Constituția României* au decretat că „dreptul la viață al fiecărei ființe umane este garantat” și, totuși, ființa cea mai nevinovată și lipsită de apărare este ucisă fără ca cineva să fie pedepsit pentru uciderea sa. Ba chiar o lege permite uciderea copiilor care urmează să se nască. Acestei mici ființe care se află, trăiește și crește în sânul matern, i se spune *produs de concepție*. Însă acolo, în sânul matern, este un om, un trup uman care este unic și irepetabil, asemănător trupului mamei dar nu trupul mamei, căruia trebuie să i se recunoască și să i se respecte dreptul la viață.

Persoana umană este individul concret, ființa umană aparținând specie umane, având mai mult decât o viață biologică. Mai mult, aceasta este **o calitate intrinsecă a ființei umane care nu poate fi acordată sau retrasă, ci doar recunoscută**. Noțiunea de «persoana umană» nu este limitată la subiectul de drept. Pentru a fi o «persoană umană» este cel puțin necesar a fi o

ființă umană în viață. Nu există niciun dubiu că copilul încă nenăscut este o ființă umană vie, dat fiind faptul că acesta își are originea într-o mamă și un tată umani. Acesta aparține speciei umane. Știința ne spune că ființa umană este un membru al speciei noastre, indiferent de vârstă. Copilul încă nenăscut este o «persoană» și are drepturi pentru că el este o ființă umană vie.¹⁷⁵

Trebuie recunoscut faptul că viața umană începe în momentul concepției sale. Genetica, știința, biologia, filozofia ori religia afirmă acest adevăr:

Genetica arată că, din primele momente ale evoluției proceselor biochimice, ce se declanșează după actul concepției, embrionului i se incumbă o structură cu o bogăție de date cu nimic mai prejos decât cea a omului matur. Știința a scos în evidență caracterul continuu, programat al procesului de dezvoltare a embrionului, începând de la primele sale stadii. Nu există o diferență substanțială între zigot, forma de viață căpătată imediat după concepție, și nou-născut. Datele biologiei ne permit astăzi să constatăm că ființa umană își începe ciclul vital de la forma zigotului, de la fuziunea gameților, fiind același individ biologic cu adultul de mai târziu.¹⁷⁶

Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de către Adunarea Generală a O.N.U. la 10 decembrie 1948, precizează în articolul 3: „Orice ființă are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale”. În *Pactul Internațional privitor la Drepturile Civile și Politice* (adoptat la 12 decembrie 1966) se precizează la articolul 6, într-o formulare asemănătoare: „Dreptul la viață este inerent persoanei umane. Acest drept trebuie să fie protejat de lege. Nimeni nu poate fi privat în mod arbitrar de viața sa”.

De asemenea, Recomandarea nr. 874/1979 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei referitoare la *Carta drepturilor copilului* stipulează la paragraful 17, aliniatul 6a: „**Dreptul fiecărui copil la viață din momentul concepției**, la o locuință, la hrana corespunzătoare și la un mediu adecvat ar trebui să fie recunoscute, iar guvernele naționale ar trebui să accepte obligația de a face tot posibilul pentru a permite aplicarea integrală a acestui drept.”

Convenția Europeană a Drepturilor Omului în articolul 2, prevede că: „Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod

¹⁷⁵ A. Popescu, „Ființa umană încă nenăscută beneficiază de dreptul fundamental la viață?»: inlinedreapta.net/fiinta-umana-inca-nenascuta-beneficiaza-de-dreptul-fundamental-la-viata (08.06.2018).

¹⁷⁶ L. Ciochină, C. Iftime, *O viziune asupra vieții*, Editura ProVita Media, București 2003, 14.

intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțată de un tribunal în cazul în care infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege.”

Noul Cod Civil la articolul 36 referitor la Drepturile Copilului Conceput stipulează: „Drepturile copilului sunt recunoscute de la concepțiune.” Însă, în contextul actual în care avortul este legal, s-a adăugat o condiție a recunoașterii dreptului copilului nenăscut (conceput) și anume: „însă numai dacă el se naște viu.” Și se continuă articolul 36 cu: „Dispozițiile articolului 412, referitoare la timpul legal al concepțiunii sunt aplicabile.”

Poate ținând cont de recomandările Consiliului European, poate din motive de etică morală sau pentru că acceptă adevărul că viața omului începe în momentul concepției sale, legiuitorii români au introdus în Noul Cod Civil acest articol (36). Și cum să nu fie așa din moment ce România după 1990 a cunoscut o adevărată explozie a avorturilor determinată, în primul rând, de „legislația liberală introdusă după 1990” care s-a asociat cu „accesibilitatea crescută la avort a populației”, mărturisește Daniela Bartoș, fost Ministru al Sănătății și Familiei.

Cercetările efectuate din anul 1993 (acesta fiind anul în care autoritățile au început să se îngrijoreze de scăderea populației țării prin scăderea numărului de nașteri) au arătat că, în intervalul 1990-1992, avortul, în România, a atins cele mai înalte cote din Europa „și poate din lume”. Mass-media aceluși timp anunța aproape triumfalist că „România deține recordurile la avort, la nivel mondial”. Pentru a putea înțelege cum s-a atins acest record cităm din statistici:

Creșterea numărului avorturilor – o tendință scoasă în evidență de toate statisticile, indiferent de ideologiile existente în spatele lor – se conjugă și cu alte situații care țin de criza sistemului medical, cum ar fi: mortalitatea maternă cauzată de avort, mortalitatea infantilă și mortalitatea prin risc obstetrical.

Dr. Mihai Horga, care a ocupat funcția de director al Direcției de Asistență Familială și Socială în Ministerul Sănătății și Familiei, în perioada 2000-2003, a explicat, în lucrarea sa despre avort, intitulată „Contraception and Abortion in Romania, Background paper for the strategic assessment of policy, programme and research issues related to pregnancy in Romania”, cum e posibilă subraportarea. „Rata totală a avortului este cu 70% mai mare decât rata totală a fertilității (2, 2 : 1, 3). Coeficientul avorturilor provocate la născuți vii este egal cu 1,6 avorturi la fiecare născut viu, în conformitate cu estimările din sondaje din ultimii trei ani. Aceste

estimări sunt de două ori mai mari decât cele înregistrate în statisticile oficiale, fapt care arată grave disfuncționalități de raportare din sistemul de raportare medical. Lipsa reglementărilor clare privind cerințele de raportare ale unităților mediale private pot explica această situație. Un sondaj limitat efectuat de către Direcțiile de Sănătatea Publică Județene, în 2001, au arătat că, în anul 2000, existau un număr de aproximativ 80 de mii de avorturi efectuate la cerere, realizate de către clinicile private și neînregistrate în statisticile medicale. Dat fiind faptul că nu toate județele au raportat avorturile efectuate în sistemul privat și că raportarea unui număr mai mic de avorturi din clinicile private a fost foarte posibilă, numărul real de avorturi efectuate în sistem privat ar putea fi chiar mai mare.”¹⁷⁷

Un adevăr trist și îngrozitor de inuman, dacă ne amintim că avortul este crimă, că înseamnă luarea vieții unuia dintre noi. Noi, care fiecare suntem unici și cu o misiune unică pentru această lume. Așadar, în urma cercetărilor efectuate și oferite de Ministerul Sănătății în 1995, vedem că, în perioada 1990-1992, *rata avortului provocat a avut o valoare medie foarte ridicată:*

Clinicile au fost inundate de femei care solicitau avortul. Ca o consecință, rata avortului provocat legal a atins cel mai ridicat nivel din lume – aproape 200 la 1000 de femei între 15-44 de ani, între 1990-1992. Aceasta corespunde unei rate a avortului de aproape 3 avorturi provocate la fiecare născut viu pentru aceeași perioadă.¹⁷⁸

Deși aceasta era situația nu s-au luat măsuri de oprire a avorturilor. Abia în anul 1997, senatorul Ioan Moisin a înaintat un proiect al „Legii privind interzicerea avortului” (L.646/18.XII.1997) care însă a fost respins. Ceea ce a fost cu adevărat ciudat a fost faptul că, deși Comisia pentru sănătate publică a transmis avizul FAVORABIL la acest proiect de lege, Comisia pentru drepturile omului, culte și minorități a dat aviz NEGATIV.

În anul 2012, a fost depus un nou Proiect de lege (348/2012) care dorea implementarea informării și consilierii psihologice a femeilor înaintea avortului la cerere, cunoscute fiind efectele grav-negative pe care avortul le are asupra femeii care avortează, mai ales că foarte multe nu știu adevărul despre avort și consecințele sale. Și acest proiect de lege a fost respins în Camera Deputaților.

¹⁷⁷ *Statistici avort România:* <https://avort.wikispaces.com/4.2+Statistici+avort+Romania> (08.06.2018).

¹⁷⁸ Ciochină, *O viziune asupra vieții*, 35.

2. Știința recunoaște viața umană de la începuturile ei

Așadar, societatea rămâne împărțită vis-à-vis de acest dureros subiect care privește viața, darul cel mai mare pe omul îl primește o singură dată. Nu ne rămâne decât să apelăm la specialiștii care lucrează în apărarea vieții și salvează și ajută viața să existe. Aceștia au constatat că:

Unii spun că... Un avort este o intervenție banală prin care se îndepărtează un ghem de țesuturi numit produs de concepție. Acesta este o parte din corpul mamei. E cam la fel ca la o apendicită. Sau la extracția unei măsele. Decizia de a păstra sau nu sarcina este exclusiv problema privată a femeii, care are dreptul suveran de a hotărî ce face cu trupul ei. Așadar, avortul trebuie să fie legal și accesibil oricărei femei. Cei care fac avorturi salvează femeile de la o viață nefericită sau de la complicațiile unui avort empiric. Avortul este sigur și fără urmări. Avortul este soluția cea mai potrivită pentru o sarcină nedorită!

Alții cred că... Avortul este uciderea brutală a unei ființe umane, deplină, unică, lipsită de apărare. Copilul nenăscut este o persoană umană și ar trebui să fie protejat prin lege la fel ca oricare dintre noi. Medicii avorționiști sunt parte a unui *business* mondial care, sub aparența „ajutorării femeilor”, produce miliarde de dolari profit. Femeile care au făcut un avort suferă foarte des de urmări fizice și psihice devastatoare. Avortul nu este niciodată o soluție pentru o sarcină nedorită.¹⁷⁹

Doctorul Bernard M. Nathanson¹⁸⁰, fost practicant al avortului, subliniază cum revoluția tehnologică din anii '70 a dus la apariția unei noi științe: fetologia¹⁸¹.

Când eram student la medicină, în 1949, nu exista știința numită *fetologie*. Am fost învățați că acel copil nenăscut, fetusul, era ceva în uter. Dar depindea mai mult de crezul fiecăruia dacă era sau nu o ființă umană și dacă acea ființă avea sau nu calități unice. Totul s-a schimbat în anii '70, ani în care fetologia a explodat în comunitatea medicală. A explodat prin apariția a noi tehnologii medicale, cum ar fi ultrasunetele, monitorizarea inimii fetusului, histeroscopia, radioimunochimia, cât și alte tehnologii uimitoare care astăzi constituie bazele fetologiei.

¹⁷⁹ B. M. Nathanson, *Strigătul mut*: <http://www.strigatulmut.ro> (01.06.2018).

¹⁸⁰ Dr. Bernard M. Nathanson, profesor asociat de obstetrică și ginecologie la New York Medical College, fost practicant al avortului, realizatorul documentarului *Strigătul mut*.

¹⁸¹ Știința care se ocupă cu studiul creșterii, dezvoltării și patologiei fetale.

Ultrasunete în timp real, imaginea unui copil în mișcare sunt disponibile ca instrumente clinic încă din 1976.

În filmul său documentar, *Strigătul mut*, acest doctor face o prezentare detaliată a instrumentelor care se folosesc în tehnica ecografiei pentru a observa viața nenăscută:

Camera examinărilor cu ultrasunete este compusă dintr-o masa convențională de examinare și din aparatul ce arată imaginea. Mașină voluminoasă este aici. Acum, femeia însărcinată e așezată pe masă pentru examinare. Abdomenul este uns iar capul instrumentului se pune deasupra uterului. Aparatul în sine este compus dintr-un cristal care trimite intermitent sunete de înaltă frecvență către un convector care recepționează ecourile acelor unde. Ecourile sunt cumulate de un computer care formează o imagine a unui copil viu, nenăscut. Imaginea poate fi liniară, bună pentru o sarcină avansată, sau o scanare sectorială, care e mai exactă în cazul sarcinilor de început, ca aceasta. Imaginea reconstruită din tiparul ecourilor, poate avea o rezoluție uimitoare. Instrumentul e atât de exact încât pot fi observate valvele minuscule ale inimii atunci când se deschid și se închid în timpul contracțiilor inimii. Pentru prima oară părinții puteau să-și vadă copilul nenăscut, prin intermediul tehnologiei. Acele tehnologii, acele mașinării pe care acum le folosim zilnic, ne-au convins că un copil nenăscut este o ființă umană, un alt membru al comunității umane, deloc distinct față de oricare dintre noi.

Aceeași tehnică medicală, continuă doctorul Nathanson, face posibilă observarea detaliată a „nimicirii” copilului în uterul mamei:

Pentru prima oară, avem tehnologia pentru a vedea avortul din unghiul de vedere al victimei. Imaginile obținute prin ultrasunete ne-au permis asta. Pentru prima oară vom privi cum un copil este nimic, dezmembrat, dezarticulat, strivit și distrus de către instrumentele oțelite și lipsite de simțământ ale doctorului. Ceea ce privim acum e o descriere a dezvoltării copilului, în starea prenatală, de la început, până la sfârșitul stagiului. Aici avem un copil la 4 săptămâni, 8 săptămâni, 12 săptămâni, 16 săptămâni, 18 săptămâni, 20 săptămâni și 28 săptămâni. După cum observați, nu e nici o schimbare radical în forma sau substanța persoanei în timpul acestei dezvoltări. Acest micuț, la 12 săptămâni, este o ființă umană complet formată. Are unde cerebrale de cel puțin 6 săptămâni. Inima îi funcționează de aproape 8 săptămâni. Are aceleași funcții umane ca toți dintre noi. Aceasta e a XVI-a ediție a cărții de obstetrică a lui William, din 1980. Este o carte standard, folosită în toate școlile de medicină din SUA. Prefața acestei cărți, scrise în 1980, ne avertizează: *Din fericire am intrat într-o eră în care fetusul poate fi considerat și tratat, cum trebuia, ca un al doilea pacient. Cine ar fi crezut acum câțiva ani că*

*putem servi fetusul ca doctori? Etica tradițională medical și principiile ne impun să nu ne distrugem pacienții. Am jurat să le apărăm viața. Să vedem ce face avortul acestui al doilea pacient. Avem aici un copil nenăscut, de 12 săptămâni, în uter. Uterul este acest mușchi din jurul copilului. Când doctorul începe procedura plasează acest instrument, cunoscut cu denumirea de speculum în vaginul femeii, și-l va deschide pentru a vedea cervixul și gâtul uterului, aici. Văzând cervixul, doctorul ia acest instrument, *tenaculum*, și-l introduce prin dilatator pe cervix, astfel. Închide *tenaculum*-ul prinzând bine cervixul. Următorul instrument folosit este sonda. Acest instrument e introdus prin uter și apoi scos. Doctorul a văzut cât de adânc sau larg este uterul. Apoi, acest set de dilatoare, aceste instrumente curbe, metalice, sunt folosite pentru a forța deschiderea cervixului, pentru a introduce instrumentele folosite pentru avort. Doctorul introduce cel mai subțire instrument în cervix, pentru a-l dilata, îl întoarce pe partea mai groasă, introduce acel capăt și-și face loc introducând capetele tot mai mari ale acestor dilatoare. Va lua apoi instrumental de suțiu care e deschis. E într-un recipient steril înainte de a fi folosit. Va fi introdus prin cervixul dilatat în uter și va înțepa sacul amniotic pentru a elimina lichidul amniotic. Instrumentul va intra în contact direct cu copilul cu o presiune de aproximativ 55 milimetri de mercur, care e aplicat la capătul acestui instrument și e atașat la un tub de aspirare la acest capăt și la mașină pentru avort, cea de la celălalt capăt. Mașina de suțiu va începe să rupă copilul. Sunt rupte bucățele din corp, una câte una, până când rămân bucățele din corp și capul. Capul va fi prea mare pentru a încăpea prin tub. Atunci, va fi necesară introducerea acestui instrument, forceps, în uter, prin cervixul deja dilatat și doctorul va încerca să apuce capul copilului, care plutește liber în uter, între inelele acestui instrument. Capul e strivit, e eliminat conținutul capului după care și oasele capului. Doctorul a terminat. Am văzut cum arată un copil de 12 săptămâni pe ecranul unui aparat cu ultrasunete. Am văzut și pașii unui avort la 12 săptămâni.¹⁸²*

Aceasta este mărturia unui om de știință care explică foarte clar cum se produce avortul. Oare mai poate spune cineva că avortul nu este crimă? Sau că în sânul matern nu este un om, nou, unic, cu trup propriu, cu drepturi și demnități care trebuie respectate de toți?

Doctorul Bernard Nathanson afirmă cu tărie: „Ca om de știință, știu, nu cred, că viața umană începe la concepție.” „Omul nu devine om, ci este om de la început, afirmă Prof. Dr. Erich Blechschmidt, embriolog, directorul Institutului de Anatomie al Universității din Göttingen. El este om în fiecare moment al dezvoltării sale, începând de la

¹⁸² Nathanson, *Strigătul mut*.

concepție. [...] Deja prima celulă (oul fecundat) este un individ uman. Acest lucru este demonstrabil prin cercetarea nucleului și a cromozomilor pe care le conține.”¹⁸³

Așadar, știința a descoperit și recunoaște începutul vieții omului în momentul conceperii sale.

Viața biologică este definită prin analiza datelor științifice despre dezvoltarea umane. Acesta este un domeniu în care nu există controverse și nici dezacorduri. Există doar o serie de date, căci același manual de embriologie este predat în toate școlile de medicină. Cu cât aflăm mai multe date științifice despre dezvoltarea fetală, cu atât mai mult știința confirmă că începutul vieții fiecărui individ, din punct de vedere biologic, începe la încheierea uniunii dintre spermatozoidul tatălui și ovulul mamei, proces denumit concepție, fertilizare, sau fecundare. Este așa și nu altfel, deoarece această ființă, de la fecundație, este vie, umană, înzestrată cu sex, completă și în creștere.¹⁸⁴

3. Principalele atacuri ale științei împotriva vieții nenăscute

Deși știința recunoaște prezența vieții încă de la începutul concepției embrionului și se preocupă de vitalitatea și supraviețuirea lui, progresul medical, în urma afirmării drepturilor femeii mai presus de cele ale copilului nenăscut, a dus la dezvoltarea unor tehnici și procedee care lovesc în însăși demnitatea vieții omului încă de la concepție.

3.1. Contracepția

Cuvântul, în sine, spune tot: contracepție înseamnă împotriva conceperii, a conceperii vieții umane. Această definiție a fost acceptată, în general, în medicină, până în 1960, începutul dezvoltării pe scară largă a multor avortifiante:

Cam în acea vreme, grupurile pro-avort și cele pentru controlul populației, au început să înlăture linia de delimitare dintre contraceptive, care previn unirea spermatozoidului cu ovulul, și avortifiantele care pun capăt vieții care se dezvoltă după concepere. Acest subterfugiu semantic a fost comis în trei scopuri:

¹⁸³ E. Blechschmidt, *Wie beginnt das menschliche Leben. Vom Ei zum Embryo*, Christiana Verlag, Göttingen 2008, 31.

¹⁸⁴ J. C. Wilke, B. Wilke, *Avortul. Întrebări și răspunsuri. Să-i iubim pe amândoi*, Editura Provita Media, București 2007, 67.

1. Pentru a anticipa preschimbarea avorturilor din abatoarele chirurgicale în crime chimice tăcute, care sunt mult mai acceptabile pentru public;
2. Protejarea disponibilității avortifianțelor ar scoate în afara legii avortul chirurgical;
3. Promovarea folosirii avortifianțelor, care, ca și clasă, au o rată de eficiență superioară contraceptivelor.¹⁸⁵

Drept rezultat, acum toate dicționarele medicale pun avortifianțele și contraceptivele într-o singură categorie. De exemplu, *Enciclopedia și dicționarul de medicină, îngrijire și sănătate reunite* a lui Miller și Keane (ediția a 3-a, 1983) definește *contracepția* ca „prevenția concepției” și citează printre diferitele metode de contracepție toate pilulele de prevenire a nașterii și dispozitivele intrauterine, printre care sunt și avortifianțe.

„Singurele adevărate contraceptive care există sunt sterilizarea chirurgicală și metodele de barieră care includ cele pentru femeie și cele pentru bărbat: prezervativul, diafragma, buretele vaginal, prezervativul cervical, spumele germicide, gelurile, cremele.”¹⁸⁶

Câteva dintre obiectele și pilulele care se califică acum ca și contraceptive: capă cervicală cu spermicid, burete contraceptiv, diafragmă cu spermicid, prezervativ masculin, prezervativ feminin (*reality*), sterilizare sexuală feminină, sterilizare sexuală masculină. Iar ca avortifianți întâlnim: contraceptive orale: progestin și OC combinat, sterilete Progesteron T, Cupru T 380A și LNg20, Depo Provera, Norplant-2 (6 capsule), RU-486 pilulă avortivă.

Și totuși există și metode naturale, inofensive, de planuire a familiei. Acestea ar fi: ritmul calendaristic, metoda de ovulație Billings, metoda simpto-termală (MST), post-ovulație.

¹⁸⁵ B. Clowes, *Contracepția*, Editura Solness, Timișoara 2001, 2.

¹⁸⁶ Clowes, *Contracepția*, 2.

3.2. Fertilizarea in vitro

Fertilizarea *in vitro* (care în limba latină înseamnă *în eprubetă*) presupune fecundarea ovulului în afara organismului. Este o metodă folosită destul de des în caz de infertilitate.

Pe un teren de cultură, se provoacă fecundarea ovulului de către spermatozoizi. Zigotul uman, adică prima celulă care se formează, va fi păstrat la germinat până în momentul în care se transformă într-o bulă de celule, numită blastocist. După 36-56 de ore, embrionul se divide în 4-8-16-32... celule și în acest moment el poate fi transferat în uter având șanse de supraviețuire. Însă, cu cât crește mai mult în eprubetă cu atât șansele lui de implantare cu succes cresc.

Primul copil conceput în eprubetă s-a născut la 25 iulie 1978, la Old Ham General Hospital din Manchester. După nașterea Louisei Brown, sute de mii de copii au fost creați pe această cale. În Marea Britanie, unul din 80 de copii născuți, în 1997, era rezultatul unui tratament de fertilizare *in vitro*. ... În România, primul centru de fertilizare in vitro a început să funcționeze la Timișoara, în 1995. Primul român conceput în eprubetă, Daniel G., din Timișoara a împlinit în 2003, 7 ani. Conceperea sa a fost realizată la Clinica Universității de Obstetrică și Ginecologie **Bega** din Timișoara.¹⁸⁷

Pe de o parte, lumea aceasta, ucide ceea ce este dar venit din iubire și dăruire, așa cum Dumnezeu a hotărât încă de la începutul creației, iar pe de cealaltă parte, se încearcă facerea de copii în alt mod decât cel venit prin binecuvântarea cea dintâi a Creatorului.

3.3. Planned Parenthood

Această organizație este cea mai mare, mai puternică și mai influentă forță pro-avort, anti-familie, anti-creștină din SUA, care acționează și pe plan internațional, fiind una din cele 90 de organizații afiliate Federației Internaționale de Planificare Familială, cu sediul la Londra. Cam două treimi din finanțarea sa o reprezintă fondurile provenite din

¹⁸⁷ Ciochină, *O viziune asupra vieții*, 76.

impozitele locale, de la bugetul fiecărui stat în parte sau din bugetul național¹⁸⁸. Scopurile urmărite sunt: facilitarea avortului, a măsurilor contraceptive și a educației sexuale. În anul 1976, *Planned Parenthood* făcea cunoscut scopul lor, inclus în planul de 5 ani:

Obiectivul 2: Reafirmarea și protejarea avortului provocat, ca o măsură de sprijin necesară eșecului metodelor contraceptive și extinderea serviciilor sigure și onorabile femeilor care au nevoie de ele.

Scopul: Asigurarea poziției de lider în punerea într-un cadru disponibil și accesibil ... avorturile și sterilizarea pentru toți. [...] Serviciile disponibile în toate clinicile includ [...] *servicii de avort sau referințe (despre un cabinet de avort) din localitate* (sublinierea în original, pagina 6). Accentul programului se pune pe: *menținerea avorturilor în cadrul legii și la îndemâna tuturor persoanelor*.¹⁸⁹

4. Principalele mișcări pro-viață

În acest context de moarte, de cultură a morții, de minciună și frică, în lumea întreagă au apărut diverse mișcări sau asociații care luptă pentru apărarea și salvarea vieții din primul moment al concepției și până la moartea naturală.

4.1. Human Life International

Organizația *Human Life International* a fost înființată oficial în 1981 ca o continuare al *Human Life Center*, fondat de părintele Paul Marx la Universitatea St. John în 1972. Scopul organizației este cel de apărare a vieții, a credinței și a familiei din întreaga lume.

Având un preot catolic ca fondator, *Human Life International* a fost întotdeauna complet fidelă Magisteriului Bisericii Catolice. „Slujirea cea mai importantă a *Human Life International* este de a prezenta învățătura morală a Bisericii Catolice, o analiză clară a

¹⁸⁸ Cf. Wilke, *Avortul. Întrebări și răspunsuri*, 369.

¹⁸⁹ Wilke, *Avortul. Întrebări și răspunsuri*, 371.

ceea ce are loc în societate și, pe baza experienței sale internaționale, sugestii pentru modalități eficiente de a face față problemelor.”¹⁹⁰

Pr. Paul Marx, O.S.B., a fost adesea denumit „tatăl mișcării internaționale pro-viață” și supranumit „apostolul vieții” de către Sfântul Ioan Paul al II-lea în anul 1991. În cei peste 40 de ani de promovare pro-viață a călătorit în toate cele 50 de state și în peste 91 de țări pentru apărarea sacralității vieții umane.

A fost hirotonit la 15 iunie 1947 în Ordinul Sfântului Benedict. După aproape două decenii la facultatea Universității St. John, i s-a permis să se dedice luptei pentru viață și familie cu normă întreagă. Văzând avansul forțelor anti-viață înaintea multora, a înființat *Human Life Center* în 1972 la Universitatea St. John din Collegeville, Minnesota. În 1981, acest centru a devenit *Human Life International*, prima și cea mai mare organizație internațională pro-viață. Pr. Marx i-a fost președinte până la pensionarea sa în anul 1999. Un pionier în răspândirea învățaturii Bisericii despre contracepție, părintele Paul Marx răspândește în special învățătura Fericitului Paul al VI-lea din *Humanae vitae*.

Human Life International a fost una dintre primele voci care proclamă în mod constant că rodul contracepției este avortul, că deseori contracepția are în vedere un avort ascuns și că contracepția masivă a provocat creșterea avortului la nivel mondial. După ce am vizitat și am studiat optzeci și cinci de țări, am provocat orice episcop, preot, profesor sau om de știință să-mi arate contrariul. Avortul este punctul final al abuzului folosirii sexului, care începe cu dezlănțuirea nevoii sexuale prin contracepție.¹⁹¹

Organizația își definește misiunea sa extrem de concret și precis:

1. apărarea vieții dată de Dumnezeu și a demnității tuturor oamenilor de la concepere până la moartea naturală;
2. apărarea familiei naturale întemeiată pe căsătorie, instituția umană fundamentală definită de o unire pe viață dintre un bărbat și o femeie, unire deschisă vieții.

„Ca ucenici ai lui Isus Cristos și membrii ai Bisericii Catolice, scopul nostru este de a construi o cultură a vieții și a iubirii în întreaga lume prin educație, mobilizare și promovare.”

¹⁹⁰ P. Marx, *The Warehouse Priest*, Human Life International, Gaithersburg 1993, 307.

¹⁹¹ Marx, *The Warehouse Priest*, 262.

Human Life International urmărește îndeplinirea acestei misiuni prin următoarele eforturi:

- abordează toate problemele de viață și familie cu fidelitate față de doctrina socială și morală a Bisericii Catolice, pe baza credinței și a rațiunii;
- se confruntă cu răul avortului, al contracepției, al eutanasiei/sinuciderilor asistate și al redefinirii căsătoriei prin apărarea demnității umane, a căsătoriei, a familiei și a castității. „Cu dragoste și respect față de toți oamenii lui Dumnezeu, indiferent de credințele lor”;
- instruieste, organizează și echipează liderii pro-viață din întreaga lume pentru a apăra viața în țările lor de origine. „Pe deplin credincioși Sfântului Părinte și Magisteriului, suntem, de asemenea, ecumenici și lucrăm cu oameni de toate credințele pentru a progresa în cauza vieții și a familiei”;
- militează în societate pentru o înțelegere clară a drepturilor fundamentale ale omului, acordate tuturor oamenilor de către Dumnezeu. „Participăm la întâlniri și putem prezenta declarații scrise și vocale la adunările generale ale O.N.U., ajutând astfel la schimbarea opticii asupra problemelor care afectează viața de la concepere până la moartea naturală”;
- ca răspuns la chemarea Domnului nostru Isus Cristos, „slujim fraților și surorilor noștri trăind Evanghelia Vieții și proclamând un mesaj al milostivirii”¹⁹²

Human Life International a început să opereze în Gaithersburg, Maryland, deschizându-și sediul central în Front Royal, Virginia, în 1996. Sponsor a peste 70 de conferințe internaționale și peste 50 de conferințe în Statele Unite, misionarii organizației i-au inspirat și instruit pe liderii pro-viață, familii, seminariști și studenți din aproximativ 160 de țări. Prin stabilirea de legături prin conferințe, seminarii de formare și excursii misionare pro-viață, ea menține relații cu cei afiliați și cu partenerii lor din peste 80 de țări din întreaga lume.

Patroana Organizației este Sfânta Fecioară Maria de la Guadalupe. Motivul alegerii este explicat de către părintele Marx: „Doamna noastră din Guadalupe ne apare ca Mama lui Cristos, care este capul Bisericii Sale. Ea ne îndeamnă să privim la Fiul ei, să «facem ce

¹⁹² Human Life International, *Our Mission*: <https://www.hli.org/about-us/our-mission/> (12.06.2018).

ne va spune El», să susținem învățăturile Trupului Său, Biserica Catolică. De aceea, noi promovăm și apărăm învățăturile Bisericii fără excepție, fără compromisuri. Într-adevăr, ar fi cea mai mare nebunie să facem altfel. [...] Sub mantia patroanei celor nenăscuți, nu numai că vom supraviețui, ci vom prospera. Doamna noastră de la Guadalupe, roagă-te pentru noi!”¹⁹³

4.2. 40 Days for Life

40 de zile pentru Viață este o campanie pro-viață ce dorește să se hrănească din forța și harul lui Dumnezeu prin rugăciune, post și veghe pașnică pentru a pune capăt avortului. „Criza avortului este enormă. O tragedie de proporții epidemice, avortul este principala cauză de deces în lume, luând aproximativ 40 de milioane de vieți în fiecare an.”¹⁹⁴ În fața unei astfel de realități crude și nemiloase, începutul campaniei a fost destul de firav: patru membri ai Coaliției pentru Viață din Brazos Valley au început să se roage pentru eradicarea avortului din comunitatea lor.

Motivul a fost că în 1998, organizația Planned Parenthood a deschis un centru de avort în Bryan/College Station, statul Texas, Statele Unite ale Americii. În ciuda protestelor oamenilor de bună-credință, centrul s-a deschis, ceea ce a condus la o amplificare a rugăciunilor. Început ca o oră de rugăciune, „în jurul unei mese vechi din lemn” în anul 2004, în cele din urmă, proiectul de rugăciune, post și priveghere pașnică a primit un nume: *40 de zile pentru viață*. „În timpul acelei ore de rugăciune, s-au simțit atrași de intervalul de timp de 40 de zile - un interval pe care Dumnezeu îl folosește în mod constant de-a lungul istoriei mântuirii pentru a transforma poporul Său. Cum ar putea transforma Dumnezeu în 40 de zile Bryan/College Station?”¹⁹⁵

Rezultatele primei campanii au depășit toate așteptările. În mai puțin de șase săptămâni, mai mult de o mie de noi voluntari au ajutat ca toate cele 960 de ore ale veghii să fie acoperite. O abordare la nivel local, din ușă în ușă, a făcut ca vestea noii campanii să

¹⁹³ P. Marx, *Our Lady of Guadalupe, Patroness of the Unborn*: <https://www.hli.org/about-us/our-mission/our-lady-of-guadalupe-patroness-of-the-unborn/> (12.06.2018).

¹⁹⁴ 40 Days for Life, *History*: <https://40daysforlife.com/history/> (12.06.2018).

¹⁹⁵ 40 Days for Life, *History*.

ajungă la peste 25.000 de gospodării. A fost mediatizată prin știri locale și naționale. Iar, ca rezultat, rata avorturilor locale a scăzut cu 28 la sută.

Misiunea campaniei este de a întregi trupul lui Cristos într-un spirit de unitate în timpul unei campanii concentrate de 40 zile de rugăciune, post și veghe pașnică, cu scopul de a face pocăință, pentru a cere harul lui Dumnezeu de a transforma inimile și mințile de la o cultură a morții la o cultură a vieții, ducând astfel la sfârșitul avortului.

Este o prezență pașnică și educativă. Cei care sunt chemați să fie prezenți în timpul acestui «a fi» de-a lungul a 24 de ore trimit comunității un mesaj puternic despre realitatea tragică a avortului. De asemenea, prezența lor servește ca o chemare la pocăință pentru cei care lucrează la centrul de avort și cei care patronează această facilitate.¹⁹⁶

În următorii ani, comunități din Statele Unite au lansat propriile lor campanii: Houston, Texas; Dallas, Texas; Green Bay, Wisconsin; Kitsap County, Washington; Charlotte, Carolina de Nord. Prima Campanie coordonată la nivel național a avut loc în 2007 în 89 de orașe din 33 de state americane. Pe urmă, 40 de Zile pentru Viață a ajuns să fie prezentă în toate cele șase continente. „Voluntari pro-viață din locuri precum Houston, Manhattan, Indianapolis, Toronto, Londra, Sydney, Mexico City, Cape Town, Bogota, Moscova și Hong Kong au fost împreună solidari în rugăciune. Multe culturi. Multe meridiane. Multe limbi străine. Dar un limbaj împărtășit al rugăciunii.”¹⁹⁷

40 de zile pentru Viață a contribuit la o mobilizare a susținerii mișcărilor pro-viață în întreaga lume. Aproximativ 96 de centre de avort au închis porțile pentru totdeauna în localitățile unde s-au organizat campanii *40 de zile pentru Viață*. Centrul de avort din Bryan/College Station a fost închis în 2013, iar clădirea care îl găzduia și în care au fost luate mii de vieți a fost valorificată; acum servește ca sediu internațional al Campaniei *40 de zile pentru Viață*.

Membrii se concentrează pe aspectele spirituale ale luptei pentru a pune capăt avortului:

¹⁹⁶ 40 Days for Life, *Mission*: <https://40daysforlife.com/mission/> (12.06.2018).

¹⁹⁷ 40 Days for Life, *History*.

Noi cităm deseori *Cartea a II-a a Cronicilor* 7,14: „Dacă se va umili poporul meu peste care este invocat numele meu și se va ruga, va căuta fața mea și se va întoarce de la căile lui rele, îl voi asculta din ceruri, îi voi ierta păcatul și îi voi vindeca țara.” Avem oportunitatea de a coopera cu Dumnezeu în îndeplinirea lucrării Sale. Ne-am pus credința noastră în voința Lui și, rugându-ne, discernem modul în care El dorește să răspundem.¹⁹⁸

Statutul oficial al 40 de zile pentru Viață este cel de organizație non-profit. *Nu este permis să se participe la campanii politice*: aceasta a fost o decizie conștientă a consiliului de administrație, care au fost chemați să se bazeze pe rugăciune și post, mai degrabă decât într-o acțiune politică, pentru a pune capăt avortului.

Pe plan internațional, *40 de zile pentru Viață* are un consiliu voluntar de directori și mai mulți angajați. Alte atribuții sunt îndeplinite de către lucrători angajați și voluntari. Campaniile locale sunt efectuate în mod independent de voluntari din fiecare comunitate participantă, care nu au nici o afiliere oficială cu organizația principală și care nu fac parte din entitatea corporativă a *40 de zile pentru Viață*. Echipa de la sediul central oferă doar îndrumare, instruire și acces la resurse materiale.

4.3. Mișcarea pro-viață în România

Probabil prima asociație pro-viață din România s-a format în iunie 1990 ca răspuns la efectul legalizării avortului din 26 decembrie 1989: adică creșterea alarmantă a numărului de copii avortați. Este vorba despre *Pro Vita Hominis* din Sfântu Gheorghe, Covasna. Președinta asociației este doamna doctor Zita Kovacs care de-a lungul timpului, a ținut diverse conferințe în favoarea vieții: în 1992 la Miercurea Ciuc : „Copilul unic”; în 1994 la Sf. Gheorghe: „Iubire, Viață, Familie”; în 1996 la Sf. Gheorghe: „Sexualitatea adolescenților”; în 1998 la Sf. Gheorghe: „Și el (fătul) are dreptul la viață”; în 2000 la Sf. Gheorghe: „Copilul e primăvara societății”, aflăm de pe site-ul asociației.

Tot acolo găsim și alte informații extrem de prețioase, care pot fi un exemplu sau sursă de inspirație pentru noi toți:

¹⁹⁸ 40 Days for Life, *What is 40 Days for Life's focus?*: <https://40daysforlife.com/faq/> (12.06.2018).

Cu ocazia conferinței din anul 2000 am inaugurat Statuia pentru Apărarea Maternității în curtea Spitalului Județean Sf. Gheorghe. Aceasta este din bronz, are 2.5 m înălțime și înfățișează o gravidă apărând copilul din pântece: „Nu îl omorâți!”, fiind un ultim mesaj pro-life pentru mamicile care se duc la avort. La această statuie se depun lumânările aprinse cu care mergem cu ocazia *Marșului Vieții* organizat deja de 5 ani, pe 28 decembrie, Ziua pruncilor nevinovați omorâți de Irod. Marșul Vieții e precedat de Adorația Preasfântului Sacrament și Sfânta Liturghie. Se pornește de la Biserica „Cristos Regele”, traversând orașul și se termină la Spitalul Județean, la această statuie pentru Apărarea Maternității.¹⁹⁹

Între 2001-2004 asociația a construit un Căminul pentru gravide „Mater Misericordiae”, la 5 km de Sf. Gheorghe, la Arcuș. A funcționat doar un an de zile sub administrație proprie, activitatea făcându-se prin voluntari. Însă din decembrie 2005, finanțarea și funcționarea căminului este asigurată de Fundația „Sf. Francisc” din Deva de către trei măicuțe franciscane și de Ordinul Franciscan din Pecs. Peste 40 de mămici și copii au beneficiat de adăpost tranzitoriu la Arcuș, pentru a nu recurge la avort.

În cămin există o capelă mică, sfințită de Buna-Vestire, unde e prezentă o relicvă a sfintei Gianna Beretta Molla, primită chiar de la fiica sa pentru care s-a sacrificat. Printre alte activități ale asociației putem menționa manifestări culturale pro-life: „Ziua copilului” - 1 iunie 1991; „Ziua mamei” - 2 mai 1993; „Anul Toleranței” - 13 septembrie 1995; „Spielhozni” - 13 decembrie 1997; „Serbare pentru gravide, mame și bunici” - mai 1999. Totodată organizează prezentări, filme pro-viață în licee și școli, sfaturi pentru gravide și teste timpurii, rapide și gratuite.

5. 40 de zile pentru Viață București

În anul 2016, Anul Milostivirii Divine, am organizat pentru prima dată la București Campania 40 de zile pentru Viață. Acesta a fost începutul. Am făcut trei astfel de campanii în București, iar experiența este unică și specială pentru fiecare în parte. Să oferi compasiune, mângâiere, să ascuți confesiuni și mărturisiri ale unor persoane profund rănite și afectate de avorturile făcute de-a lungul timpului, să fii o oază a milostivirii și nu a judecării și condamnării pentru mulți oameni, este o misiune mai aparte a acestei campanii

¹⁹⁹ ProVita Hominis, *Avortul ucide*: <https://avortulucide.wordpress.com> (09.06.2018).

din București. Poate, pentru prima dată, persoane care au trecut prin experiența dură și degradantă a avortului, au avut curajul, în nevoia de a se destăinui despre propria viață și experiență, în favoarea vieții, după principiul: *învață din greșelile altora*. Campania 40 de zile pentru Viață din București, așa cum îi spune și numele, a avut mesaje pozitive, de promovare a vieții, de promovare a frumuseții vieții care este dar și binecuvântare.

Timp de 40 de zile, câte 12 ore zilnic, au fost voluntari prezenți în fața Maternității Filantropia, care afișând pancarte cu mesaje în favoarea vieții copiilor nenăscuți, au vegheat și s-au rugat pentru ca flagelul avortului să ia sfârșit în țara noastră și în lumea întreagă. În acest context am cunoscut un copilăș de 5 ani care a fost conceput în urma unui viol. Chipul mamei, pe cât era de marcat de suferință când povestea despre incidentul prin care a trecut, pe atât de mult se lumina și se însenina când privea la copil sau povestea despre el. A fost sfătuită și constrânsă de individul violator, de prieteni și familie, să avorteze acel copil, însă, această tânără a refuzat să accepte și banii și sfaturile celor care o trimiteau la avort și a ales să creadă că, dacă Dumnezeu a permis să fie conceput un copil, chiar și în acest mod degradant, copilul este o binecuvântare și a ales viața pentru copilul său.

O altă mărturie în favoarea vieții am primit-o de la Maria Dunca Moisin, medic și Președinte al Asociației Medicilor Catolici din București. Această doamnă, de peste 30 de ani, salvează, salvează și iar salvează vieți de copilași și aduce liniște mamelor speriate de prezența unei sarcini nedorite sau a unui diagnostic prenatal (de genul: malformații ale fătului), la care unii medici recomandă avortul.

În prezent cunosc o gravidă, acum deja în luna a șasea, care a fost diagnosticată cu risc crescut de naștere de copil cu Sindrom *Down*. A efectuat și amniocenteza, a efectuat morfologia fetală, iar rezultatele sunt amestecate, ba este la risc, ba nu este la risc, etc. Este multă presiune din partea familiei ca să avorteze, dar în final, cu susținere (consiliere) a hotărât să păstreze copilul.

Însă, o altă mărturie în favoarea vieții copilului nenăscut, din experiența doctoriței este următoarea:

Andrei-Claudiu, care a împlinit două luni de viață, înconjurat de sute de trandafiri albi, a fost înmormântat creștinește. Andrei-Claudiu poartă un nume în veșnicie și are o poveste de viață.

El, după sfatul multor medici, ar fi fost acum doar un „deșeu incinerat”, așa cum prevăd „normele” de la noi privind trupul unui copilăș avortat. Într-o zi, mama pruncului a venit la mine la cabinet, după ce aflase că micuțul de 22 de săptămâni pe care îl purta în pânțecă (primul ei copil, pe care și-l dorea mult) are o malformație gravă la inimă, incompatibilă cu viață. Mama micuțului prunc era disperată; medicii o sfătuiseră să întrerupă sarcina. A urmat o discuție despre speranță (Doamne, făcă-se voia Ta!) și despre încrederea că va primi puterea și pacea, încredințând viața copilășului ei voinței Domnului. Imediat am contactat medici care ar fi putut să o sprijine. Printr-o adevărată minune, un cunoscut chirurg cardiolog dintr-o țară occidentală, aflat chiar atunci pentru două zile în țară, a primit-o pe mamă la consultație și s-a angajat că va opera copilășul imediat după naștere. Mama s-a liniștit și a acceptat să-i dea pruncului șansa de a se naște.

Răspunsul unui foarte bun medic din Statele Unite, specialist în sarcini cu risc crescut, căruia îi cer sfatul în multe situații critice privind așa-zisul „avort terapeutic”, a fost următorul: „Ce sfat pot să dau.... Este fff. greu pentru familie. Eu, ca specialist, pot doar să fac diagnosticul, care este foarte grav. Noi le trimitem la chirurghi care pot să spună ce se poate face. În cazul acesta, lucrurile sunt foarte complicate pentru că inima este ff mică și nu poți să o corectezi chirurgical ca să o faci mai mare. Foarte mulți încearcă să ajungă pe lista de transplant...Îmi pare rău.”

A fost un drum dificil pentru părinți. Comisiile de la noi din țară au aprobat foarte greu plecarea mamei la clinica de specialitate pentru că au spus că șansele de supraviețuire ale copilășului sunt extrem de mici, iar cheltuielile sunt foarte mari. A venit vremea, și s-a născut Andrei, un băiețel mare și frumos, care a fost botezat imediat. La 6 zile după naștere a fost operat, apoi a revenit în România, urmând să se reîntoarcă la clinica din străinătate după 2-3 luni, pentru a doua intervenție chirurgicală. În acest timp a apărut o complicație și micuțul a trebuit să fie spitalizat la noi în țară.

Din nou o perioadă grea pentru părinții care au fost nevoiți să suporte comentariile și privirile dezaprobatore ale unei părți din personalul medical; li se reproșa hotărârea de a aduce pe lume copilul cu șanse mici de viață. Tatăl lui Andrei îmi spunea că este hotărât să-și vândă apartamentul, să facă orice ca să-și ajute fiul să trăiască.

Domnul a avut însă alt plan. În ziua în care îngerașul Andrei a plecat la Cer, tatăl său mi-a spus: „Știți, doamna doctor, și eu și soția mea avem o liniște, o pace parcă nefirească în suflet.” I-am răspuns că fără îndoială este pacea primită de la Domnul, este răsplata pentru datoria împlinită ca buni părinți. Mi-a răspuns: „Da, știți, și eu m-am gândit că asta trebuie să fie.” Mama micuțului mi-a spus: „De-ar fi să trec ori de câte ori printr-o asemenea situație, la fel aș decide.”

Iată și mărturia Alexandrei, mama lui Andrei: „Nu mi-a fost ușor să accept că sunt mămică de îngeraș, dar, dacă ar trebui să fac asta din nou, aș face aceiași pași, aș lua-o pe același drum, din

nou și din nou... În puținul lui timp cu noi, copilașul nostru a avut o misiune: ne-a învățat să luptăm până în pânzele albe pentru ceea ce ne dorim, indiferent de obstacole și să iubim cu toată ființa, să prețuim fiecare minut din acest dar de la Dumnezeu, „viața”.

Părinți, care poate vă aflați în impas, vă sfătuiesc doar un lucru: NU RENUNȚAȚI! O să fie greu, dar Dumnezeu nu dă niciodată mai mult decât putem duce... Liniștea noastră sufletească vine de la îngerușul nostru, care știe că este iubit și că nu am renunțat la luptă, a simțit că am fost lângă el zi și noapte și acum el face același lucru pentru noi...”

Eu îi mulțumesc Domnului că mi-a oferit darul de a fi chiar și o nesemnificativă parte din viața lui Andrei-Claudiu.

CONCLUZIE

Viața umană începe în momentul conceperii sale și tocmai de atunci ea trebuie apărată și salvată.

Viața omului nu este a omului, ci îi este dată în custodie, iar omul are datoria de a se îngriji și de a ocroti viața sa și pe a celor încredințați grijii sale. Și totuși, constatăm că omul nu doar ca nu ocrotește viața, ba chiar dezvoltă planuri de distrugere a vieții. Sub tot felul de pretexte și prin tot felul de tehnici copii nu sunt lăsați să se nască, ei sunt uciși în pântece. Sânul matern din sanctuar al vieții a devenit... „morgă”.

Avortul este crimă, pruncucidere. Și totuși există legi care permit crima! În România, prin Decretul nr. 463 din 1957 s-a legalizat avortul care, de atunci, continuă să se producă. Nicolae Ceaușescu a încercat să reducă numărul de avorturi dar nu le-a interzis. El a fost ucis în ziua de Crăciun a anului 1989, zi în care creștinismul sărbătorește nașterea unui copil, a lui Isus, Răscumpărătorul, Fiul Unic al Tatălui. A doua zi după uciderea lui Nicolae Ceaușescu, pe 26 decembrie 1989, Frontul Salvării Naționale (organizația politică de la acea vreme) cu prima sa lege a dat frâu liber avortului. Din anul 1957 și până în prezent au fost uciși în pântece milioane de copii (unele statistici spun 23 – 25 milioane).

Filmul documentar *Strigătul mut* arată foarte clar că există viață umană în pântecul mamei, că trupul care crește și se dezvoltă acolo este un trup nou, altul, nicidecum al mamei, așa cum reclamă *feministele că au dreptul să facă ce vor cu trupul lor*. Tot în acest film s-a prezentat tehnica prin care se ucide copilul care încearcă să se retragă din calea instrumentelor morții. Dacă ar fi fost născut, sigur ar fi strigat-o pe mama și s-ar fi ascuns în brațele ei, dar așa...

Multe mișcări pro-viață au apărut și continuă să apară. Biserica nu s-a oprit niciodată din a spune că avortul este crimă și nimic nu poate justifica avortul, nu există excepții la aceasta. Majoritatea mișcărilor pro-viață își creează strategia de salvare a vieții nenăscute inspirându-se din Sfânta Scriptură și punând la baza acțiunilor lor salvatoare

rugăciunea și încrederea că Dumnezeu, Tatăl tuturor îndurărilor, va trezi conștiințele, va lumina mințile și va înmuia inimile oamenilor iar viața să fie primită, iubită și prețuită ca pe un dar prețios ce ne este dat.

Dumnezeu l-a creat pe om din iubire, cu iubire și pentru iubire. Copiii sunt rodul iubirii bărbatului cu femeia lui. Așa l-a binecuvântat Dumnezeu pe om, prima binecuvântare: „Creșteți, înmulțiți-vă!”

Sfânta Scriptură ne spune ca Domnul va cere viața omului și din mâna omului. Atâtea mâini pătate cu sânge nevinovat, sânge care strigă la Cer răzbunare! „Tot ce ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai mei, Mie mi-ați făcut”, spune Isus, Fiul lui Dumnezeu, care s-a întrupat, s-a născut ca un copil, pentru a mântui neamul omenesc de răutate și păcat.

Dumnezeu îi iubește pe oameni, copiii săi. Tocmai de aceea, atunci când omul a căzut în păcat Dumnezeu l-a căutat, l-a încurajat să redescopere adevărul spuselor Sale și să aibă încredere în El. Dumnezeu nu condamnă omul, ci păcatul; nu l-a condamnat pe Adam, l-a ajutat să descopere că a fost păcălit și i-a promis un Răscumpărător, iar acesta este chiar Fiul Său. Așadar, viața este darul cel mai prețios pe care Dumnezeu îl face omenirii. Copiii sunt binecuvântare pentru familie.

Biserica este alături mereu de oameni în diferite moduri. Maternitatea și paternitatea responsabilă este una din soluțiile la acest flagel al avorturilor. Această responsabilitate duce la redescoperirea iubirii dintre soți și nu numai.

În concluzie: **avortul este crimă**. Nimic nu justifică avortul. Viața este darul lui Dumnezeu, Creatorul a toate, iar oamenii, revenind la adevăratele valori, își vor împlini cu succes menirea pe acest pământ, menire care este unică pentru că unic este fiecare om.

Lumea noastră este ca un puzzle: fiecare piesă este foarte importantă, fără ea, puzzle-ul nu e complet. Tot la fel, fiecare prunc ucis înainte de a se naște este o misiune neîmplinită, o piesă lipsă din marele puzzle care este Creația lui Dumnezeu.

BIBLIOGRAFIE

- Ambroziu, *Hexaemeron*, trad. rom., Sfântul Ambrozie al Milanului, *Scrieri. Partea I. Tâlcuiri la Sfânta Scriptură*, Teodor Bodogae (trad.), colecția Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 52, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii ortodoxe Române, București 2007, 31-56.
- Atenagora, *Presbeia peri ton Christianon*, trad. rom., *Apologeți de limbă greacă*, Teodor Bodogae - Olimp Căciulă - Dumitru Fecioru (trad.), colecția Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 2, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii ortodoxe Române, București 1980, 372-383.
- Augustin, *Confessionum*, trad. rom., Sfântul Augustin, *Confesiuni*, Eugen Munteanu (trad.), Editura Humanitas, București 2018.
- Augustin, *De Civitate Dei*, trad. rom., Aureliu Augustin, *Despre Cetatea lui Dumnezeu*, Paul Găleşanu (trad.), Editura Științifică, București 1998.
- Augustin, *De continentia*, trad. rom., Fericitul Augustin, *Despre înfrânare*, Ilarion Argatu (trad.), colecția Viața în Hristos. Seria Mărgăritare, Editura Doxologia, Iași 2017.
- Augustin, *De Genesi ad Litteram*, trad. fr., Saint Augustin, *La g n se au sens litt ral en douze livres (VIII-XII)*, Paul Aga sse - Aim  Solignac (trad.), colecția Bibliothèque Augustinienne, vol. 49, Descl e de Brouwer, Paris 1972, 459-493.
- Augustin, *De moribus Ecclesiae Catholicae*, trad. eng., Philip Shaff (ed.), *Augustin: The Writings against the Manichaens and against the Donatists*, colecția Nicene and Post-Nicene Fathers, vol. 4, Hendrickon Publishers, Peabody 1995, 41-63, <<http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf104.i.html>> (11.06.2018).
- Augustin, *De nuptiis et concupiscentia*, trad. rom., Fericitul Augustin, *Despre folosul căsătoriei. Despre căsătorie  i pofta păcătoasă*, Anca Meiroșu (trad.), colecția Credința Ortodoxă, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București 2015.

- Augustin, *Sermones*, trad. rom., Fericitul Augustin, *Predici la marile sărbători. Volumul I*, Corneliu Clop (trad.), colecția Părinți și Scriitori Bisericești – serie nouă, vol. 13, Editura Basilica, București 2015.
- Augustin, *Soliloquiorum*, trad. rom., Sfântul Augustin, *Solilocvii*, Gheorghe I. Șerban (trad.), Editura Humanitas, București 1993.
- Biblia*, Alois Bulai - Eduard Patrașcu (trad.), Sapiientia, Iași 2013.
- Bișoc, A., *Criza și identitatea familiei în magisteriul papei Paul al VI-lea*, Sapiientia, Iași 2005.
- Blechsmidt, E., *Wie beginnt das menschliche Leben. Vom Ei zum Embryo*, Christiana Verlag, Göttingen 2008.
- Borgoño, C., „Lo statuto dell’embrione umano nella *Dignitas personae*”, *Studia Bioethica*, II/2009, nr. 1, 19-28.
- Borgoño, C., „Smasherando i miti sulla storia dell’aborto”, *Studia Bioethica*, I/2008, nr. 2-3, 83-92.
- Brundage, J. A., „Canon law and Contraception”, în Vern L. Bullough (ed.), *Encyclopedia of Birth Control*, ABC-CLIO, Santa Barbara 2001, 51-57.
- Catehismul Bisericii Catolice*, ARCB, București 1993.
- Chinez, I., *Bioetica - responsabilitatea față de viața umană*, Sapiientia, Iași 2015.
- Ciochină, L., Iftime, C., *O viziune asupra vieții*, Editura Provita Media, București 2003.
- Clement Alexandrinul, *Paedagogus*, trad. rom., Clement Alexandrinul, *Scrieri. Partea I*, Dumitru Fecioru (trad.), colecția Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 4, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii ortodoxe Române, București 1982, 163-360.
- Clement Alexandrinul, *Stromata*, trad. rom., Clement Alexandrinul, *Scrieri. Partea a II-a. Stromatele*, Dumitru Fecioru (trad.), colecția Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 5, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii ortodoxe Române, București 1982.
- Clowes, B., *Contracepția*, Editura Solness, Timișoara 2001.
- Compendiu de Doctrină Socială a Bisericii*, Sapiientia, Iași 2007.

- Conciliul Vatican II, *Constituția pastorală despre Biserica în lumea contemporană* Gaudium et spes, 07.12.1965: AAS 58/1966, 1025-1115.
- Conciliul Vatican II, *Decretul despre apostolatul laicilor* Apostolicam actuositatem, 18.11.1965: AAS 58/1966, 837-864.
- Congregația pentru Doctrina Crediței, *Declarația De abortu procurato*, 18.11.1974: AAS 66/1974, 730-747.
- Congregația pentru Doctrina Crediței, *Instrucțiunea Dignitas personae despre câteva probleme de bioetică*, 08.09.2008: AAS 100-12/2008, 858-887.
- Congregația pentru Doctrina Crediței, *Instrucțiunea Donum vitae despre respectul față de viața umană care se naște și despre demnitatea procreației*, 22.02.1987: AAS 80/1988, 70-102.
- Consiliul Pontifical pentru Familie, *Carta drepturilor familiei*, 24.11.1983: *L'Osservatore Romano*, 25.11.1983.
- Didache*, trad. rom., *Scrierile Părinților Apostolici*, Dumitru Fecioru (trad.), colecția Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 1, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii ortodoxe Române, București 1979, 25-32.
- Enășoae, I., *Familia în lumea contemporană*, Sapientia, Iași 2015.
- Epistole Barnaba*, trad. rom., *Scrierile Părinților Apostolici*, Dumitru Fecioru (trad.), colecția Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 1, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii ortodoxe Române, București 1979, 114-137.
- Epstein, I., *The Greenwood Encyclopedia of Children's Issues Worldwide*, vol. 2, Greenwood Publishing Group, Westport 2008.
- Francisc, *Exortăția apostolică Amoris laetitia*, 19.03.2016: AAS 108-4/2016, 311-446.
- Gormally, L. *La dignità umana: il punto di vista cristiano e quello laicista*, în Pontificia Accademia per la Vita, *La cultura della vita: fondamenti e dimensioni. Atti della settima Assemblea della Pontificia Accademia per la Vita*, Juan de Dios Vial Correa – Elio Sgreccia (ed.), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2002, 49-64.
- Grigore de Nyssa, *De hominis opificio*, trad. rom., Sfântul Grigorie de Nyssa, *Scrieri. Partea a II-a. Scrieri exegetice, dogmatico-polemice și morale*, Teodor Bodogae

- (trad.), colecția Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 30, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii ortodoxe Române, București 1998, 15-91.
- Heydecker, J., Leeb, J., *Powiększ Trzecia Rzesza w świetle Norymbergi: bilans tysiąca lat*, Editura Książka i Wiedza, Varșovia 1979.
- Honings, B., „L’*Humanae vitae*. Contenuto, commenti, problematiche”, în Alessandro Bucci (ed.), *Studia et documenta*, vol. 13, Editura Serafica, Roman 2006.
- Ieronim, *Epistola ad Eustochio*, trad. rom., Clement Alexandrinul, Sfântul Vasile Cel Mare, Sfântul Ioan Gură De Aur, Sfântul Grigorie Teologul, Fericitul Ieronim, Fericitul Augustin, *Scrieri cu tematica pedagogică*, Dumitru Fecioru - Policarp Pîrvuloiu - Dan Negrescu (trad.), colecția Părinți și Scriitori Bisericești – serie nouă, vol. 16, Editura Basilica, București 2017.
- Ioan al XXIII-lea, *Scrisoarea enciclică Mater et Magistra*, 29.06.1961: *AAS* 53/1961, 401-469.
- Ioan Paul al II-lea, *Alocuțiunea către ONU*, 02.10.1979: *AAS* 71/1979, 1144-1160.
- Ioan Paul al II-lea, *Discurs către membrii Academiei Pontificale de Științe*, 23.10.1982: *AAS* 75/1983, 35-39.
- Ioan Paul al II-lea, *Discurs către participanții la Adunarea Generală a Academiei Pontificale pentru Viață*, 03.03.2001, 3: *Acta Apostolicae Sedis (AAS)*, 93/2001, 445-448.
- Ioan Paul al II-lea, *Exortația apostolică Familiaris consortio*, 22.11.1981: *AAS* 74/1982, 81-191.
- Ioan Paul al II-lea, *Omilia pentru deschiderea celui de-al IV-lea Sinod al Episcopilor*, 26.09.1980: *AAS* 72/1980, 1007-1011.
- Ioan Paul al II-lea, *Scrisoarea enciclică Evangelium vitae*, 25.03.1995: *AAS* 87/1995, 401-522.
- Ioan Paul al II-lea, *Scrisoarea enciclică Veritatis splendor*: *AAS* 85/1993, 1133-1228.
- Irineu, *Adversus haereses*, trad. rom., Sfântul Irineu de Lyon, *Împotriva ereziilor: combatere și răsturnare a gnozei cu nume mincinos. Cartea I*, Petru Molodeț (trad.), colecția Credința Ortodoxă, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București 2016.

- Irineu, *Adversus haereses*, trad. rom., Sfântul Irineu de Lyon, *Împotriva ereziilor: combatere și răsturnare a gnozei cu nume mincinos. Cartea a II-a*, Petru Molodeț (trad.), colecția Credința Ortodoxă, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București 2017.
- James Simon, R., *Abortion: Statutes, Policies, and Public Attitudes the World Over*, Greenwood Publishing Group, Westport 1998.
- Lenin, W.I., *Dziela*, vol. 19, Editura Książka i Wiedza, Varșovia 1956.
- Lozano Barragañ, J., *L'uomo "immagine di Dio". Vita umana e salute alla luce della teologia*, în *La cultura della vita: fondamenti e dimensioni. Atti della settima Assemblea della Pontificia Accademia per la Vita*, Juan de Dios Vial Correa – Elio Sgreccia (ed.), Libreria Editrice Vaticana, Roma 2002, 17-26.
- Maggioni, B., *Dio parla della vita*, în Pontificia Accademia per la Vita, *La cultura della vita: fondamenti e dimensioni. Atti della settima Assemblea della Pontificia Accademia per la Vita*, Juan de Dios Vial Correa – Elio Sgreccia (ed.), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2002, 27-32.
- Marx, P., *The Warehouse Priest*, Human Life International, Gaithersburg 1993.
- Mărtincă, I., *Etica Doctrinei Sociale Catolice*, Gramar, București 1999.
- Monitorul Oficial al României*, anii 1965-2018.
- Paul al VI-lea, *Discursul cu ocazia vizitei la Bazilica Bunei-vestiri din Nazaret*, 05.01.1964: AAS 56/1964, 166-170.
- Paul al VI-lea, *Scrisoarea enciclică Humanae vitae*, 25.07.1968: AAS 60/1968, 481-503.
- Ratzinger, J. – Benedict XVI, *In principio Dio creò il cielo e la terra. Riflessioni sulla creazione e il peccato*, Lindau, Torino 2006.
- Sardi, P., *L'aborto ieri e oggi*, Paideia, Brescia 1975.
- Sgreccia, E., „La bioetica nella visione cristiana”, *Studia Bioethica*, 2/2009, nr. 3, 29-37.
- Sgreccia, E., Giardina, S., „Vita umana”, Centro di ricerche per lo studio della dottrina sociale della Chiesa (ed.), în *Dizionario di dottrina sociale della Chiesa. Scienze sociali e Magistero*, Vita e Pensiero, Milano 2004, 648-653.
- Sinodul din Ancira*, trad. rom., Neofit, Patriarh al Constantinopolului, *Pidalion. Cârma Bisericii Ortodoxe*, Editura Credința Strămoșească, Iași 2004.

- Sterpellone, L., *La medicina nella Bibbia*, Rubbettino, Soveria Mannelli 2004.
- Styczen, T., *Vivere significa ringraziare: gratias ago, ergo sum*, în Pontificia Accademia per la Vita, *La cultura della vita: fondamenti e dimensioni. Atti della settima Assemblea della Pontificia Accademia per la Vita*, Juan de Dios Vial Correa – Elio Sgreccia (ed.), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2002, 231-248.
- Tertulian, *Apologeticum*, trad. rom., *Apologeți de limbă latină*, Nicolae Chițescu – Paul Papadopol – David Popescu (trad.), colecția Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 3, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii ortodoxe Române, București 1981, 38-109.
- Tertulian, *De anima*, trad. rom., *Apologeți de limbă latină*, Nicolae Chițescu – Paul Papadopol – David Popescu (trad.), colecția Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 3, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii ortodoxe Române, București 1981, 261-332.
- Tertulian, *De Baptismo*, trad. rom., Tertulian, *Despre Botez*, Policarp Pîrvuloiu (trad.), colecția Credința Ortodoxă, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București 2012.
- United Nations, *Abortion Policies: A Global Review*, vol. 1-3, United Nations Publications, 2001-2002.
- Vasile cel Mare, *Epistola ad Amphiloichium*, trad. rom., Sfântul Vasile cel Mare, Scrieri. Partea a III-a. Despre Sfântul Duh. Corespondență (epistole), Constantin Cornițescu – Teodor Bodogae (trad.), colecția Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 12, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii ortodoxe Române, București 1988, 373-382.
- Wilke, J. C., Wilke, B., *Avortul. Întrebări și răspunsuri. Să-i iubim pe amândoi*, Editura Provita Media, București 2007.
- Willke C.-J., Willke H.-B., *Avortul, întrebări și răspunsuri. Să-i iubim pe amândoi*, Provita Media, București 2007.

Site-uri web

40 Days for Life, *History*: <https://40daysforlife.com/history/> (12.06.2018).

- 40 Days for life*, <https://40daysforlife.com>.
- 40 Days for Life, *Mission*: <https://40daysforlife.com/mission/> (12.06.2018).
- 40 Days for Life, *What is 40 Days for Life's focus?*: <https://40daysforlife.com/faq/> (12.06.2018).
- Franț, A.-E., „Elemente definiției ale legislației românești în materie de avort. O perspectivă istorică”, în *Acta Universitatis George Bacovia*, vol. III, 2/2014: http://www.ugb.ro/Juridica/Issue6RO/9._Elemente_definitiei_ale_legislatiei_romanești_in_materie_de_avort.Frant_Ancuta.RO.pdf (05.06.2018).
- Human Life International*, <https://www.hli.org>.
- Human Life International, *Our Mission*: <https://www.hli.org/about-us/our-mission/> (12.06.2018).
- Marx, P., *Our Lady of Guadalupe, Patroness of the Unborn*: <https://www.hli.org/about-us/our-mission/our-lady-of-guadalupe-patroness-of-the-unborn/> (12.06.2018).
- Nathanson, B. M., *Strigătul mut*: <http://www.strigatulmut.ro> (01.06.2018).
- Popescu, A., *Ființa umană încă nenăscută beneficiază de dreptul fundamental la viață?*: inlinedreapta.net/fiinta-umana-inca-nenascuta-beneficiaza-de-dreptul-fundamental-la-viata (08.06.2018).
- ProVita Hominis, *Avortul ucide*: <https://avortulucide.wordpress.com> (09.06.2018).
- Statistici avort România*: <https://avort.wikispaces.com/4.2+Statistici+avort+Romania> (08.06.2018).